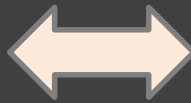

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η Διεθνοποίηση των Ελληνικών Τραπεζών
σε ένα Ευρωπαϊκό Περιβάλλον Χρηματοπιστωτικών Αλλαγών*

Ζάννε Φωτεινή

Επιβλέπων Καθηγητής: Χρήστος Χατζηεμμανουήλ

Η Ζάννε Φωτεινή του Νικολάου βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Η ΔΗΛΟΥΣΑ

Όνοματεπώνυμο: ZANNE ΦΩΤΕΙΝΗ

Αριθμός Μητρώου: ΜΘ 11009

Υπογραφή:

Αφιερώνεται στους γονείς μου

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	9
Περίληψη.....	11
Εισαγωγή.....	13
1. Η μετάβαση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα από την κρατοκεντρική λειτουργία του στην απελευθέρωση της χρηματοπιστωτικής αγοράς.....	15
1.1: Η λειτουργία των ελληνικών τραπεζών πριν την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδας.....	15
1.2: Οι δραστηριότητες των Ελληνικών Τραπεζών πριν την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	21
1.2.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.....	21
1.2.2. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.....	24
1.2.3. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.....	25
1.2.4. Τράπεζα Εργασίας.....	26
1.2.5. Τράπεζα Πίστεως.....	28
1.2.6. Εμπορική Τράπεζα.....	29
1.3: Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα.....	31
2. Η ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση.....	37
2.1: Η σύγκλιση της Ελλάδας.....	39
2.2: Οι ανάγκες προσαρμογής στο νέο νόμισμα.....	43
2.3: Εκτιμήσεις για την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ.....	44
3. Η διεθνοποίηση των ελληνικών τραπεζών.....	46
3.1: Το ενδιαφέρον για τα Βαλκάνια.....	46
3.2: Η επεκτατική πολιτική των Ελληνικών Τραπεζών.....	50
3.2.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.....	50
3.2.2. Alpha Bank.....	52
3.2.3. EFG Eurobank.....	55
3.2.4. Τράπεζα Πειραιώς.....	57
3.2.5. Εμπορική Τράπεζα.....	59
3.2.6. Εγνατία Τράπεζα.....	60
3.2.7. Αγροτική Τράπεζα.....	60
3.3: Η συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών στην τοπική αγορά των Βαλκανίων.....	61
4. Η αξιολόγηση της παρουσίας των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια και η επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	67

4.1: Η σύνθεση των εργασιών και το χαρτοφυλάκιο των θυγατρικών τραπεζών στα Βαλκάνια	67
4.2: Η κερδοφορία των θυγατρικών τραπεζών στα Βαλκάνια	78
4.3: Ισορροπία – ανισορροπία χορηγήσεων και καταθέσεων των θυγατρικών τραπεζών στα Βαλκάνια.....	83
4.4: Ο κίνδυνος κατάρρευσης των μητρικών τραπεζών και η επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	89
5. Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	96
5.1: Συμπεράσματα.....	96
5.2: Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	98
6. Κατάσταση Πινάκων.....	99
7. Κατάσταση Διαγραμμάτων.....	101
8. Βιβλιογραφία.....	102

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Χρήστο Χατζηεμμανουήλ για την προσέγγιση, την καθοδήγηση και τον προσανατολισμό μου στο θέμα της διπλωματικής εργασίας. Ένα μεγάλο Ευχαριστώ απευθύνεται σε όλα τα πρόσωπα από το ακαδημαϊκό, επαγγελματικό, φιλικό και οικογενειακό μου περιβάλλον για την πολύτιμη βοήθεια, τη διαρκή συμπαράσταση και τις συμβουλές τους.

Περίληψη

Από το 2008 ξεκίνησε μία περίοδος κατά την οποία το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ενσωματώνει πλήθος μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να εξασφαλίσει επαρκή ρευστότητα και να διασφαλίσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών και την ασφάλεια των καταθετών. Τα προβλήματα που έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν οι ελληνικές τράπεζες δημιουργήθηκαν κατόπιν επίδρασης πολλών και διαφορετικών μεταξύ τους οικονομικών γεγονότων, τα οποία διαδραματίστηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 μέχρι το 2008, οπότε και ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση.

Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που πραγματοποιήθηκε τη δεκαετία του 1990, αλλά και η νομισματική ενοποίηση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2001, έδωσαν το έναυσμα στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες για τη διεθνοποίησή τους και την περαιτέρω επέκταση των δραστηριοτήτων τους στις τραπεζικές αγορές των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Μεγάλο ποσοστό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος διαμορφώθηκε από την παρουσία των θυγατρικών των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό κατά την περίοδο 2000-2008. Στο τέλος του 2007 οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνταν μέσω δικτύου 1.900 καταστημάτων, απασχολώντας 23.500 υπαλλήλους, ενώ τα κέρδη των ομίλων τους καθορίζονταν από την πορεία των τραπεζών στο εξωτερικό.

Η άνοδος της καταναλωτικής πίστης και η πιστωτική επέκταση των ελληνικών τραπεζών δημιούργησαν, με την πάροδο των ετών, υψηλά ποσοστά μόχλευσης. Οι τράπεζες χρηματοδοτούσαν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό με κεφάλαια που δανείζονταν από τη διατραπεζική αγορά και όχι λόγω ισχυρής καταθετικής βάσης. Το αποτέλεσμα ήταν τα ποσά των χορηγούμενων δανείων να υπερβαίνουν εκείνα των καταθέσεων. Συνεπώς, με την επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελλάδα και τον περιορισμό των κινήσεων των μητρικών τραπεζών στη διατραπεζική αγορά, σε συνδυασμό με τις ανάγκες για τόνωση των οικονομιών των βαλκανικών χωρών λόγω της παγκόσμιας ύφεσης, οι θυγατρικές του εξωτερικού βρέθηκαν αντιμέτωπες με ισχυρές πιέσεις.

Εισαγωγή

«Δεν είμαι παρά ένας τραπεζίτης που κάνει το έργο του Θεού!», φράση του Lloyd Blankfein, επικεφαλής της Goldman Sachs.

Οι Ελληνικές Τράπεζες κλήθηκαν να πράξουν και εκείνες «το έργο του Θεού», προσαρμόζοντας τη λειτουργία τους στις ανάγκες της κάθε εποχής, μέσα σε διάστημα είκοσι περίπου ετών, με σκοπό την αναδιάρθρωσή τους και τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Από τις αγροτικές εργασίες, τους συνεταιρισμούς και τη δραχμή, στα εναλλακτικά δίκτυα εξυπηρέτησης πελατών, το Corporate Banking και το ευρώ. Από τους περιορισμούς της Τράπεζας της Ελλάδος και της Νομισματικής Επιτροπής σχετικά με τις δραστηριότητες των τραπεζών εντός ελληνικών συνόρων, στην απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων και τα υψηλά μερίδια αγοράς των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στις χώρες των Βαλκανίων και της ευρύτερης περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Από τους ισχυρά περιοριστικούς κανόνες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας ενός πελάτη, στην εκτόξευση της πίστωσης και των χορηγήσεων, στην εύκολη πρόσβαση στο χρήμα, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη της ασταθούς και πολύ μακράς πορείας που διήνυσαν οι ελληνικές τράπεζες από την απαρχαιωμένη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη μετεξέλιξή τους σε ισχυρούς και σύγχρονους τραπεζικούς ομίλους. Προκειμένου να διαφανεί η αντιπαραβολή δύο διαφορετικών περιόδων τραπεζικής λειτουργίας στη χώρα, με σημείο αναφοράς τις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1980 για την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα, η έρευνα ξεκινά από το τραπεζικό σύστημα κατά τη μεταπολεμική εποχή και καταλήγει στην περίοδο πριν την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008. Περιγράφονται τα σημαντικότερα γεγονότα στην ιστορία των ελληνικών τραπεζών και εστιάζεται στην κορύφωση της τραπεζικής ανάπτυξης, με την επέκταση των μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων της Ελλάδας στις αγορές των Βαλκανίων. Η μελέτη ολοκληρώνεται με την εκτίμηση των αποτελεσμάτων που επέφεραν οι ελληνικές τράπεζες των Βαλκανίων στις μητρικές τους στην Ελλάδα.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τη μεταπολεμική εποχή έως τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1980, οπότε και ξεκίνησε η απελευθέρωσή του. Παρατίθενται οι αρμοδιότητες της Τράπεζας Ελλάδος και των μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων αναλυτικά, με σκοπό τη σύγκριση των δραστηριοτήτων τους με εκείνες όπως διαμορφώθηκαν μετά την υιοθέτηση του ευρώ μέχρι και σήμερα. Στη συνέχεια, περιγράφονται τα στάδια της απελευθέρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα, ξεκινώντας το 1980 με την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ και καταλήγοντας στην ενσωμάτωση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος και την ένταξη στην ΟΝΕ.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφιερώνεται στην ενσωμάτωση της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, περιγράφονται τα κριτήρια που έπρεπε να πληρούνται σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου να ολοκληρωθεί η σύγκλιση μίας χώρας και να γίνει δεκτό το αίτημά της για προσχώρηση στη Ζώνη του Ευρώ. Στη συνέχεια, εξετάζονται τα χρηματοδοτικά οφέλη που θα αποκόμιζε η χώρα με την ένταξή της στην Ευρωζώνη, όπως η εύκολη πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης. Επιπλέον, παρατίθενται οι ανάγκες που έπρεπε να καλυφθούν σε εθνικό επίπεδο ώστε η μετάβαση της χώρας στο Ευρώ να ολοκληρωθεί ομαλά, τηρώντας τις διαδικασίες, ενώ στην τελευταία ενότητα αναλύονται οι αμφιβολίες που εκφράστηκαν για το εγχείρημα αυτό, αλλά και η αισιοδοξία των οικονομολόγων για τη θετική επίδραση του ευρώ σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της τραπεζικής αγοράς, έδωσαν ώθηση στη διεύρυνση της ελληνικής επιχειρηματικότητας στο εξωτερικό. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διεθνής δραστηριοποίηση των ελληνικών τραπεζών και συγκεκριμένα στις χώρες των Βαλκανίων, με αφορμή την πολιτική και οικονομική βοήθεια που επιχείρησαν οι αναπτυσσόμενες χώρες να προσφέρουν σε εκείνες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, στα πλαίσια της αναδιοργάνωσής τους. Εκμεταλλεόμενες τη γεωγραφική εγγύτητα της Ελλάδας, ελληνικές επιχειρήσεις και τραπεζικοί όμιλοι επένδυσαν στις αγορές των ξένων χωρών, με σκοπό την αύξηση των κερδών τους και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Το κεφάλαιο συνεχίζει με την αναλυτική περιγραφή των επεκτατικών κινήσεων εκ μέρους των ελληνικών τραπεζών στις Βαλκανικές Χώρες ανά γεωγραφική περιοχή και με χρονολογική σειρά, ενώ ολοκληρώνεται με την παράθεση των μεριδίων αγοράς που καταλάμβαναν οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι στις τοπικές αγορές.

Ολοκληρώνοντας την εργασία με το τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται στοιχεία με τα οποία αξιολογείται η παρουσία των ελληνικών τραπεζών στην Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Σερβία. Αναλύονται στοιχεία που αποδεικνύουν την ανισορροπία καταθέσεων και χορηγήσεων στις τράπεζες των Βαλκανίων κατά την περίοδο 2000-2007. Περιγράφονται, επιπλέον, οι τομείς στους οποίους επενδύθηκαν τα κεφάλαια των μητρικών ελληνικών τραπεζών, μέσω των θυγατρικών τους στο εξωτερικό, ενώ, στη συνέχεια, παρατίθενται τα στοιχεία που αποδεικνύουν το βαθμό κερδοφορίας τους κατά την ίδια περίοδο εξέτασης. Τέλος, η έρευνα ολοκληρώνεται με την περιγραφή του κινδύνου κατάρρευσης που επωμίστηκαν οι μητρικές τράπεζες στην Ελλάδα, χρηματοδοτώντας τις θυγατρικές τους, καθώς και τον αντίκτυπο που είχαν αυτές οι δραστηριότητες με την επέλαση της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008.

1. Η μετάβαση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα από την κρατοκεντρική λειτουργία του στην απελευθέρωση της χρηματοπιστωτικής αγοράς

1.1: Η λειτουργία των ελληνικών τραπεζών πριν την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδας

Την περίοδο της μεταπολίτευσης και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 διαμορφώθηκε ένα αυστηρό καθεστώς λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, στα πλαίσια της οικονομικής της ανασυγκρότησης. Σε αντίθεση με τη σύγχρονη εποχή, οι τράπεζες εξαρτιόνταν από κυβερνητικές αποφάσεις, ενώ οι τραπεζικές εργασίες περιορίζονταν στην εξυπηρέτηση κυβερνητικών συμφερόντων. Κρατοκεντρική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η λειτουργία των εμπορικών τραπεζών, αφού η πολιτική εξουσία ήταν εκείνη που καθόριζε τους τομείς, στους οποίους θα διοχετεύονταν πόροι για τη βιομηχανική παραγωγή της χώρας, το βαθμό δραστηριοποίησης των τραπεζών, αλλά και τα κριτήρια για τη χορήγηση πίστωσης σε δανειολήπτες (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 22-28).

Το 1980 ο αριθμός των εμπορικών Τραπεζών στην Ελλάδα ανερχόταν σε 19, εκ των οποίων πολλές περιήλθαν υπό την εποπτεία του κράτους, άλλες συγχωνεύτηκαν ή εξαγοράστηκαν από μεγαλύτερες, ενώ υπήρχαν και κάποιες που παρέμειναν ιδιωτικού δικαίου μέχρι και τη νεότερη ιστορία του τραπεζικού συστήματος (Μελάς, 2012) (πιν. 1.1 και 1.2).

Πίνακας 1.1: Οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα το 1980

	1980		1993		1995		1997		1999		2000	
	Κατάταξη	%	Κατάταξη	%	Κατάταξη	%	Κατάταξη	%	Κατάταξη	%	Κατάταξη	%
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	1	41,6	1	42,3	1	31,2	1	31,4	1	31,1	1	30,3
Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	2	16,6	2	12,2	2	14,2	2	13,3	3	11,6	4	10,9
Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος	3	12,0	3	10,5	3	10,8	4	10,6	4	10,9	3	11,0
Εθνική Κτηματική Τράπεζα Ελλάδος	4	8,1	4	7,0	5	8,4	5	8,1	—	—	—	—
Ιονική Τράπεζα	5	5,3	7	4,6	6	6,4	6	7,1	7	4,8	—	—
ΕΤΒΑ	6	4,7	6	5,6	7	5,8	9	2,1	9	2,2	7	2,1
Alpha Bank	7	4,6	5	6,2	4	8,4	3	11,0	2	14,1	2	19,8
Γενική Τράπεζα	8	2,0	9	1,4	9	1,3	12	1,3	12	1,6	8	1,5
ΕΤΕΒΑ	9	1,6	13	0,6	22	0,4	15	0,6	14	1,2	10	0,9
Τράπεζα Εργασίας	10	1,0	8	3,1	8	4,1	7	4,5	6	5,2	—	—
Τράπεζα Επενδύσεων	11	0,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Τράπεζα Κρήτης	12	0,6	10	1,3	11	1,3	11	1,3	—	—	—	—
Τράπεζα Αθηνών	13	0,3	20	0,3	18	0,4	20	0,4	—	—	—	—
Τράπεζα Πειραιώς (στον Πίνακα Prime)	14	0,3	17	0,4	16	0,6	14	1,0	8	3,7	6	7,9
Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης	15	0,3	11	1,0	10	1,3	10	1,6	10	2,0	—	—
Εθνική Στεγαστική Τράπεζα Ελλάδος	16	0,2	19	0,3	19	0,4	—	—	—	—	—	—
Τράπεζα Αττικής	17	0,2	21	0,3	20	0,4	18	0,4	15	0,8	10	0,9
Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος	18	0,0	15	0,4	17	0,5	17	0,5	—	—	—	—
Eurobank	—	—	12	0,6	12	1,1	8	2,2	5	6,2	5	10,8
Τράπεζα Χίου	—	—	14	0,5	13	0,8	13	1,1	11	1,6	—	—
Interbank	—	—	16	0,4	14	0,7	—	—	—	—	—	—
Credit Lyonnais Grèce	—	—	18	0,4	15	0,6	21	0,2	—	—	—	—
Εργατική Τράπεζα	—	—	22	0,2	21	0,4	19	0,4	13	1,3	9	1,2
Διαρκής Τράπεζα	—	—	23	0,2	24	0,2	22	0,2	18	0,4	14	0,6
Ευρωπαϊκή Αεική Τράπεζα	—	—	24	0,1	23	0,3	16	0,6	16	0,7	13	0,8
Aspis Bank	—	—	25	0,1	25	0,1	23	0,2	17	0,5	15	0,4
Novabank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	0,9
Ελληνική Τράπεζα Επενδύσεων	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	0,1
Unitbank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	0,02
Citibank Shipping Bank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	0,02

Σημείωση: ... : Δεν υπάρχει διαθέσιμο στοιχείο.
 — : Η τράπεζα δεν υπήρξε ως ξεχωριστή οντότητα.
 Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από τους ετήσιους ισολογισμούς των τραπεζών, για διάφορα έτη.

Πηγή : Gibson H. & Δεμέναγας Ν., 2002, «Ο ανταγωνισμός στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα: εμπειρική μελέτη για την περίοδο 1993-1999», στο Οικονομικό Δελτίο Τ. 19, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ.9

Πίνακας 1.2: Οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα το 1980 και η εξέλιξη των ιδίων κεφαλαίων τους
Εξέλιξη των ιδίων κεφαλαίων

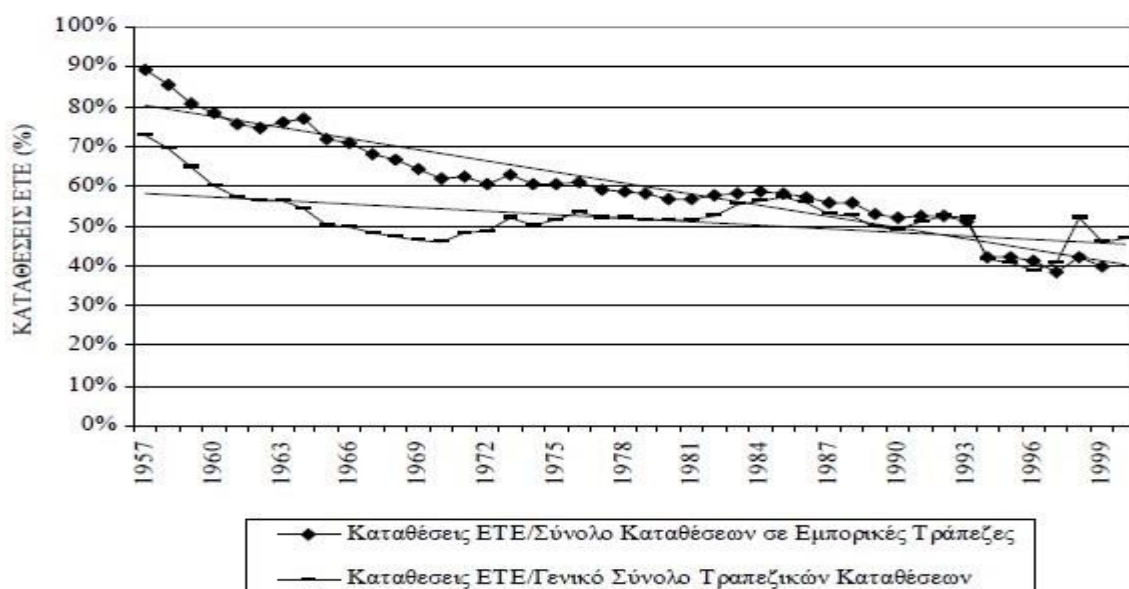
Τράπεζες	Ίδια Κεφάλαια (δισ. δρχ.)					Ποσοστιαία διάρθρωση				
	1984	1986	1988	1990	1992	1984	1986	1988	1990	1992
Εθνική	40,9	41,8	80,2	83,1	177,4	25,9	17,9	18,5	12,0	15,8
Εμπορική	15,5	22,1	33,2	82,7	119,7	9,8	9,5	7,6	11,9	10,6
Ιονική	7,5	8,8	16,7	26,0	56,7	4,7	3,8	3,8	3,8	5,0
Εργασίας	1,5	2,5	6,3	25,4	34,4	0,9	1,1	1,4	3,7	3,0
Κρήτης	1,3	3,6	5,4	14,4	10,1	0,8	1,5	1,2	2,2	0,9
Γενική	1,8	1,8	5,0	6,3	9,2	1,1	0,7	1,1	0,9	0,8
Πίστewος	3,1	4,5	19,3	43,5	54,4	1,9	1,9	4,4	6,3	4,8
Αγροτική	8,0	14,9	28,1	63,0	172,0	5,0	6,4	6,4	9,1	15,3
Αττικής	0,5	0,7	2,2	3,4	6,9	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6
Εθνική Κτηματική	5,5	9,1	30,4	33,8	33,5	3,4	3,9	7,0	4,9	3,0
Εθνική Στεγαστική	0,4	0,5	2,0	3,2	4,9	0,2	0,2	0,4	0,5	0,4
Επαγγ. Πίστewος	1,0	1,2	2,7	5,7	6,0	0,6	0,5	0,6	0,8	0,5
Επενδύσεων	1,0	1,7	1,7	1,4	-1,0	0,6	0,7	0,4	0,2	-0,08
ΕΤΒΑ	26,2	38,3	47,7	62,5	119,7	16,6	16,4	11,0	9,0	10,6
ΕΤΕΒΑ	5,8	6,5	8,7	18,7	23,8	3,6	2,8	2,0	2,7	2,1
Κεντρ. Ελλάδα	0,7	1,8	5,3	5,6	10,5	0,4	0,7	1,2	0,8	0,8
Μακεδονίας-Θράκης	2,8	3,5	4,7	10,8	12,4	1,7	1,5	1,0	1,6	1,1
Πειραιώς	0,5	0,5	0,4	0,3	9,7	0,3	0,2	0,0	0,0	0,8
Ταχ. Ταμ/ριο	33,4	68,3	132,5	200,6	264,8	21,1	39,3	30,5	29,0	23,5
Σύνολο	158,0	232,9	433,5	691,4	1125,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Πηγή: Ισολογισμοί πιστωτικών ιδρυμάτων, υπολογισμοί.

Πηγή: Αλεξάκης, Π. και συν., 1995. «Απελευθέρωση Αγορών και Μετασχηματισμοί στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα», Αθήνα: Παπαζήση ΑΕΒΕ, σελ.33

Συγκεκριμένα, η Εθνική Τράπεζα κατείχε για πολλά χρόνια την πρώτη θέση στην προτίμηση των πολιτών για τις καταθέσεις τους (διάγρ. 1.1). Κατά τη μεταπολεμική εποχή, όμως, και στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος, η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε στην συγχώνευση της Εθνικής με την Τράπεζα Αθηνών, ενέργεια που προκάλεσε την άνοδο της Εμπορικής Τράπεζας και, κατά συνέπεια, τη μετατροπή της μονοπωλιακής δομής του συστήματος σε δυοπώλιο (Παγουλάτος, 2006). Από την άλλη πλευρά, η δύναμη της Εμπορικής Τράπεζας ενισχύθηκε με την εξαγορά της Ιονικής και της Λαϊκής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς και της Αττικής. Στη συνέχεια, με σκοπό την επέκταση των δραστηριοτήτων τους στις επενδυτικές τράπεζες βιομηχανικής ανάπτυξης, και στα πλαίσια του μεταξύ τους ανταγωνισμού, η Εθνική προχώρησε στην ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας Επενδύσεων Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΕΤΕΒΑ), ενώ η Εμπορική στην ίδρυση της Τράπεζας Επενδύσεων (Παγουλάτος, 2006). Ωστόσο, και οι δύο όμιλοι πέρασαν υπό τον έλεγχο του κράτους, στα πλαίσια των γενικών κρατικοποιήσεων που εφάρμοξε η κυβέρνηση εκείνη την εποχή μέχρι την έναρξη της περιόδου των ιδιωτικοποιήσεων το 1990 (Μελάς, 2012). Υπό κρατικής εποπτείας, λειτουργούσαν, επιπλέον, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία παρείχε αγροτική πίστη, ως οργανισμός με κοινωφελή χαρακτήρα, η Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος (Τράπεζα Υποθηκών), η οποία ελέγχονταν από την Εθνική Τράπεζα, καθώς επίσης το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΕΤΒΑ), η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΚΤΕ), η Γενική Τράπεζα και η Τράπεζα Κρήτης (Αλεξάκης, et al., 1995).

Διάγραμμα 1.1: Καταθέσεις της ΕΤΕ προς το σύνολο των καταθέσεων

Πηγή : Παγουλάτος Γ. & Καρτσομιχελάκη Χ., 2006, Χρηματοοικονομική ανάλυση, εκτενείς πίνακες και διαγράμματα, στο: Παράρτημα «*Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940-2000*», Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, σελ.116

Σε αντίθεση με τις δημόσιες τράπεζες, η Τράπεζα Εργασίας και η Τράπεζα Πίστεως λειτουργούσαν βάσει ιδιωτικών συμφερόντων. Η μεν πρώτη αποτέλεσε καινοτομία για τη μεταπολεμική εποχή, αφού ήταν η πρώτη ίδρυση νέας τράπεζας μετά από πολλά χρόνια, η δε Τράπεζα Πίστεως κατάφερε να επιβιώσει από την πολιτική αστάθεια και τις οικονομικές κρίσεις και να παραμείνει ανεξάρτητη μέχρι τη νεότερη ιστορία του τραπεζικού συστήματος, καταλαμβάνοντας αξιόλογο ποσοστό της αγοράς (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 37-41).

Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης της δημοσιονομικών της, ιδρύθηκε στην Ελλάδα μία επιτροπή η οποία θα ήταν υπεύθυνη για τη διαχείριση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, με σκοπό να επιτευχθεί νομισματική σταθερότητα στη χώρα (Ψαλιδόπουλος, 2014). Ο λόγος γίνεται για τη Νομισματική Επιτροπή, έναν πανίσχυρο θεσμό, ο οποίος, σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ελλάδος, αποφάσιζε για όλα τα θέματα που αφορούσαν στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών. Η διεύθυνση του δικτύου των καταστημάτων των τραπεζών, τα κριτήρια δανεισμού, η πιστοληπτική ικανότητα, το ύψος των επιτοκίων δανείων και καταθέσεων, το εύρος της κεφαλαιαγοράς, το επίπεδο ρευστότητας, η αγορά χρυσού, η παραγωγικότητα των οικονομικών κλάδων, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, ακόμη και ο ρυθμός εκβιομηχάνισης της χώρας ρυθμίζονταν και ελέγχονταν από την Επιτροπή και την Τράπεζα Ελλάδος (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 22-28). Ο παρεμβατικός χαρακτήρας της Νομισματικής Επιτροπής επεκτάθηκε και στις αποφάσεις που λάμβανε για την ανατίμηση της δραχμής, καθώς και στην επιβολή της κατάθεσης υποχρεωτικά στην Τράπεζα της Ελλάδος μέρους των καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών (Ψαλιδόπουλος, 2014). Ακόμη και μετά την κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής το 1982, ο περιορισμός στις πρωτοβουλίες του

τραπεζικού συστήματος συνεχίστηκε καθώς όλες οι αρμοδιότητες της μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδας (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 22-28).

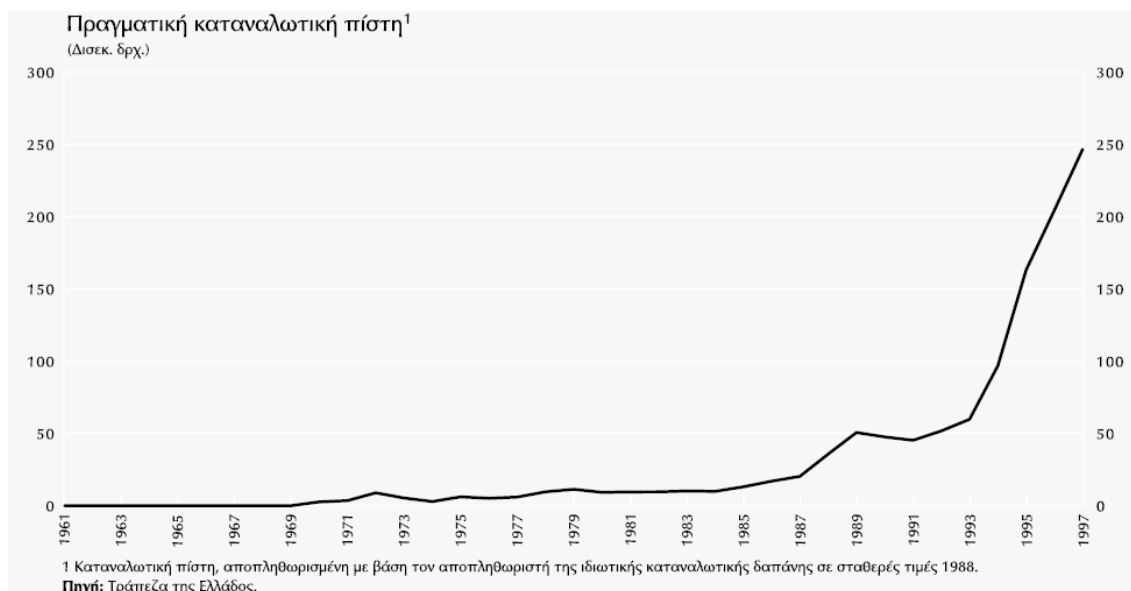
Η κύρια δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών την εποχή εκείνη ήταν η αποταμίευση καταθέσεων. Η χορήγηση πιστωτικής κάρτας, καταναλωτικού δανείου ή υπερανάληψης αποτελούσαν άγνωστες έννοιες για τους πολίτες μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Πρόσβαση σε χορήγηση καταναλωτικού δανείου είχε μονάχα ο μεγαλοκαταθέτης, ο οποίος άνηκε στην οικονομική ελίτ της χώρας. Συγκεκριμένα, δεν ελεγχόταν κανένα από τα κριτήρια αξιολόγησης που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να εγκριθεί ένα αίτημα χορήγησης δανείου, όπως για παράδειγμα η πιστοληπτική του ικανότητα, το εισόδημα ή η μόρφωση. Αντιθέτως, η πίστωση ήταν ένα προνόμιο για τους πολίτες που προέρχονταν από «καλή» οικογένεια και με υψηλή οικονομική επιφάνεια και κύρος (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 25-28). Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη εκτεταμένων ελέγχων προς τους πολίτες στο αίτημά τους για χρηματοδότηση. Οι έλεγχοι ασκούσαν στην τιμή, στο ύψος, στην ποσότητα, ακόμη και στο λόγο της χρηματοδότησης εκ μέρους μίας εμπορικής τράπεζας ή των λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η λιανική τραπεζική με τη σύγχρονη μορφή της ήταν έννοια παντελώς άγνωστη για την περίοδο εκείνη.

Η άσκηση της εποπτικής λειτουργίας επί των εμπορικών τραπεζών εκ μέρους της Τράπεζας της Ελλάδας και η επιβολή εκτεταμένων ελέγχων εμπόδιζε την ανάπτυξη του ανταγωνισμού και την είσοδο νέων ανταγωνιστών. Το ζήτημα ήταν κατά πόσον αυτοί οι έλεγχοι έθεταν τις εμπορικές τράπεζες σε δυσμενέστερη ανταγωνιστική θέση σε σχέση με ορισμένα πιστωτικά ιδρύματα, όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίες δεν ήταν τράπεζες (Ζητρίδης, et al., 1992). Σε αυτή την περίπτωση θα υπήρχε το κίνητρο για τη δημιουργία νέων ιδρυμάτων που θα παρείχαν πιστώσεις, αλλά δεν θα εντάσσονταν στον τραπεζικό τομέα προκειμένου να αποφύγουν τον παρεμβατισμό της Τράπεζας της Ελλάδος (Ζητρίδης, et al., 1992). Και στον τομέα της κεφαλαιαγοράς οι έλεγχοι της Τράπεζας της Ελλάδος ήταν εκτενείς. Δεν επιτρεπόταν η λήψη αποφάσεων για επενδυτική κίνηση, αφού οι επιχειρήσεις δέχονταν διαρκή έλεγχο σχετικά με τη ροή των κεφαλαίων τους, διατηρώντας τα χαρτοφυλάκιά τους σε χαμηλά επίπεδα. Μέχρι το 1986 μόνο το 8% των 300 πιο κερδοφόρων ελληνικών επιχειρήσεων ήταν εισηγμένες στο χρηματιστήριο (Βλιάμου & Κυριαζής, 1993). Στο γεγονός αυτό συνέβαλλαν σοβαρές διακυμάνσεις των αξιών που κλόνισαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών (Ζητρίδης, et al., 1992). Η ελληνική κεφαλαιαγορά θα χαρακτηριζόταν περισσότερο ως υποανάπτυκτη, ατροφική αγορά, αφού η έκδοση ομολόγων και εντόκων γραμματίων πραγματοποιούνταν αποκλειστικά για την χρηματοδότηση του δημοσίου χρέους και όχι για λογαριασμό των επιχειρήσεων (Γκόρτσος, 2008).

Ο περιορισμός στη χορήγηση πίστωσης είχε ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση στη μετακίνηση κεφαλαίων και στις τραπεζικές συναλλαγές, να μην στο εξωτερικό, λόγω της «κλειστής» αγοράς, αλλά και στο εσωτερικό, λόγω της έλλειψης ρευστότητας. Κατά συνέπεια, οι ρυθμοί κατανάλωσης διατηρούνταν σε χαμηλά επίπεδα, αφού ο μέσος καταναλωτής δεν είχε τη δυνατότητα

οικονομικού ανοίγματος χρησιμοποιώντας πιστωτικά ή καταναλωτικά προϊόντα. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας Ελλάδος, την περίοδο 1961-1983 η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση και το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα παρουσίαζαν μία θετική σχέση μεταξύ τους (διάγρ. 1.2). Αυτό σημαίνει ότι η καταναλωτική συμπεριφορά των πολιτών εξαρτιόταν από το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημά τους χωρίς χορηγήσεις (Μπαρδάκα, 2000, pp. 71-76).

Διάγραμμα 1.2: Η σχέση της καταναλωτικής πίστης με το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα την περίοδο 1961-1997

Πηγή : Μπαρδάκα, Ι. (2000), «Χρηματοπιστωτική απελευθέρωση, περιορισμοί ρευστότητας και ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα» στο *Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 16*, Αθήνα : Τράπεζα Ελλάδος, σελ 72.

Στις περιορισμένες τραπεζικές δραστηριότητες της εποχής εντάχθηκε και ο τομέας της βιομηχανίας. Στα πλαίσια της εκβιομηχάνισης της χώρας ύστερα από τους καταστροφικούς πολέμους, οι χρηματοδοτήσεις που παρείχαν οι τράπεζες απευθύνονταν αποκλειστικά στις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις της χώρας, οι οποίες είχαν δημιουργηθεί από γνωστές στην ελληνική κοινωνία οικογένειες, με αισθητή την απουσία των κριτηρίων πιστοληπτικής ικανότητας, όπως και στην περίπτωση του δανεισμού των ιδιωτών. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παροχή πιστωτικών ευκολιών στους εμπόρους με σκοπό την αύξηση των πωλήσεών τους, αλλά και την έλλειψη ικανοτήτων των επιχειρηματιών να πορευθούν σε ένα διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον και να επενδύσουν τα μεγάλα κονδύλια σε ποιοτικά προϊόντα, οδήγησαν τις επιχειρήσεις σε υπερχρέωση (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 26-28). Την ίδια κατάληξη είχαν και οι επιχειρήσεις οι οποίες, λόγω των υψηλών επιτοκίων στο εσωτερικό και της δυσκολίας για δανεισμό, απευθύνθηκαν σε τράπεζες του εξωτερικού προκειμένου να δανειοδοτηθούν. Έτσι, η υπερχρέωσή τους και η μείωση που σημειώθηκε στους κλάδους της βιομηχανικής παραγωγής¹ βάραιναν τις κρατικές τράπεζες, λόγω των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Έτσι, για τη διάσωσή

¹ Η μείωση των εξαγωγικών βιομηχανικών παραγωγών περιγράφεται αναλυτικά στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος για το έτος 1980, στα πλαίσια αξιολόγησης της οικονομικής πορείας της χώρας κατά την περίοδο της ένταξής της στην ΕΟΚ. Σύμφωνα με την Έκθεση του έτους: «ο όγκος των πωλήσεων βιομηχανικών προϊόντων στο εσωτερικό της χώρας εξακολούθησε να μειώνεται συνεχώς κατά το 1980...Οι εξελίξεις αυτές είναι ενδεικτικές της υφέσεως που αντιμετωπίζει η βιομηχανία λόγω χαλαρότερης ζητήσεως και ενισχύει την πρόβλεψη ότι θα παραταθεί η επιβράδυνση της παραγωγής τουλάχιστο κατά το πρώτο εξάμηνο του 1981».

τους, το κράτος δημιούργησε τον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), ο οποίος θα αναλάμβανε την αναδιοργάνωση των προβληματικών επιχειρήσεων. Όμως, οι ενταγμένες στον ΟΑΕ επιχειρήσεις ήταν τόσες πολλές που η όλη ενέργεια, εν τέλει, απέτυχε, με το κράτος να επωμίζεται το οικονομικό βάρος των τραπεζών (Καλοδούκας, 2010).

1.2: Οι δραστηριότητες των Ελληνικών Τραπεζών πριν την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Για τη διαλεύκανση των ιδιοτεροτήτων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος της εποχής, απαιτείται η περιγραφή των αρμοδιοτήτων των κυρίαρχων τραπεζών, οι οποίες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην πορεία της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Η έρευνα οριοθετείται στη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων μέχρι την πλήρη απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ενσωμάτωση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, δεδομένου ότι, στη συνέχεια, ο τρόπος λειτουργίας τους διαφοροποιήθηκε.

1.2.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ήταν η πρώτη τράπεζα που ιδρύθηκε στην Ελλάδα μετά την Ελληνική Επανάσταση και την ανακήρυξη της χώρας ως ανεξάρτητο κράτος (Νοταράς, et al., 2008). Μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1927, η Εθνική τελούσε τις λειτουργίες κεντρικής τράπεζας από το 1841, καλύπτοντας με τις δραστηριότητές της το σύνολο της ελληνικής επικράτειας και έχοντας αποκτήσει μονοπώλιο επί του εκδοτικού προνομίου (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008). Η πορεία της διαδραματίστηκε παράλληλα με την ιστορία του ελληνικού έθνους, αφού προσέφερε εθνικές υπηρεσίες στους αγώνες που έδινε η χώρα, μέσω των χρηματοδοτήσεών της. Η χορήγηση δανείων για την αποκατάσταση των προσφύγων της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης (Νοταράς & Συνοδινός, 2001), η οικονομική κάλυψη των αναγκών της Κρητικής Επανάστασης, αλλά και η στήριξη κοινωφελών οργανισμών, όπως η «Επιτροπή Κρητών Προσφύγων» (Νοταράς, et al., 2008), η σταθερότητα στο ελληνικό εμπορικό τραπεζικό σύστημα και η διατήρηση των κεφαλαιακών της αποθεμάτων εν όψει Α' Παγκοσμίου Πολέμου αποτελούν παραδείγματα από τη συνεισφορά της Εθνικής Τράπεζας στην Ελλάδα (Παγουλάτος, 2006).

Εξετάζοντας και την πιο πρόσφατη ιστορία του ιδρύματος, η Εθνική Τράπεζα ήταν εκείνη που χρηματοδοτούσε τις ελληνικές κυβερνήσεις για την κάλυψη δημοσιονομικών αναγκών, ενώ διέθετε ίδια κεφάλαια για την εκτέλεση έργων υποδομής, τη χρηματοδότηση των παραγωγικών κλάδων, της βιομηχανίας και του εμπορίου, τη στήριξη του τουρισμού και της ελληνικής ναυτιλίας. (Γαληνού, 2011). Αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός από τις δανειοδοτήσεις της, η Εθνική επένδυσε κεφάλαια σε νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις προκειμένου να συμμετέχει μετοχικά σε αυτές, με σκοπό να δημιουργηθούν νέες βιομηχανικές και μεταλλευτικές μονάδες (πιν. 1.3) (Παγουλάτος, 2006). Για το συντονισμό των έργων αυτών συστάθηκαν και οι απαραίτητες διευθύνσεις, σύμφωνα με την αναδιοργάνωση του οργανογράμματος της Τράπεζας, όπως η Εμπορικών Χορηγήσεων, η Καταστημάτων Εσωτερικού, η Βιομηχανικής Πίστης, η Οικονομικών Μελετών, η Ναυτιλιακών Εργασιών και Εργασιών Εξωτερικού και η Επιθεώρηση Υποκαταστημάτων Εξωτερικού (Παγουλάτος, 2006).

Πίνακας 1.3: Συμμετοχές σε βιομηχανικές και ασφαλιστικές εταιρείες

Κλάδος	Συμμετοχές σε βιομηχανικές και ασφαλιστικές εταιρείες			
	Εθνική Τράπεζα Αριθμός εταιρειών		Εμπορική Τράπεζα Αριθμός εταιρειών	
	1958	1969	1958	1969
Ασφάλειες	3	4	4	4
Μεταφορές/Συγκοινωνίες	4	2	2	2
Χημικά	5	11	1	1
Κλωστοϋφαντουργία	10	6	4	3
Κατασκευές	6	7	1	—
Κατασκευαστικά υλικά	4	3	2	2
Μεταλλουργία	3	4	—	—
Οινοποιία	5	4	2	2
Ξενοδοχεία & νοσοκομεία	7	7	1	1
Ενέργεια	9	8	3	4
Σιδηροδρομική & χαλυβουργία	2	2	1	—
Άλλες βιομηχανίες	2	9	4	5
Σύνολο	60	67	26	24

Πηγή: Απολογισμοί ΕΤΕ & Εμπορικής Τράπεζας.

Πηγή : Παγουλάτος, Γ., 2006. Δεκαετία του '60: Η περίοδος της Εδραίωσης. Στο: «*Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940-2000*». Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 2006, σελ.329

Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων των αντίστοιχων διευθύνσεων, αλλά και προτεραιότητα της διοίκησης στις αρχές του 1970 ήταν η έντονη δραστηριότητα της Εθνικής Τράπεζας στο εξωτερικό. Με σκοπό την ανάπτυξη συνεργασίας με διεθνείς επιχειρηματικούς κλάδους, την εξυπηρέτηση των ελληνικών επιχειρήσεων του εξωτερικού, αλλά και τη διατήρηση της επικοινωνίας με τον απόδημο ελληνισμό, η Εθνική Τράπεζα είχε δημιουργήσει έναν Όμιλο που απλωνόταν σε όλες τις ηπείρους (Παγουλάτος, 2006, pp. 362-366). Διατηρούσε γραφεία αντιπροσωπείας στο Σικάγο, τη Φρανκφούρτη, το Παρίσι και υποκαταστήματα στην Κύπρο, το Γιοχάνεσμπουργκ και το Ντέρμπαν της Νότιας Αφρικής (Νοταράς & Συνοδινός, 2001). Επιπλέον, το 1972 ίδρυσε τη θυγατρική εταιρεία Hellenic Canadian Trust στον Καναδά, ενώ επεκτάθηκε και στην Αυστραλία με την εγκατάσταση γραφείου αντιπροσωπείας στο Σίδνεϋ. Το ενδιαφέρον για τον Αραβικό κόσμο δεν θα μπορούσε να λείπει από το σύνολο των δραστηριοτήτων της στο εξωτερικό και, έτσι, το 1975 θέτει σε λειτουργία γραφείο αντιπροσωπείας στο Κάιρο (Νοταράς & Συνοδινός, 2001). Ως αποτέλεσμα, η επέκταση του διεθνούς δικτύου της οδήγησε σε μεγέθυνση της Εθνικής Τράπεζας, κάτι που συνεχίστηκε και στη νεότερη ιστορία της.

Αναφορικά με τις εταιρείες του ομίλου, η Εθνική Τράπεζα ήταν η πρώτη που δραστηριοποιήθηκε από νωρίς στη διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων εσωτερικού, ιδρύοντας τη θυγατρική της εταιρεία “Διεθνική Εταιρεία Διαχειρίσεως Αμοιβαίων Κεφαλαίων Α.Ε.”, ενώ το 1980 συστήνει την “Εθνική Εταιρεία Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου Α.Ε.” με σκοπό τη διαχείριση χαρτοφυλακίου κινητών αξιών (Νοταράς & Συνοδινός, 2001). Ωστόσο, εννέα χρόνια αργότερα με ποσό κεφαλαίων 1 δις δραχμές ιδρύει την “Εθνική Χρηματιστηριακή Α.Ε.”, προκειμένου να διαχειρίζεται όλο το φάσμα των χρηματιστηριακών εργασιών. Επιπλέον, στα πλαίσια στήριξης της επιχειρηματικότητας, στα τέλη της δεκαετίας του 1970 χορηγήθηκε δάνειο 300 εκατ. μάρκων από ευρωπαϊκή κοινοπραξία

τραπεζών, προκειμένου να χρηματοδοτήσει ελληνικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, ενώ λίγα χρόνια αργότερα, στράφηκε και προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, εξασφαλίζοντάς τους επενδυτικά κεφάλαια σε συνάλλαγμα από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων² με στόχο την τόνωση της βιοτεχνίας (Νοταράς & Συνοδινός, 2001).

Στον τομέα της τεχνολογίας, η Εθνική Τράπεζα ήταν ο πρώτος οργανισμός στην Ελλάδα που εισήγαγε τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές για τη λειτουργία των καταστημάτων της και τη μηχανογράφηση των εργασιών τους (Παγουλάτος, 2006, pp. 355-362). Επιπλέον, το 1977 πραγματοποιήθηκε η σύνδεσή της με τον διεθνή οργανισμό Swift, προκειμένου να υπάρχει άμεση ενημέρωση για τις τιμές συναλλάγματος και την πορεία των διεθνών χρηματαγορών (Παγουλάτος, 2006). Σε συνεργασία με αμερικανική εταιρεία συμβούλων παρείχε εκπαιδευτικά προγράμματα στο προσωπικό της, προκειμένου να καταρτιστεί και να στελεχώσει νέες υπηρεσίες της Τράπεζας, όπως η Καταναλωτική Πίστη. Ο θεσμός της καταναλωτικής πίστης εφαρμόστηκε για πρώτη φορά μέσω της θυγατρικής εταιρείας “Εθνικής Αωνόμου Εταιρείας Διοικήσεως & Οργανώσεως” και, έτσι, ξεκίνησε η διάθεση της πρώτης πιστωτικής κάρτας με την ονομασία “Εθνοκάρτα” (Νοταράς & Συνοδινός, 2001).

Για τη διαρκή συνεισφορά της Εθνικής Τράπεζας στην Ελληνική οικονομία και για την καθοριστική συμβολή της στα δρώμενα της χώρας, οι υπάλληλοι της Τράπεζας φρόντισαν διαχρονικά τη διατήρηση του αρχείου της προκειμένου να μείνει στην ιστορία της και με αυτό τον τρόπο να συμβάλει στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - Ιστορικό Αρχείο, n.d.). Με την έλευση του 2000 το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας αναβαθμίστηκε σε ανεξάρτητη διεύθυνση και στεγάζει πολύ παλαιά και πρωτότυπα θεσμικά κείμενα, ομολογίες, δάνεια και τεχνικές μελέτες. Διατηρούνται, επιπλέον, τραπεζογραμμάτια και νομίσματα διαφόρων εκδόσεων σε μορφή σχετική με την ιστορία του ελληνικού έθνους, αλλά και φωτογραφίες και εκδόσεις που παραπέμπουν σε κάθε ιστορική εποχή του ένδοξου έθνους (Γαληνού, 2011).

Ωστόσο, με τη συμβολή της στον ελληνικό πολιτισμό δε σημαίνει ότι έχασε την τραπεζική της ιδιότητα. Ακριβώς το αντίθετο θα μπορούσε να πει κανείς, αφού, λόγω του χαρακτήρα της πρώτης ελληνικής τράπεζας και των σημαντικών δραστηριοτήτων της όλα αυτά τα χρόνια, κατάφερε να διατηρήσει σταθερό το πελατολόγιό της, το οποίο της εμπιστευόταν τις αποταμιεύσεις του, ενώ τα κέρδη της και τα αποτελέσματά της παρέμειναν στην κορυφή του τραπεζικού συστήματος.

² Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) είναι Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό τη χρηματοδότηση έργων σε κράτη μέλη της Ε.Ε. Ο Οργανισμός δανείζεται χρήματα από τις αγορές και, στη συνέχεια, τα δανείζει με χαμηλά επιτόκια στις χώρες, οι οποίες θα τα χρησιμοποιήσουν προκειμένου να βελτιώσουν τις υποδομές τους (Europa.eu, 1995-2014).

1.2.2. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο³

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν η Τράπεζα με κύρια δραστηριότητα την αποταμίευση, ιδιότητα που συνεχίστηκε και προς τον 21^ο αιώνα (Τσοκόπουλος, 2001). Εκτός από τις καταθέσεις ταμιευτηρίου, διατηρούσε και καταθέσεις σε συνάλλαγμα, οι οποίες προέρχονταν κυρίως από τους ναυτικούς ή εργαζόμενους στο εξωτερικό. Ο αριθμός των καταθέσεων ακολουθούσε συνεχώς ανοδικούς ρυθμούς, αφού η τράπεζα λειτουργούσε σαν «καταφύγιο» του μικροκαταθέτη, ο οποίος αποταμίευε πλέον τα χρήματά του σε ταμιευτήριο, προκειμένου να εξασφαλίσει ένα καλύτερο μέλλον (Μπουλούκος, 2002). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι ο αριθμός των καταθετών από τα 3.207.000 το 1970 ξεπέρασε τους 3.810.000 το 1984 και με τη μετάβαση στη νέα χιλιετία έφτασε τους 4.500.000 πελάτες (Τσοκόπουλος, 2001). Και ενώ στον τομέα των αποταμιεύσεων υπήρχε σημαντική άνθιση, οι συναλλαγές μέσω του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου περιοριζόνταν σε εμβάσματα στο εσωτερικό και σε συνάλλαγμα από και προς τις Βαλκανικές χώρες, όπως Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία και Αλβανία. Επίσης, η εκμίσθωση θυρίδων θησαυροφυλακίου, η χορήγηση δανείων με ενέχυρο, η αγορά επιταγών σε συνάλλαγμα και ξένων τραπεζογραμματίων ήταν επιπλέον υπηρεσίες που παρείχε η τράπεζα στους πελάτες της.

Εκτός από την παροχή των υπηρεσιών αυτών στα πλαίσια της λειτουργίας του ως πιστωτικό ίδρυμα, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο διατηρούσε το χαρακτήρα μιας δημόσιας υπηρεσίας, υπαγόμενη στη Διοίκηση του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών, αφού διαχειριζόταν τα κεφάλαια των ασφαλιστικών ταμείων και εκτελούσε τις πληρωμές των συντάξεων του Δημοσίου τομέα. Επιπλέον, χορηγούσε δάνεια με μεγάλα κονδύλια σε Δημόσιους Οργανισμούς όπως το ΙΚΑ, τον ΟΤΕ, την Ολυμπιακή Αεροπορία, ακόμη και τη ΔΕΗ για την παραγωγή υδροηλεκτρικών έργων. Για την περαιτέρω οικονομική στήριξη του κράτους, επένδυσε υπέρογκα ποσά κεφαλαίων σε έντοκα γραμμάτια και ομόλογα του ελληνικού δημοσίου, ενώ πολλά από τα δάνεια προς τις ΔΕΚΟ που δεν αποπληρώθηκαν μετατράπηκαν το 1990 σε τίτλους του Δημοσίου, αυξάνοντας, έτσι, τη ρευστότητα της τράπεζας (Τσοκόπουλος, 2001).

Ως αποτέλεσμα όλων αυτών, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν μπόρεσε να εναρμονιστεί με τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας, μέχρι το 2002, όμως, έτος κατά το οποίο του χορηγήθηκε άδεια λειτουργίας τραπεζικού ιδρύματος με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας. Έτσι, ξεκίνησε τις προσπάθειες ανασυγκρότησης των δραστηριοτήτων του και εξομοίωσής του με τις εμπορικές τράπεζες, στα πλαίσια της απελευθέρωσης του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επένδυσε στον εκσυγχρονισμό των μέσων παροχής των υπηρεσιών του, στην τεχνολογική εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρωπίνου δυναμικού του, στον εμπλουτισμό των προϊόντων καταθέσεων, στις επενδύσεις με υψηλές αποδόσεις και στην δραστηριοποίησή του στα αναπτυξιακά δάνεια (Τσοκόπουλος, 2001). Το νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον των τραπεζών,

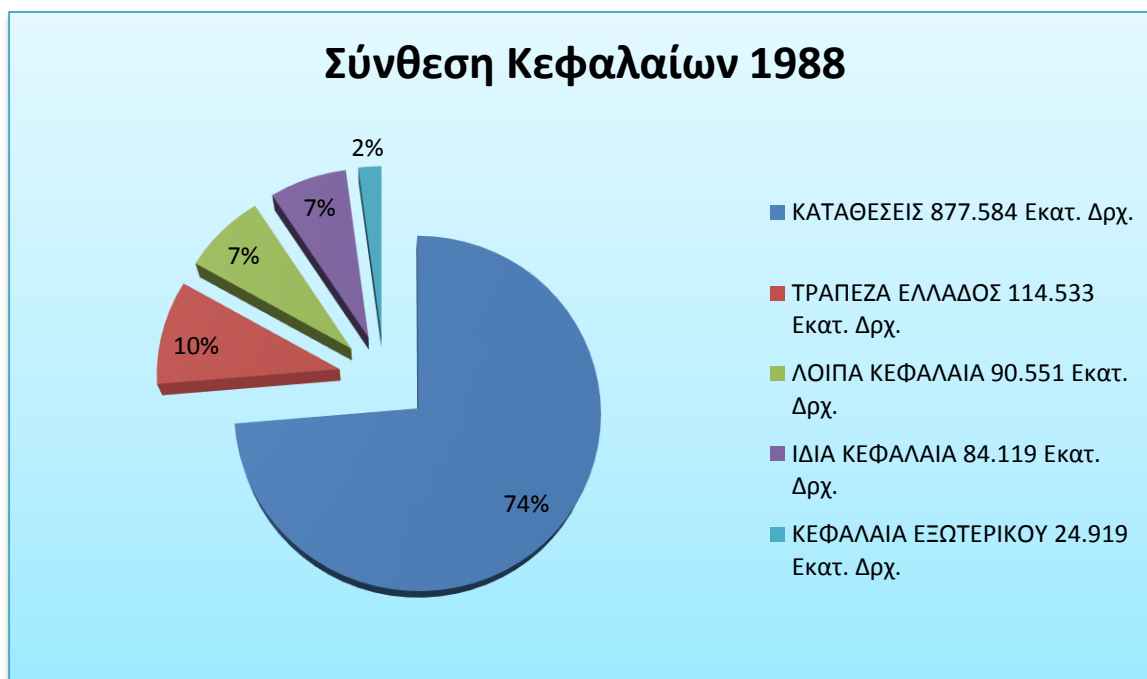
³ Το υλικό για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο διατέθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς.

στο οποίο κλήθηκε να συμμετάσχει, ήταν η αφορμή για το ξεκίνημα μίας νέας εποχής για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

1.2.3. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος⁴

Στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του αγροτικού τομέα και της στήριξης του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ήταν η Τράπεζα που διατήρησε επί πολλά έτη το μονοπώλιο της χρηματοδότησης των αγροτών. Ιδρύθηκε το 1929 με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη του κλάδου, την ενίσχυση των συνεταιριστικών οργανώσεων και την εξέλιξη της ελληνικής γεωργίας. Εκτός από τη χρηματοδότηση του αγροτισμού, δραστηριοποιήθηκε και στις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες. Διαχειριζόταν τους λογαριασμούς ιδιωτών πελατών και επιχειρήσεων, εξέδιδε εγγυητικές επιστολές, πραγματοποιούσε αγοραπωλησίες συναλλάγματος και εκτελούσε εντολές πληρωμής επιταγών, ενώ το 1988, συγκεκριμένα, το ποσό των καταθέσεων που διατηρούσε στο χαρτοφυλάκιό της έφτανε τις 877.584 εκατ. δραχμές, αριθμός που της προσέδιδε υψηλή θέση ανάμεσα στις υπόλοιπες ελληνικές τράπεζες (διάγρ. 1.3) (Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989).

Διάγραμμα 1.3: Η κατανομή των κεφαλαίων της ΑΤΕ το 1988

Πηγή : Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989. *Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος - Μια μεγάλη ελληνική τράπεζα με παράδοση και δυναμισμό που προωθεί δημιουργικά την υπόθεση της οικονομικής ανάπτυξης.* Αθήνα: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, σελ 6.

Στην οικονομική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα συνέβαλλε με δανειοδοτήσεις σε αγροτικές επιχειρήσεις, συνεταιρισμούς και σε ιδιώτες αγρότες με σκοπό την κάλυψη των αναγκών τους για

⁴ Το υλικό για την Αγροτική Τράπεζα παραχωρήθηκε από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.

κεφάλαιο κίνησης ή για επενδύσεις σε άλλους κλάδους παραγωγής, όπως τη βιοτεχνία και το εμπόριο. Χρηματοδοτούσε, επιπλέον, την αγορά γης και την επαγγελματική στέγη των Ελλήνων του εξωτερικού, ενώ παρείχε προγράμματα πίστωσης και για κατασκευές κοινοτικών έργων υποδομής. Η συνεισφορά της ΑΤΕ στον αγροτισμό συνέβαλλε ενεργά στην υλοποίηση της εθνικής γεωργικής πολιτικής και στις εργασίες της στηρίχθηκε η χώρα για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και των επενδύσεων (Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989).

Όσον αφορά στη σχέση της με το συνεταιρισμό, τη δεκαετία του 1980 η ΑΤΕ κάλυπτε της χρηματοδοτικές ανάγκες χιλιάδων αγροτικών συνεταιρισμών, είτε για κεφάλαιο κίνησης, είτε για επενδύσεις, καθώς και όλες τις δραστηριότητές τους στους τομείς της παραγωγής, της μεταποίησης και του εμπορίου. Προώθησε και στήριξε με κάθε μέσο τις δραστηριότητές τους, συμμετέχοντας στο μετοχικό κεφάλαιο πολλών εξ αυτών, παρέχοντάς τους, επιπλέον, και τεχνοοικονομική στήριξη με περιφερειακές υπηρεσίες. Εκτός από τους συνεταιρισμούς, πιστωτικά προγράμματα διατέθηκαν και για τη στήριξη της ελληνικής γεωργίας. Η ελληνική οικονομία στηριζόταν κατά κύρια βάση στην ενίσχυση του γεωργικού τομέα, δεδομένου ότι καταλάμβανε το 13.7% του ΑΕΠ και το 33% των εξαγωγών της χώρας. Έτσι, στα πλαίσια ένταξης της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η ΑΤΕ χρηματοδότησε προγράμματα για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την αναδιάρθρωση των δομών παραγωγής και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων (Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989).

Τέλος, μέσα από το ευρύ αυτό φάσμα των χρηματοδοτικών διακλαδώσεών της, η Αγροτική Τράπεζα κατάφερε να αποτελέσει μία από τις μεγαλύτερες και πιο ενεργές ελληνικές τράπεζες της εποχής, η οποία προωθούσε την εφαρμογή των εθνικών πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης. Το 1991 μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρεία, ενώ το 2000 εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών και διεύρυνε, πλέον, τις δραστηριότητές της πέραν του αγροτικού τομέα, σε υπηρεσίες και προϊόντα για κάθε ιδιώτη ή επιχείρηση (E-travel S.A., n.d.).

1.2.4. Τράπεζα Εργασίας⁵

Η ίδρυση της Τράπεζας Εργασίας αποτέλεσε νεοτερισμό για την περίοδο της μεταπολίτευσης. Σε ένα κρατοκεντρικό τραπεζικό σύστημα που λειτουργούσε υπό την καθοδήγηση του δημοσίου και της Τράπεζας της Ελλάδος, η δημιουργία, λίγο μετά την πτώση της δικτατορίας, μιας πολυμετοχικής ιδιωτικής τράπεζας, στηριζόμενης στο όραμα ενός τραπεζίτη, μόνο έκπληξη και αμφιβολίες θα μπορούσε να αποφέρει. Σύμφωνα με το όραμα αυτό, «το εταιρικό ήθος μιας τράπεζας είναι ο αλληλοσεβασμός των εργαζομένων, των μετόχων και των πελατών. Πρέπει να υπάρχει ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ τους.», αντιλήψεις που μέχρι εκείνη την εποχή καμία τράπεζα δεν μπορούσε να ενστερνιστεί, αλλά δεν διέθετε και τα μέσα για να τις υιοθετήσει (Δρίτσα, 2006).

⁵ Το υλικό για την Τράπεζα Εργασίας διατέθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς.

Αντιθέτως, το 1975, με επικεφαλής τον Κωνσταντίνο Καψάσκη, εμπνευσμένος από την επιτυχία που σημείωνε η American Express στην Ελλάδα, ιδρύθηκε η Τράπεζα Εργασίας, ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, το οποίο μέσα σε διάστημα τεσσάρων μηνών διαμόρφωσε καταστατικό, έλαβε την απαραίτητη έγκριση της Νομισματικής Επιτροπής, εγκατέστησε έδρα και καταστήματα, οργάνωσε διαδικασίες, δημιούργησε λογιστικό σύστημα, προσέλαβε ανθρώπινο δυναμικό το οποίο και εκπαίδευσε και ξεκίνησε τη λειτουργία του. Όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν από μία ομάδα μετόχων, τραπεζικών υπαλλήλων, οι οποίοι κατέθεσαν ένα ποσοστό κεφαλαίου ο καθένας, προκειμένου να συσταθεί μία τράπεζα με ανθρωποκεντρικές αξίες, στηριζόμενη στην ποιότητα, τη συλλογικότητα, την αξιοκρατία και τη διαφάνεια (Δρίτσα, 2006).

Η τράπεζα δραστηριοποιήθηκε, κυρίως, στη χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Επαγγελματίες από κάθε κλάδο όπως, έμποροι, βιομήχανοι, εφοπλιστές, επιστήμονες, μηχανικοί συνεργάστηκαν με την Τράπεζα και σε επίπεδο πελάτη, αλλά και σε επίπεδο μετόχου. Αφενός, αναπτύχθηκαν διαπροσωπικές σχέσεις με τους εργαζόμενους της τράπεζας, οι οποίοι τους παρείχαν ποιοτική εξυπηρέτηση, αφετέρου, μεγάλο ποσοστό από κάθε κλάδο επένδυσε στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας, προκειμένου να διευρυνθεί ο αριθμός των ιδρυτικών μελών. Επιπλέον, με το κράτος δεν είχε κανένα σύνδεσμο και λειτουργούσε με εντελώς διαφορετικό τρόπο από τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα. Για την Τράπεζα Εργασίας η ποιοτική εξυπηρέτηση του πελάτη αποτελούσε το μέσο για την επιτυχία μιας τράπεζας. Για το λόγο αυτό, συνέστησε εταιρεία συμβούλων, η οποία παρείχε κατευθύνσεις σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις για την αποτελεσματική διοίκησή τους (Δρίτσα, 2006).

Η εταιρεία αυτή δεν ήταν η μόνη που ιδρύθηκε στα πλαίσια της διεύρυνσης των δραστηριοτήτων της νεοϊδρυθείσας τράπεζας. Από τα πρώτα κιάλας χρόνια λειτουργίας της, η Τράπεζα Εργασίας συμμετείχε με υψηλά ποσοστά κεφαλαίου σε πολλές θυγατρικές της επιχειρήσεις, όπως η Ανώνυμη Εταιρεία Επενδύσεων Εργασίας, η Πρόοδος Ελληνικές Επενδύσεις Α.Ε., συνεργαζόμενη με την Baring Securities of London, η Σύμβουλοι Επενδύσεων Εργασίας Α.Ε., η Ξενοδοχειακή Εταιρεία Αεροδρομίου Αθηνών Α.Ε., καθώς και η Ergodata, επιχείρηση τεχνολογικού ενδιαφέροντος. Με τη δημιουργία αυτού του ομίλου επιχειρήσεων, στόχος της ήταν η παροχή περαιτέρω υπηρεσιών στους πελάτες της, εκτός από τις κατεξοχήν τραπεζικές εργασίες, όπως οι καταθέσεις και οι δανειοδοτήσεις. Έτσι, διεύρυνε τις δραστηριότητές της σε ασφαλιστικές υπηρεσίες, στη διαπραγμάτευση χρεογράφων και στην παροχή επιχειρηματικών συμβουλών. Πολύ σημαντική ήταν η πρόθεση της Τράπεζας να συνεισφέρει στη διάχυση της πληροφορικής στην Ελλάδα, μέσω της εταιρείας Ergodata, με τον εξοπλισμό ταμειακών μηχανών, συστημάτων επικοινωνίας και άλλων τεχνολογικών εφαρμογών σε εταιρικούς πελάτες της (Δρίτσα, 2006).

Με 3.000 εργαζόμενους και 144 καταστήματα στην Ελλάδα το 1996, η Τράπεζα Εργασίας καταλάμβανε την τρίτη θέση στον κατάλογο των εμπορικών τραπεζών, μετά την Εθνική και την Εμπορική. Θα μπορούσε να επισημάνει κανείς ότι συνέβαλλε στην έναρξη της διαδικασίας

εκσυγχρονισμού του τραπεζικού συστήματος, δεδομένου ότι διέφερε λειτουργικά από τις υπόλοιπες ελληνικές εμπορικές τράπεζες της εποχής. Με την έναρξη της νέας χιλιετίας και στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης του τραπεζικού τομέα, εν όψει συμμετοχής της Ελλάδας στην ΟΝΕ, η Τράπεζα Εργασίας συγχωνεύτηκε με την EFG Eurobank, ενέργεια που σηματοδότησε την πρώτη μεγάλη συγχώνευση ελληνικών τραπεζών (Δρίτσα, 2006).

1.2.5. Τράπεζα Πίστεως

Η Τράπεζα Πίστεως ήταν η πρώτη ιδιωτική Τράπεζα της Ελλάδας και η μοναδική από τις εμπορικές τράπεζες που παρέμεινε ιδιωτικού δικαίου μέχρι και τη νεότερη ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Βασικό χαρακτηριστικό της ήταν η διαφοροποίησή της από το υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα της χώρας, αφού οι κατά καιρούς διοικητές της προέρχονταν από τον επιχειρηματικό κλάδο, ενώ οι πρωτοβουλίες για την επέκτασή της δεν αποσκοπούσαν στην εξυπηρέτηση των κυβερνητικών συμφερόντων. Η Τράπεζα Πίστεως ήταν δημιούργημα του Εμπορικού Οίκου Κωστόπουλου το 1916, σε συνεργασία με τη Λαϊκή Τράπεζα. Ξεκίνησε τη λειτουργία της ως “Τράπεζα Καλαμών”, συνέχισε το 1947 ως “Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως”, το 1970 ως “Τράπεζα Πίστεως” για να καταλήξει το 1999 με την επωνυμία “Alpha Τράπεζα Πίστεως” (Alpha Bank, 2014). Η κάθε αλλαγή στην επωνυμία της σηματοδοτούσε κι ένα νέο ξεκίνημα για τη χώρα σε εθνικό επίπεδο. Χαρακτηρίστηκε ως η τράπεζα η οποία συνέχισε την πορεία της αλώβητη από τις δύσκολες συνθήκες των Παγκοσμίων Πολέμων, του Εμφυλίου και της Δικτατορίας, εστιάζοντας το ενδιαφέρον της στην επέκταση του δικτύου των καταστημάτων της και την ενσωμάτωση του εκσυγχρονισμού στις τραπεζικές δραστηριότητές της (Alpha Bank, 2014).

Οι εκσυγχρονιστικές τάσεις στις δραστηριότητές της εμφανίστηκαν από πολύ νωρίς, ακόμα και πριν την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το 1942 ιδρύθηκε “Η Εμπορική” Ανώνυμος Ελληνική Εταιρεία Γενικών Ασφαλίσεων, με την οποία η Τράπεζα εισήλθε στην ασφαλιστική αγορά, τομέας ο οποίος δεν είχε καμία ανάμειξη στις τραπεζικές εργασίες εκείνη την εποχή (Alpha Bank, 2014). Επιπλέον, με την Εταιρεία “Ιδιοκτησιών Φροντίδας Κτημάτων και Οικονομικών Συμφερόντων”, η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε “Alpha Αστικά Ακίνητα”, ως θυγατρική της, η Τράπεζα δραστηριοποιήθηκε στην ιδιοκτησία και εκμετάλλευση ακινήτων. Στον τομέα της κεφαλαιαγοράς δραστηριοποιείται από το 1983 με την εταιρεία διαχείρισης χαρτοφυλακίου “Επενδύσεις Πίστεως”, ενώ, αργότερα, με την “Alpha Finance” παρείχε οικονομικές υπηρεσίες και συμβουλές για συγχωνεύσεις, αγοραπωλησίες επιχειρήσεων και γενικότερα επενδυτικής τραπεζικής.

Εμφανίστηκε ως πρωτοπόρος και στον τομέα της τεχνολογίας, αφού το 1970 εγκατέστησε κέντρο μηχανογράφησης, το οποίο σταδιακά κάλυπτε όλο το εύρος των εργασιών της, καθώς και συστήματα “Teller” για αυτόματες καταθέσεις και αναλήψεις σε πραγματικό χρόνο, εξοικονομώντας το χρόνο αναμονής στα καταστήματα εξυπηρέτησης (Alpha Bank, 2014). Μία

ακόμη πρωτόγνωρη υπηρεσία, διαθέσιμη στους πελάτες της Τράπεζας Πίστewς μέχρι το 1990, ήταν τα Κινητά Καταστήματα που λειτούργησαν προκειμένου να εξυπηρετούν απομακρυσμένες περιοχές της χώρας. Επιπλέον, προς το τέλος της δεκαετίας αυτής ιδρύθηκαν και διέυρυναν το δίκτυό τους τα Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος, με παρουσία σε κεντρικά σημεία της Αθήνας, αλλά και σε τουριστικές περιοχές.

Συνεπώς, η Τράπεζα Πίστewς, ή διαφορετικά, η Alpha Bank, όπως μετονομάστηκε το 2000, κατάφερε να επεκτείνει τις δραστηριότητές της στο χρηματοπιστωτικό τομέα, αξιοποιώντας τις δυνατότητες της τεχνολογίας και της πληροφορικής, σε ένα περιβάλλον απαρχαιωμένου τραπεζικού συστήματος κυβερνητικών συμφερόντων (Αλεξάκης, et al., 1995). Προσάρμοσε τις υπηρεσίες της στις ανάγκες των πελατών της, εκσυγχρόνισε τον εξοπλισμό της, επεκτάθηκε σε δραστηριότητες στεγαστικής και καταναλωτικής πίστewς και διέυρυνε όχι μόνο το δίκτυο των καταστημάτων της, αλλά και των ATMs (Αλεξάκης, et al., 1995). Θα μπορούσε να επισημάνει κανείς ότι η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος αποτέλεσε το έναυσμα για την Τράπεζα Πίστewς να απογειώσει τις πρωτοποριακές και εκσυγχρονιστικές δραστηριότητές της. Έτσι, έδωσε τη δυνατότητα στους πελάτες της πλέον να διενεργούν on line συναλλαγές και σε προϊόντα προθεσμιακών καταθέσεων, σε πιστώσεις λογαριασμών, στη μεταφορά χρημάτων, ενώ από το 1988 έθεσε σε κυκλοφορία ένα νέο προϊόν, χρεωστικής και πιστωτικής κάρτας μαζί, το οποίο προωθούνταν μόνο από πολύ λίγες ευρωπαϊκές τράπεζες (Αλεξάκης, et al., 1995).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ρίζες για τη διεθνοποίηση της Τράπεζας Πίστewς εντοπίζονται στη δεκαετία του 1980, αφού μέσω του συστήματος Alpha Net, συνεργάστηκε με τράπεζες του εξωτερικού, όπως η Barclays, η American Express, η BNP, η Credit Lyonnais. Στόχος της ήταν η προσαρμογή της λειτουργίας της στα κοινοτικά πρότυπα, έτσι ώστε να διαπραγματεύεται την άντληση κεφαλαίων για επενδύσεις μέσα σε έναν οξύ ανταγωνισμό των τραπεζών που ξεκινούσε σιγά σιγά με την ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση (Αλεξάκης, et al., 1995, pp. 66-77).

1.2.6. Εμπορική Τράπεζα⁶

Η Εμπορική Τράπεζα περιήλθε στον έλεγχο του Ελληνικού Δημοσίου το 1975, συνεπώς, ο διορισμός της διοίκησής της κάθε φορά πραγματοποιούταν κατευθείαν από την κυβέρνηση. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, όμως, είχε διαμορφώσει έναν ισχυρό τραπεζικό και επιχειρηματικό όμιλο, με διοικητή τον Στρατή Ανδρεάδη, ο οποίος αποτελούταν από τις τράπεζες Εμπορική, Ιονική, Λαϊκή, Πειραιώς και Αττικής, από τη Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων και τα Ναυπηγεία Ελευσίνας, την Ιονική Ξενοδοχειακή, μία επιχείρηση στο Λονδίνο και τρεις ασφαλιστικές εταιρείες. Στη συνέχεια, στα πλαίσια της κρατικοποίησής της, ακολούθησε τις κυβερνητικές προτεραιότητες και, έτσι, διοχέτευσε τα 3/5 των χορηγήσεών της στην εξαγωγική βιομηχανία, χρηματοδότησε έργα υποδομής και ενίσχυσε τον τουρισμό και την ενεργειακή βιομηχανία (Δρίτσα, 2008).

⁶ Το υλικό για την Εμπορική Τράπεζα διατέθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς.

Όπως και στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, έτσι και στην Εμπορική, στα πλαίσια της απελευθέρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ξεκίνησαν οι ενέργειες για την ιδιωτικοποίησή της, αναζητώντας, για αρχή, έναν στρατηγικό εταίρο, ο οποίος θα αποτελούσε κύριο μέτοχο της Τράπεζας, κάτι που συμβαίνει με τις δημόσιες επιχειρήσεις – ΔΕΚΟ (Δρίτσα, 2008). Εν τέλει, το 2006 ο πρώτος σε μέγεθος τραπεζικός όμιλος της Γαλλίας, Credit Agricole, προχώρησε σε εξαγορά της Εμπορικής Τράπεζας, με ισχυρό κίνητρο τη μεταβίβαση του ελέγχου των θυγατρικών της τραπεζών στη Ρουμανία, την Αλβανία και τη Βουλγαρία (e-go.gr, 2012).

1.3: Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα

Οι πρώτες προσπάθειες για την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα από τον κρατικό παρεμβατισμό άρχισαν να εμφανίζονται με την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) την 1η Ιανουαρίου 1981. Με την ένταξή της στην ΕΟΚ, η Ελλάδα έπρεπε να ακολουθήσει τους διεθνείς και ευρωπαϊκούς ρυθμούς, όπως έκαναν πολλές άλλες χώρες μέχρι τότε, και να εφαρμόσει τους κοινοτικούς θεσμούς στους εθνικούς, προκειμένου να πορευτεί σε ένα νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με την απόκτηση ευρωπαϊκής ταυτότητας, δόθηκε η ελπίδα ότι ο δημόσιος τομέας θα εκσυγχρονιστεί και θα αποβάλλει τις απαρχαιωμένες μεθόδους λειτουργίας του, απελευθερώνοντας τις Τράπεζες από τη διαρκή εποπτεία που ασκούσε. Παρατηρώντας τους ρυθμούς ανάπτυξης των επιχειρήσεων στην Ευρώπη, η χώρα θα στηριζόταν στο εργατικό της δυναμικό για περαιτέρω εκπαίδευση και εξειδίκευση στους κλάδους απασχόλησής του προκειμένου να εφαρμοστούν εκσυγχρονισμένα συστήματα στις ελληνικές βιομηχανίες και τον ιδιωτικό τομέα γενικότερα (Ζολώτας, 1981). Ακόμη και στον τομέα της γεωργίας, μέσω της άμεσης συνεργασίας με τις ευρωπαϊκές χώρες, η Ελλάδα θα κατάφερνε να αντλήσει τους απαραίτητους πόρους προκειμένου να προβεί σε διαρθρωτικές αλλαγές στα γεωργικά της προϊόντα και έτσι να προωθηθούν στο εξωτερικό και να αυξηθούν οι εξαγωγές. Ως αποτέλεσμα, η χώρα θα μπορούσε να αποτελέσει τη διεθνή «γέφυρα» που θα συνέδεε την ΕΟΚ με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, εξασφαλίζοντας οικονομικά οφέλη (Ζολώτας, 1981).

Για να υλοποιηθούν όλες αυτές οι προσδοκίες, η Ελλάδα έπρεπε να αρχίσει να αποβάλλει το συντηρητικό μοντέλο οικονομικής πολιτικής που ακολουθούσε τα τελευταία χρόνια, εγχείρημα εκ των πραγμάτων δύσκολο, δεδομένου ότι οι πόλεμοι των τελευταίων δεκαετιών, οι πετρελαϊκές κρίσεις αλλά και η δικτατορία, ήταν ακόμη πολύ πρόσφατα γεγονότα. Παρ' όλα αυτά, οι κυβερνήσεις που ακολούθησαν της ένταξης της Ελλάδος στην ΕΟΚ, αλλά και οι διοικήσεις των τραπεζών αναγνώρισαν ότι το οικονομικό σύστημα της χώρας έχρηζε αναδιάρθρωσης, προκειμένου να προσαρμοστεί στις ευρωπαϊκές απαιτήσεις (Παπαδογιάννης, 2013). Συγκεκριμένα, το 1980 συστήθηκε Επιτροπή για τη μελέτη των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, υπό τον τότε υφυπουργό Συντονισμού, Ι. Παλαιοκρασσά, ενώ ένα χρόνο πριν, ο υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, Ν. Χαρισσόπουλος, λειτούργησε άλλη Επιτροπή για την εισήγηση προτάσεων απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος (Παγουλάτος, 2006, pp. 423-428). Η ώθηση για την αξιολόγηση των προτάσεων των Επιτροπών αυτών δόθηκε, εν τέλει, προς το τέλος της δεκαετίας του 1980, στην «Επιτροπή για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Τραπεζικού Συστήματος», υπό τον Θ. Καρατζά, γενικό γραμματέα του υπουργείου Οικονομικών, στην οποία καθορίστηκε το προγραμματικό πλαίσιο για τη χρηματοπιστωτική απελευθέρωση (Κοντονίκα, 2004).⁷

⁷ Ο Θεόδωρος Καρατζάς διετέλεσε πρόεδρος της Επιτροπής για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Τραπεζικού Συστήματος τη δεκαετία του 1980. Υπήρξε διοικητής της Εθνικής Τράπεζας και Πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών τη δεκαετία του 1990. Επιπλέον, εισήγαγε τις πρώτες μεταρρυθμίσεις στη νομοθεσία του Χρηματιστηρίου.

Μία από τις πρώτες μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν ήταν η απελευθέρωση των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων των τραπεζών. Το 1987 καταργήθηκε το ανώτατο όριο του επιτοκίου των βραχυπρόθεσμων δανείων, το 1989 απελευθερώθηκαν τα επιτόκια των όψεως και τρεχούμενων λογαριασμών, ενώ το εγχείρημα ολοκληρώνεται το 1993 με την κατάργηση του ελάχιστου επιτοκίου καταθέσεων ταμειυτηρίου (Παπαδογιάννης, 2013). Πλέον τα επιτόκια δεν καθορίζονταν από την Τράπεζα Ελλάδος, αντιθέτως, οι ίδιες οι Τράπεζες όριζαν το ύψος των επιτοκίων ανά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τους τον ανταγωνισμό, το σύνολο των τραπεζικών προϊόντων, τη ζήτηση και τον πιστωτικό κίνδυνο (Δεσινιώτης, n.d.). Επιπλέον, το 1985 ξεκίνησε η προσπάθεια μείωσης των πιστωτικών ελέγχων της Τράπεζας Ελλάδος προς τις εμπορικές Τράπεζες. Συγκεκριμένα, επιτράπηκε στις τράπεζες να εκδίδουν εγγυητικές επιστολές χωρίς την έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος, η Εθνική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο μπορούσαν, πλέον, να χορηγούν στεγαστικά δάνεια με διαπραγματεύσιμο επιτόκιο, ενώ καταργήθηκε η υποχρέωση των εμπορικών τραπεζών να διαθέτουν το 1% των καταθέσεών τους για τη χρηματοδότηση υπερχρεωμένων επιχειρήσεων (Παπαδογιάννης, 2013).

Ο περιορισμός των ελέγχων της Τράπεζας Ελλάδος συνεχίστηκε και το 1986, όταν επιτράπηκε στις εμπορικές Τράπεζες να χορηγούν επιχειρηματικά και επαγγελματικά δάνεια για την αγορά εξοπλισμού, ηλεκτρονικών υπολογιστών ή την κάλυψη δαπανών με κεφάλαιο κίνησης. Από το 1987, εν συνεχεία, οι τράπεζες είχαν την δικαιοδοσία να εγκρίνουν τη χορήγηση συναλλάγματος στους πολίτες, οι οποίοι μεταβαίνουν στο εξωτερικό για σπουδές ή για λόγους υγείας, ενώ είχε ήδη επιτραπεί στους μόνιμους κατοίκους εσωτερικού να ανοίγουν λογαριασμό καταθέσεων σε συνάλλαγμα (Παπαδογιάννης, 2013). Το 1989, επιπλέον, απελευθερώθηκε η διάρκεια των στεγαστικών δανείων στα 15 έτη, ενώ οι Τράπεζες είχαν πλέον τη δυνατότητα να ρυθμίζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των πελατών τους. Πολύ σημαντική για τις εμπορικές τράπεζες ήταν και η κατάργηση της υποχρέωσής τους να χρηματοδοτούν με το 9% των καταθέσεών τους δημοσίους οργανισμούς (Γκόρτσος, 1998).

Η αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος επεκτάθηκε και στον τομέα της καταναλωτικής πίστης. Το 1985 επιτράπηκε η έκδοση των πιστωτικών καρτών χωρίς την ειδική έγκριση της Τράπεζας Ελλάδος, διατηρώντας, όμως, έναν περιορισμό στο άνοιγμα του πιστωτικού τους ορίου, ενώ δέκα χρόνια αργότερα ξεκίνησε η χορήγηση των προπληρωμένων καρτών μόνο από τις τράπεζες. (Παπαδογιάννης, 2013). Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, επιτράπηκε η χρηματοδότηση φυσικών προσώπων για την κάλυψη δαπανών αγοράς υπηρεσιών και αυξήθηκε το ανώτατο όριο χορηγήσεων στα προσωπικά και στα καταναλωτικά δάνεια. Στην απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης συνέβαλλε και η κατάργηση του φόρου 3% επί των τραπεζικών δανείων το 1992 (Μπαρδάκα, 2000).

Με το Προεδρικό Διάταγμα 96/22.3.1993 πραγματοποιήθηκε, στη συνέχεια, η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων στην Ελλάδα το 1993. Καταργήθηκε κάθε υφιστάμενος περιορισμός στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων της Ελλάδος, άλλων κρατών μελών της ΕΟΚ, αλλά και τρίτων

χωρών. Επίσης, επιτράπηκε η αποστολή εμβασμάτων ή αποταμιεύσεων ενός ατόμου για ίδιο λογαριασμό, ή περιουσιακών στοιχείων, όπως στην περίπτωση των μεταναστών. Οι κινήσεις μεταφοράς κεφαλαίων δεν θα αφορούσαν μόνο στη χρέωση και στην πίστωση των τρεχούμενων λογαριασμών ή καταθέσεων ιδίου νομίσματος, αλλά και των λογαριασμών σε ξένο νόμισμα (Καραμανλής, 1993). Η ελευθερία αυτή στις κινήσεις κεφαλαίων σήμαινε και για τον επιχειρηματικό κλάδο ελεύθερη επιλογή επενδύσεων, αναλόγως με τις πιθανότητες για περισσότερα κέρδη, ακόμη κι εάν οι δραστηριότητες επεκτείνονταν σε χώρα του εξωτερικού. Συνεπώς, η κατάργηση των περιοριστικών κανόνων στην κίνηση κεφαλαίων, αλλά και η ελευθερία μεταφοράς χρημάτων και διενέργειας συναλλαγών γενικότερα, ήταν για την ΕΟΚ μια ρεαλιστική προσέγγιση που θα ανταποκρινόταν στις διεθνείς εξελίξεις (Ζαββός, 1989).

Εκτός από την κίνηση κεφαλαίων, με το ίδιο Προεδρικό Διάταγμα ανακοινώνεται και η απελευθέρωση της αγοράς συναλλάγματος. Έτσι, ανακοινώθηκε η δυνατότητα διενέργειας πράξεων επί διαπραγματεύσιμων τίτλων στην αγορά κεφαλαίων, όπως οι μετοχές, οι ομολογίες, καθώς επίσης και οι συναλλαγές επί μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων⁸ (Καραμανλής, 1993). Την ίδια χρονολογία επιτράπηκε στις τράπεζες να χορηγούν δάνεια σε συνάλλαγμα σε μόνιμους κατοίκους του εξωτερικού με σκοπό την απόκτηση ακινήτων στην Ελλάδα (Παπαδογιάννης, 2013), ενώ απελευθερώθηκαν και οι χορηγήσεις δανείων με σκοπό τις άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό από νομικά και φυσικά πρόσωπα.

Στον κλάδο των ασφαλιστικών εργασιών, λόγω των περιορισμένων δραστηριοτήτων των εμπορικών τραπεζών στη λιανική τραπεζική, ελάχιστη ανάμειξη είχε ο ασφαλιστικός τομέας στον τραπεζικό κλάδο. Οι εταιρείες που υπήρχαν στην Ελλάδα από την περίοδο της Μεταπολίτευσης και έπειτα, όπως η Εθνική Ασφαλιστική ή η ΑΤΕ Ασφαλιστική αποτελούσαν θυγατρικές εταιρείες μεγάλων τραπεζικών ομίλων με περιορισμένα προϊόντα (Ομίκρον Insurance Group, 2012-2013). Στα πλαίσια της απελευθέρωσης της αγοράς και της εφαρμογής νέων τεχνολογιών, λόγω της μείωσης των επιτοκίων και της δημιουργίας, εκ μέρους των τραπεζών, νέων προϊόντων, εντάθηκε ο ανταγωνισμός και δημιουργούνταν εφεξής ολοένα και περισσότεροι ασφαλιστικοί οργανισμοί με ανταγωνιστικά προϊόντα. Οι εταιρείες, πλέον, συνεργάζονταν άμεσα με τις Τράπεζες, μέσα από τις οποίες προωθούνταν αποτελεσματικά τα τραπεζοασφαλιστικά τους προϊόντα (Τσελίκη, 1998). Πρόκειται για το Bancassurance που ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το Προεδρικό Διάταγμα 190/2006, εφαρμόζοντας, έτσι, την Κοινοτική Οδηγία του 2002. Με την οδηγία αυτή ρυθμιζονταν οι προϋποθέσεις άσκησης δραστηριοτήτων ασφαλιστικής διαμεσολάβησης από φυσικά και νομικά πρόσωπα που είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2007).

⁸ Αντικείμενο των Οργανισμών αυτών είναι η συλλογική τοποθέτηση κεφαλαίων σε κινητές αξίες ή άλλα περιουσιακά στοιχεία, των οποίων τα μερίδια εξαγοράζονται ή εξοφλούνται με στοιχεία του ενεργητικού των οργανισμών αυτών. Οι Οργανισμοί αυτοί είναι γνωστοί και ως ΟΣΕΚΑ.

Στα πλαίσια της απελευθέρωσης του τραπεζικού τομέα, η οποία σημειώθηκε όχι μόνο σε ελληνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εντάσσεται και η οδηγία 89/646 της ΕΟΚ που θεσπίστηκε το 1988 σχετικά με την άδεια λειτουργίας πιστωτικών ιδρυμάτων σε χώρες της Κοινότητας. Η οδηγία ήταν γνωστή και ως Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία και περιελάμβανε την καθιέρωση της κοινής τραπεζικής άδειας λειτουργίας που θα ίσχυε από το 1993. Ο νόμος, συγκεκριμένα, αφορούσε στη δυνατότητα που θα είχε μία τράπεζα μίας χώρας – μέλους να εγκαταστήσει υποκαταστήματα σε μία άλλη χώρα – μέλος, χωρίς να απαιτείται ούτε ειδική έγκριση από τη χώρα προορισμού, ούτε ελάχιστο όριο κεφαλαιακής βάσης στο νέο υποκατάστημα (Βλιάμου & Κυριαζής, 1993, pp. 14-16). Η εν λόγω Κοινοτική Οδηγία εφαρμόστηκε στην ελληνική νομοθεσία το 1993 και αποτέλεσε τη βάση για περαιτέρω συζήτηση γύρω από τον ανταγωνισμό, την ανοιχτή αγορά, τις ιδιωτικοποιήσεις των κρατικών τραπεζών και τις δυνατότητές τους για επεκτατική πολιτική στις χώρες της Κοινότητας.

Αξιζει να σημειωθεί το γεγονός ότι παρά την κατάργηση του κρατικού παρεμβατισμού στη λειτουργία των τραπεζών και την έναρξη μιας νεωτερικότερης εποχής, συνεχίστηκε, παράλληλα, η λειτουργία των περιφερειακών και συνεταιριστικών τραπεζών. Οι συνεταιριστικές τράπεζες ήταν μία πρωτοβουλία τοπικού χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση των παραγωγών γεωργικών προϊόντων μιας επαρχιακής, κυρίως, περιοχής, αλλά και την τοπική ανάπτυξη στο σύνολό της. Η Συνεταιριστική Πίστη στην Ελλάδα άρχισε να λειτουργεί το 1992, όταν ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Κοινοτική Οδηγία του Συμβουλίου της ΕΟΚ. Σύμφωνα με αυτή, μία τοπική συνεταιριστική τράπεζα μπορεί να ασκήσει τις δραστηριότητές της στην περιφέρειά της, εφόσον έχει λάβει άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος και έχει συγκεντρώσει το απαιτούμενο κεφάλαιο (Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, 1995). Το 1995 ιδρύθηκε ο Όμιλος Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, ο οποίος περιελάμβανε πλήθος μελών - συνεταιριστικών τραπεζών, μεταξύ των οποίων ήταν η τράπεζα της Δράμας, των Σερρών, των Χανίων, του Έβρου, της Ηπείρου, της Θεσσαλίας, της Καρδίτσας, της Πελοποννήσου, της Πιερίας και η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα (Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, 1995).

Εφόσον υλοποιήθηκαν τα βασικά εγχειρήματα για την απελευθέρωση των κυρίαρχων λειτουργιών του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι διοικήσεις των τραπεζών προχώρησαν σε ενέργειες ενσωμάτωσης των εφαρμογών τους στα συστήματα πληρωμών που χρησιμοποιούνταν από τη διεθνή αγορά. Το 1989 δημιουργήθηκε το Εθνικό Διατραπεζικό Σύστημα Πληρωμών (ΔΙΑΣ), με πρωτοβουλία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών⁹, μέσω του οποίου διακινούνται και εκκαθαρίζονται ηλεκτρονικά διατραπεζικές πληρωμές εντός και εκτός Ελλάδος (Διατραπεζικά Συστήματα Α.Ε., 2012). Εκτός από το ΔΙΑΣ, οι ελληνικές τράπεζες ενσωμάτωσαν και το σύστημα SWIFT¹⁰ στα συστήματα πληρωμών τους, υιοθετώντας την δυνατότητα της αυτοματοποιημένης αποστολής μηνυμάτων μεταξύ τραπεζών παγκοσμίως μέσα σε ελάχιστο χρόνο (Αγγελόπουλος,

⁹ Η Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ) ιδρύθηκε το 1928 με σκοπό την εκπροσώπηση των ελληνικών και ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα. Παρεμβαίνει συμβουλευτικά και εκφράζει τις θέσεις των τραπεζών – μελών της, ενώ συνεργάζεται με ενώσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα και άλλων χωρών (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d.).

¹⁰ Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT)

2008). Εν συνεχεία, με την ενσωμάτωση του ευρώ ως εθνικό νόμισμα, η Ελλάδα μετέβη στον Ενιαίο Χώρο Πληρωμής σε Ευρώ (ΣΕΠΑ), το ευρωπαϊκό σύστημα ηλεκτρονικών πληρωμών σε ευρώ. Πλέον, οι πελάτες των ελληνικών τραπεζών θα είχαν την δυνατότητα να πραγματοποιούν μεταφορές χρημάτων και άμεσες χρεώσεις με χρήση καρτών. Τέλος, μία πολύ σημαντική ενέργεια για την εξέλιξη της εθνικής οικονομίας και των τραπεζών αποτέλεσε η ενσωμάτωση του συστήματος πληρωμών TARGET¹¹. Πρόκειται για διατραπεζικό σύστημα πληρωμής ή μεταφοράς μεγάλων ποσών κεφαλαίων σε ευρώ εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχεδιασμένο έτσι ώστε, κατά την εκτέλεση μίας εντολής, το σύστημα να αντιμετωπίζει το κοινό νόμισμα της συναλλαγής ως εγχώριο νόμισμα της Κοινότητας (Αγγελόπουλος, 2008).

Η διαδικασία της απελευθέρωσης του απαρχαιωμένου χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα ολοκληρώθηκε με τη νέα χιλιετία, έχοντας ξεκινήσει δειλά τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1980 με την ένταξή της στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Παρά τον έκδηλο κίνδυνο για υπερβολικά αισιόδοξες προβλέψεις (Ζητρίδης, et al., 1992), υπήρξαν και αμφιβολίες για τα θετικά αποτελέσματα του εγχειρήματος αυτού. Κι αυτό διότι πραγματοποιήθηκαν πάρα πολλές μεταβολές, παγιωμένες για δεκαετίες στη λειτουργία των ελληνικών τραπεζών, μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Από εκεί που ο Έλληνας πολίτης και πελάτης μίας ελληνικής τράπεζας γνώριζε ότι για να αξιολογηθεί η αίτησή του για δανειοδότηση θα έπρεπε να περάσει από παρατεταμένους ελέγχους και κατά πάσα πιθανότητα δεν θα γινόταν δεκτή, βρέθηκε να εξυπηρετείται από ένα καινοτόμο για τα ελληνικά δεδομένα σύστημα, έχοντας ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Συνεπώς, με την απελευθέρωση των επιτοκίων και τη δυνατότητα ρευστοποίησης διαφόρων μορφών καταθέσεων ή ομολόγων, επικράτησε η ανασφάλεια ότι δεν θα διατηρούνταν πλέον μεγάλες ποσότητες ρευστών διαθεσίμων για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών, αφού αυξάνεται η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα μία ενδεχόμενη μείωση των αποταμιεύσεων (Ζητρίδης, et al., 1992).

Παρ' όλα αυτά, η πλειοψηφία των οικονομολόγων, των τραπεζιτών και των πολιτικών προσώπων αναγνώρισαν τα μειονεκτήματα του ελεγχόμενου συστήματος. Υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η Τράπεζα της Ελλάδος ενεργούσε ως τράπεζα του Δημοσίου μέχρι τη δεκαετία του 1980 και ότι δεν ασκούσε ανεξάρτητη νομισματική πολιτική, αφού χρηματοδοτούσε τα δημοσιονομικά ελλείμματα. Έτσι, η δύναμη που ασκούσαν οι ελληνικές κυβερνήσεις στο τραπεζικό σύστημα θα επηρέαζε την προσφορά χρήματος και τον πληθωρισμό. Ως αποτέλεσμα, η αύξηση του πληθωρισμού και τα ελλείμματα ενδεχομένως να απέτρεπαν τις όποιες πιθανότητες ιδιωτικών επενδύσεων (Βλιάμου & Κυριαζής, 1993, pp. 77-83). Από τη στιγμή που όλες οι υπόλοιπες χώρες μέλη της Κοινότητας απελευθέρωναν τα συστήματα λειτουργίας των τραπεζών τους, τότε δεν θα συνέχιζε να αποτελεί μεμονωμένη περίπτωση περιφερειακής αγοράς μόνο μία χώρα, οπότε θα ακολουθούσε και εκείνη τους ρυθμούς της ευρύτερης ανοιχτής ευρωπαϊκής αγοράς. Στην εντατικοποίηση του ανταγωνισμού συνέβαλλαν η ελεύθερη συμφωνία στα επιτόκια καταθέσεων

¹¹ Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer (TARGET)

και δανείων, οι προμήθειες για την παροχή των υπηρεσιών τους, καθώς και η ποιοτική εξυπηρέτηση των πελατών, η προσφορά νέων τραπεζικών προϊόντων ακόμη και οι δυνατότητες συμμετοχής τους σε υπηρεσίες factoring¹² και leasing¹³ (Βλιάμου & Κυριαζής, 1993).

Έπειτα από μία μακροχρόνια περίοδο κρατικού παρεμβατισμού στις λειτουργίες των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των τραπεζικών εργασιών, όλα έδειχναν πλέον ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές οδηγούσαν στην απελευθέρωση και ενίσχυση του ιδιωτικού κεφαλαίου στο σύνολό του. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται από την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων και την κατάργηση των κρατικών ελέγχων στις δανειοδοτήσεις, αλλά και από το γεγονός ότι από τη δεκαετία του 1990 ξεκίνησε μία σωρεία συγχωνεύσεων και εξαγοράσεων τραπεζικών ομίλων, η οποία συνεχίστηκε πιο έντονα με την έναρξη της νέας χιλιετίας (Παπαδογιάννης, 2013). Η πρώτη ιδιωτικοποίηση πραγματοποιήθηκε το 1991, όταν η Τράπεζα Πειραιώς, από τον έλεγχο της Εμπορικής Τράπεζας, αποκτήθηκε από μία ομάδα επιχειρηματιών με ηγέτη τον Μιχάλη Σάλλα, διαμορφώνοντας μόλις το 0,3% της τραπεζικής αγοράς (Τράπεζα Πειραιώς, 2014). Μετά από την ιδιωτικοποίηση αυτή, οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις τραπεζών πραγματοποιήθηκαν με ταχύτατους ρυθμούς. Το 1996 η Eurobank εξαγόρασε την Interbank. Το 1997 η Τράπεζα Πειραιώς απορρόφησε το δίκτυο της Chase Manhattan στην Ελλάδα και ένα χρόνο αργότερα εξαγόρασε την Τράπεζα Μακεδονίας – Θράκης, την Credit Lyonnais Hellas και την Xiosbank. Την ίδια χρονιά η Εθνική Τράπεζα συγχωνεύθηκε με την Κτηματική Τράπεζα, ενώ η Eurobank εξαγόρασε την Τράπεζα Αθηνών και την Τράπεζα Κρήτης. Το 1999 η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε το δίκτυο της National Westminster Bank στην Ελλάδα και την Marathon Bank της Νέας Υόρκης, ενώ η Alpha Bank εξαγόρασε την Ιονική Τράπεζα (Παπαδογιάννης, 2013). Το εγχείρημα των συγχωνεύσεων συνεχίστηκε στην έναρξη της νέας χιλιετίας, με την εξαγορά της Τράπεζας Εργασίας από τη Eurobank και τη συμμαχία της Εμπορικής Τράπεζας με την Credit Agricole.

Η Ελλάδα αποτελούσε μία ευρωπαϊκή χώρα, πλήρως εναρμονισμένη με τις Κοινοτικές Οδηγίες στο χρηματοπιστωτικό της τομέα και αναμενόμενα, πλέον, να ολοκληρωθούν όλες οι απαραίτητες διεργασίες και για την ένταξή της στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), προκειμένου να ενσωματωθεί στην οικογένεια των χωρών με το ίδιο ευρωπαϊκό νόμισμα.

¹² Πρόκειται για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, μιας σύμβασης μεταξύ ενός πράκτορα, που συνήθως είναι μία θυγατρική εταιρεία μίας Τράπεζας, και μιας επιχείρησης, η οποία δραστηριοποιείται στις πωλήσεις αγαθών ή υπηρεσιών με πίστωση. Ο πράκτορας αναλαμβάνει να παρέχει στην επιχείρηση υπηρεσίες που αφορούν στη λογιστική και νομική κάλυψη, καθώς και στην προεξόφληση και είσπραξη των απαιτήσεων για τον πελάτη της (Ελληνική Ένωση Factoring, 1995). Οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες factoring εμφανίστηκαν στην Ελλάδα το 1995 με την ίδρυση της ABC FACTORS (θυγατρική της Alpha Bank) (Wikipedia, 2014).

¹³ Πρόκειται για χρηματοδοτική μίσθωση μιας επιχείρησης εκ μέρους μίας θυγατρικής εταιρείας μίας Τράπεζας, προκειμένου η πρώτη να ενοικιάσει επαγγελματικό εξοπλισμό ή ακίνητο για επαγγελματική χρήση με μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση (Wikipedia, 2013). Το 1986 καθιερώθηκε στην Ελλάδα η μίσθωση κινητών αγαθών, ενώ το 1999 η μίσθωση των ακινήτων για επαγγελματική χρήση (Ένωση Ελληνικών Εταιρειών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, 2011).

2. Η ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση

Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνδέεται εμφανώς με την ύπαρξη ρευστότητας και τη διενέργεια πολλαπλών εγχρήματων συναλλαγών. Όλες αυτές οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στη λειτουργία των τραπεζών κατά τη δεκαετία του 1990 αποσκοπούσαν αδιαμφισβήτητα στην ώθηση των πολιτών αλλά και των επιχειρήσεων να δανείζονται κεφάλαια, προκειμένου οι πρώτοι να καταναλώνουν περισσότερο και οι δεύτεροι να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργήθηκε η ανάγκη του υπερκαταναλωτισμού, η οποία καλύφθηκε μέσω των χρηματοοικονομικών και χρηματοπιστωτικών προϊόντων που προσέφεραν οι ελληνικές τράπεζες (Ρουκανάς, et al., 2012). Και εφόσον οι παρεμβατικοί έλεγχοι του κράτους και της Τράπεζας της Ελλάδος παραγκωνίστηκαν, οι τράπεζες θα κατάφερναν να ανταποκριθούν σε αυτές τις ανάγκες πιο αποτελεσματικά, έχοντας εξασφαλίσει άμεση χρηματοδότηση μέσω των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών.

Η προσδοκία τους αυτή πραγματοποιήθηκε όταν, στα πλαίσια εξυπηρέτησης πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, η Ελλάδα εισήχθη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση το 2001, καταργώντας τη δραχμή ως εθνικό νόμισμα και ενσωματώνοντας το ευρώ. Έτσι, ακολουθώντας τη νομισματική πολιτική που όριζαν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών, οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες δανείζονταν κεφάλαια από τη διατραπεζική αγορά, προκειμένου να ανταποκριθούν στη ζήτηση των πελατών τους, εξασφαλίζοντας την απαραίτητη ρευστότητα και χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Τα ποσά κεφαλαίων που αντλούσαν από τις χρηματαγορές χορηγούνταν με κάθε μορφή πίστωσης, όπως είναι το καταναλωτικό δάνειο, η πιστωτική κάρτα, η υπερανάληψη κ.ο.κ. Τα ελληνικά νοικοκυριά εκμεταλλεύτηκαν τους ευνοϊκούς όρους δανεισμού που παρείχαν οι τράπεζες και άρπαξαν την ανεπανάληπτη ευκαιρία για υπερκατανάλωση, σε αντίθεση με τις προηγούμενες δεκαετίες που επικρατούσαν αυστηροί όροι για χορήγηση πίστωσης (διάγρ. 2.1) (Μανωλόπουλος, 2011, pp. 65-76).

Διάγραμμα 2.1: Χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων στα ελληνικά νοικοκυριά την περίοδο 2001-2010

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πηγή : Μανωλόπουλος Ι., 2011, Τύχη Βουνό, στο: «Το "Επαχθές" χρέος της Ελλάδας», Αθήνα, Εκδόσεις Μελάι, σελ.71.

Η εύκολη πρόσβαση σε άμεση χρηματοδότηση ευνόησε αδιαμφισβήτητα και την ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζικών επιχειρήσεων. Οι ελληνικές τράπεζες δανείζονταν από τη διατραπεζική αγορά σε ευρώ και, στη συνέχεια, διοχέτευαν σημαντικά κεφάλαια στις θυγατρικές τους στο εξωτερικό, χορηγώντας δάνεια σε ξένο νόμισμα. Με αυτό τον τρόπο κατάφεραν να αυξήσουν τις δραστηριότητές τους στο εσωτερικό, δημιουργώντας νέα ανταγωνιστικά προϊόντα λιανικής τραπεζικής, αλλά και στο εξωτερικό, επενδύοντας στις αγορές των χωρών των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (πίν. 2.1).

Πίνακας 2.1: Εξαγορές αλλοδαπών τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες το 2006

Εξαγορές αλλοδαπών τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες το 2006				
	Εξαγοράζων	Αριθμός Καταστημάτων	Αριθμός Προσωπικού	Επένδυση (δισ. ευρώ)
Βουλγαρία DZI Bank	EFG EUROBANK ERGASIAS	174	1.300	0,16
Ουκρανία Universal Bank	EFG EUROBANK ERGASIAS	32	480	0,05
Ρουμανία MindBank ¹⁶	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	12	262	0,05
Σερβία Vojvodjanska	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	175	2.406	0,36
AIK Bank ¹⁷	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	48	384	0,10
Τουρκία Finansbank	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	328	8.500	2,21
Tekfenbank	EFG EUROBANK ERGASIAS	31	557	0,14
ΣΥΝΟΛΟ		800	13.890	3,07

Πηγή: Στοιχεία τραπεζών σε ΕΕΤ

Πηγή : Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2008, Διεθνής δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών, στο: «Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία», Αθήνα, σελ.21

2.1: Η σύγκλιση της Ελλάδας

Για την είσοδο μίας χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)¹⁴ υποβάλλει ανά δύο χρόνια μια έκθεση προς το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την αξιολόγηση του αιτήματος της χώρας αυτής να ενταχθεί στην ΟΝΕ. Στην έκθεση αυτή εξετάζονται τα κριτήρια σύγκλισης της Συνθήκης του Maastricht που θεσπίστηκε το 1992, το κατά πόσο εφαρμόζονται στην πράξη αξιολογώντας τους ισολογισμούς της χώρας. Επομένως, για να συμμετέχει μία χώρα στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα θα πρέπει το δημοσιονομικό της έλλειμμα να μην υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος της να μην ξεπερνά το 60% του ΑΕΠ (Μανωλόπουλος, 2012). Επιπλέον, ο ρυθμός πληθωρισμού της χώρας πρέπει να συγκλίνει στο 1,5% των τριών κρατών μελών που εμφανίζουν το χαμηλότερο πληθωρισμό και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες πρέπει να παραμένουν ικανοποιητικά σταθερές (Μανωλόπουλος, 2012). Τέλος, ένας ακόμη βασικός κανόνας είναι η διατήρηση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων¹⁵ στο 2% των τριών πιο χαμηλών επιτοκίων στην ΕΕ, προς αποφυγή ενδεχόμενης μελλοντικής υποτίμησης (Ζητρίδης, et al., 1992).

Σύμφωνα με την αξιολόγηση του αιτήματος της Ελλάδος για την προσχώρησή της στην ΟΝΕ το Μάιο του 2000 από την ΕΚΤ, ο ρυθμός πληθωρισμού της χώρας από το 1990 έως το 1999 μειώθηκε από 20,4% σε 2,6%, ενώ οι προβλέψεις της ΕΚΤ ήταν ότι για το επόμενο έτος, 2000 έως 2001 οι τιμές του πληθωρισμού θα κυμαίνονταν μεταξύ 2,3% και 2,7% (διάγρ. 2.2). Στην ίδια έκθεση εκφράζεται η πιθανή αμφιβολία ότι η εν λόγω μείωση του πληθωρισμού είναι προσωρινή, εάν ληφθεί υπόψη για τη διαμόρφωση των τιμών ότι τα ελληνικά επιτόκια θα πρέπει να προσαρμοστούν στα ύψη των αντίστοιχων της ευρωζώνης και η δραχμή θα ταυτιστεί με το συντελεστή μετατροπής νομίσματος (European Central Bank, 2000).

Διάγραμμα 2.2: Ο ρυθμός πληθωρισμού της χώρας την περίοδο 1996-2000

	1996	1997	1998	1999	2000 Jan.	2000 Feb.	2000 Mar.	Apr. 1999 to Mar. 2000
HICP inflation ¹⁾	7.9	5.4	4.5	2.1	2.4	2.6	2.8	2.0
Reference value ²⁾	2.5	2.7	2.2	2.1	.	.	.	2.4
Euro area average ³⁾	2.2	1.6	1.1	1.1	1.9	2.0	2.1	1.4

Source: Eurostat.

1) Please note that as from January 2000 the coverage of the HICP has been extended and further harmonized. See the statistical annex for details.

2) Calculation for the April 1999 to March 2000 period is based on the unweighted arithmetic average of annual percentage changes of Sweden, Austria and France, plus 1.5 percentage points.

3) The euro area average is included for information only.

Πηγή : European Central Bank, 2000. *Convergence Report 2000*, Frankfurt: European Central Bank, p.27.

¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ανέλαβε από την 1^η Ιανουαρίου 1999 την ευθύνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στην Ευρωζώνη. Ιδρύθηκε την 1^η Ιουνίου 1998 με έδρα την Φρανκφούρτη (Γερμανία) (European Central Bank, 2001).

¹⁵ Σύμφωνα με την Έκθεση της ΕΚΤ για τη Σύγκλιση της Ελλάδας το Μάιο του 2000: «Το μακροπρόθεσμο επιτόκιο υπολογίστηκε ως ο αριθμητικός μέσος όρος του τελευταίου δωδεκαμήνου για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία με τους Εναρμονισμένους Δείκτες Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ).»

Στην αναφορά της έκθεσης της ΕΚΤ για τη σύγκλιση της Ελλάδος, διαπιστώνεται, επιπλέον, ότι το δημόσιο χρέος της χώρας ανερχόταν το 1999 σε 104,4% του ΑΕΠ (διάγρ. 2.3). Συγκεκριμένα, αναφέρεται: «Θα απαιτηθούν σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα και διαρκή, ικανού μεγέθους συνολικά δημοσιονομικά πλεονάσματα που θα υπερβαίνουν τους στόχους του Επικαιροποιημένου Προγράμματος Σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και σημαντικά μειωμένες προσαρμογές ελλείμματος – χρέους, για να μειωθεί ο λόγος του χρέους στο 60% σε εύλογο χρονικό διάστημα» (European Central Bank, 2000).

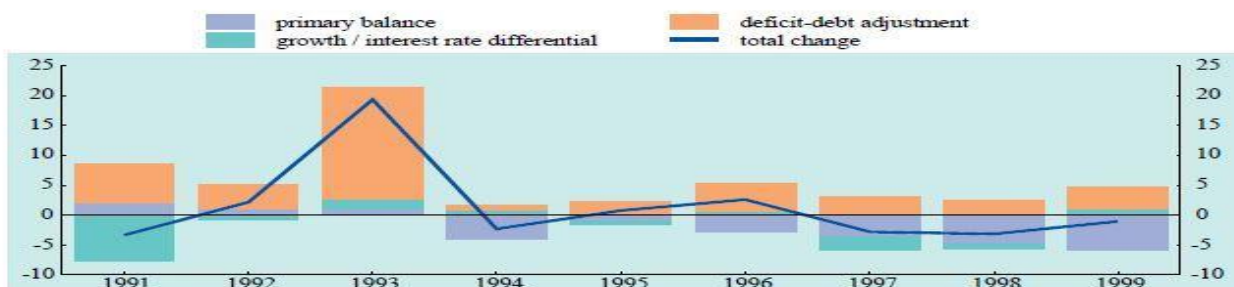
Διάγραμμα 2.3: Η διακύμανση του ελληνικού χρέους την περίοδο 1990-1999

Greece: General government gross debt
(as a percentage of GDP)

(a) Levels

(b) Annual changes and underlying factors

Sources: European Commission (spring 2000 forecasts) and ECB calculations.

Note: In Chart 2 (b) negative values indicate a contribution of the respective factor to a decrease in the debt ratio, while positive values indicate a contribution to its increase.

Πηγή : European Central Bank, 2000. *Convergence Report 2000*, Frankfurt: European Central Bank, p. 29.

Επιπροσθέτως, διαπιστώνεται ότι την περίοδο Απρίλιο 1999 έως Μάρτιο 2000 το ύψος των μακροπρόθεσμων επιτοκίων για την Ελλάδα ήταν στο 6,4% κατά μέσο όρο (διάγρ. 2.4 & 2.5), ενώ κατά την περίοδο αναφοράς Απρίλιο 1998 έως Μάρτιο 2000 παρουσιάστηκε έντονη μεταβλητότητα στη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής (European Central Bank, 2000). Αντιθέτως, όσον αφορά στο δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας, η έκθεση της ΕΚΤ επιβεβαιώνει ότι εμφανίστηκε μείωση κατά 1,5 εκατοστιαία μονάδα, διαμορφώνοντας την τιμή 1,6% για το έτος 1999 (διάγρ. 2.6). Τα στοιχεία προκύπτουν σε συνέχεια αντίστοιχης μέτρησης για την έκθεση σύγκλισης της ΕΚΤ του 1998, στην οποία καταγράφεται ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας προς το ΑΕΠ της από το 1993 και κάθε χρόνο μειώνεται, καταλήγοντας στο 4,0% το 1997 (διάγρ. 2.7) (European Monetary Institute, 1998).

Διάγραμμα 2.4: Η διαμόρφωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων την περίοδο 1998-2000
Greece: Long-term interest rates

(percentages)

	1998	1999	2000 Jan.	2000 Feb.	2000 Mar.	Apr. 1999 to Mar. 2000
Long-term interest rate	8.5	6.3	6.6	6.5	6.2	6.4
Reference value	6.6	6.8	-	-	-	7.2
Euro area average	4.7	4.6	5.7	5.7	5.5	5.0

Source: European Commission.

Note: The reference value is based on the three best-performing Member States in terms of price stability (Austria, France and Sweden for the period April 1999 - March 2000) plus 2 percentage points. The euro area average is included for information only.

Πηγή : European Central Bank, 2000. *Convergence Report 2000*, Frankfurt: European Central Bank, p. 37.

Διάγραμμα 2.5: Η διαμόρφωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων την περίοδο 1993-2000
(a) Greece: Long-term interest rate¹⁾

(monthly averages in percentages)

1) Earlier data are not available.

Πηγή : European Central Bank, 2000. *Convergence Report 2000*, Frankfurt: European Central Bank, p. 38.

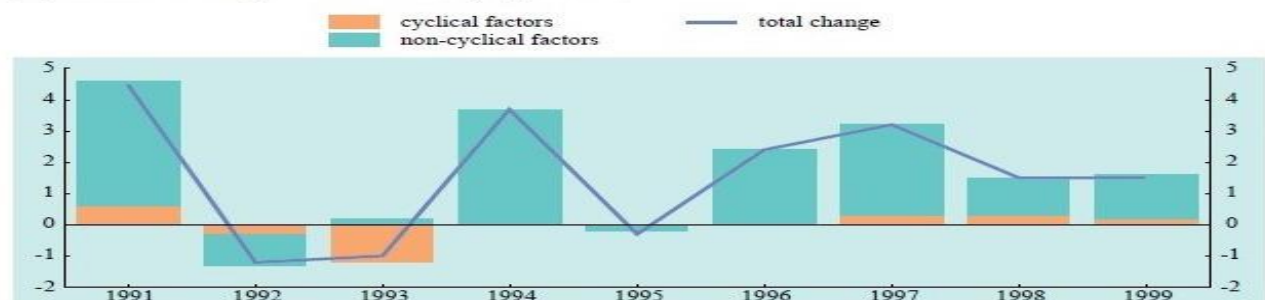
Διάγραμμα 2.6: Η διαμόρφωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας την περίοδο 1990-1999 (α)
Greece: General government surplus (+) / deficit (-)

(as a percentage of GDP)

(a) Levels

(b) Annual changes and underlying factors

Source: European Commission (spring 2000 forecasts).

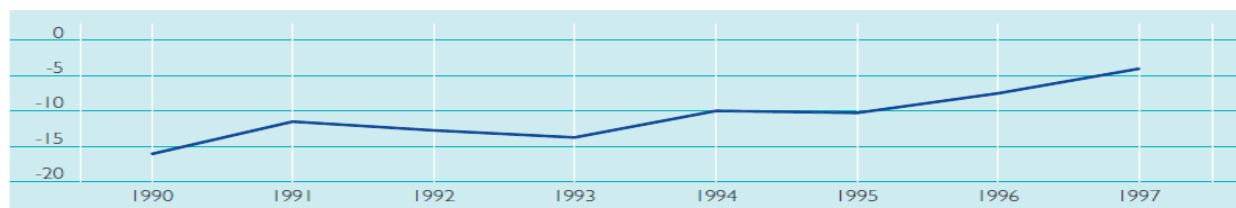
Note: In Chart 3 (b) negative values indicate a contribution to an increase in deficits, while positive values indicate a contribution to their reduction.

Πηγή : European Central Bank, 2000. *Convergence Report 2000*, Frankfurt: European Central Bank, p. 31.

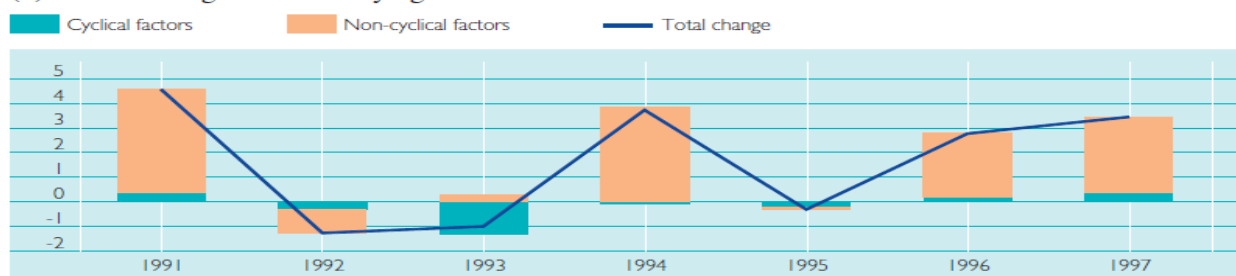
Διάγραμμα 2.7: Η διαμόρφωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας την περίοδο 1990-1999 (β)

Greece: General government surplus (+) / deficit (-)
(as a percentage of GDP)

(a) Levels

(b) Annual changes and underlying factors

Source: European Commission (spring 1998 forecasts).

Note: In Chart 3b negative values indicate a contribution to an increase in deficits, while positive values indicate a contribution to their reduction.

Πηγή : European Monetary Institute, 1998. *Convergence Report March 1998*, Frankfurt: European Monetary Institute, p.99.

Εκτός από την προσαρμογή των δημοσιονομικών της χώρας σε αυτά τα κριτήρια, η Τράπεζα της Ελλάδος έπρεπε να τροποποιήσει το Καταστατικό της ώστε να πληροί τους όρους της Συνθήκης του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ)¹⁶ και, μετέπειτα, να εγκριθεί η χρήση του ενιαίου νομίσματος. Για να το επιτύχει αυτό, προέβη σε μία σειρά διαρθρωτικών αλλαγών στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων, μέσα στα πλαίσια της απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος. Με κύριο στόχο της την αύξηση της ρευστότητας, διενήργησε δημοπρασίες για συμφωνίες επαναγοράς τίτλων, πέραν από τον μόνιμο μηχανισμό παροχής ρευστότητας προς τις τράπεζες έναντι ενεχύρου τίτλων του Δημοσίου (Θωμόπουλος, 1998). Επιπλέον, σε συνεργασία με τις τράπεζες ολοκλήρωσε την ενσωμάτωση του ελληνικού συστήματος πληρωμών HERMES, το οποίο θα συνδεόταν με το ευρωπαϊκό σύστημα TARGET για τη διενέργεια εντολών πληρωμής και μεταφοράς κεφαλαίων. Στα πλαίσια της ενημέρωσης που θα παρείχε προς την ΕΚΤ, η Τράπεζα της Ελλάδος αναβάθμισε τα συστήματα συλλογής και εναρμόνισης των στατιστικών της στοιχείων και εφάρμοσε νέο σύστημα για το ισοζύγιο πληρωμών σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά, πλέον, κριτήρια (Θωμόπουλος, 1998). Έτσι, έχοντας τη δέσμευση να συμβάλει στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και στην αξιοπιστία της ελληνικής οικονομίας, τροποποίησε το Καταστατικό της τον Απρίλιο του 2000, ώστε να πληροί τους όρους της Συνθήκης και του καταστατικού του ΕΣΚΤ για την πλήρη νομική ενσωμάτωση της Τράπεζας Ελλάδος σε αυτό.

¹⁶ Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών μελών της ΕΕ (European Central Bank, 2001).

2.2: Οι ανάγκες προσαρμογής στο νέο νόμισμα

Όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς, οι κρατικές τράπεζες εισέρχονταν σε μία νέα εποχή, με διαφορετικά δεδομένα, τα οποία διαμορφώνονταν πλέον σε ευρωπαϊκό επίπεδο και καλούνταν να ανταποκριθούν στην πρόκληση του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού, αναδεικνύοντας τη δύναμή τους. Όμως, μετά από μία μακρά περίοδο μονοπώλησης του τραπεζικού τομέα από το δημόσιο, οι τράπεζες ήταν εξασθενημένες, χωρίς να έχουν ακόμη ολοκληρώσει τις ενέργειές τους για τον πλήρη εκσυγχρονισμό τους, αφού για πολλά έτη χρησιμοποιούνταν για την κάλυψη των κρατικών δαπανών (Ζητρίδης, et al., 1992). Υπό αυτές τις συνθήκες σε εθνικό επίπεδο, οι ελληνικές τράπεζες κλήθηκαν να προσαρμόσουν τα συστήματα πληρωμών και εξυπηρέτησης των πελατών τους, τα προϊόντα τους, τους ρυθμούς λειτουργίας τους στις αντίστοιχες συνθήκες του Ευρώ, αφού το νέο νόμισμα εφαρμόστηκε στη χώρα πριν ολοκληρωθεί η διαδικασία απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος.

Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, οι λογαριασμοί των πιστωτικών ιδρυμάτων άρχισαν να τηρούνται σε ευρώ, οι διατραπεζικές συναλλαγές έπρεπε να διενεργούνται σε ευρώ, οι κρατικοί προϋπολογισμοί να εκφράζονται σε ευρώ και σιγά σιγά να αντικαθίσταται το εθνικό νόμισμα (Bank Of Greece, 2008). Από την 1^η Ιανουαρίου 2002 τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ διοχετεύτηκαν στην αγορά. Τα ταμεία και οι Αυτόματες Ταμειακές Μηχανές έπρεπε να είχαν εφοδιαστεί επαρκώς και εγκαίρως με τα νέα χαρτονομίσματα και να συναλλάσσονται σε ευρώ, ενώ και οι εμπορικές επιχειρήσεις έπρεπε να ήταν έτοιμες στα νέα δεδομένα, αφού αποτελούν κύριο μέσο διοχέτευσης φυσικού χρήματος (Bank Of Greece, 2008).

Το ανθρώπινο δυναμικό των τραπεζών έπρεπε να λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση προκειμένου να χρησιμοποιεί τις επίσημες ισοτιμίες μετατροπής νομίσματος, χωρίς στρογγυλοποιήσεις, για την ανταλλαγή των τραπεζογραμματίων εθνικών νομισμάτων (Παπαντωνίου & Παπαδήμος, 2000). Πέραν όμως της λειτουργίας των τραπεζών υπό την παρουσία του νέου νομίσματος, έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και στην επικοινωνιακή πολιτική της ενσωμάτωσης του ευρώ. Ο Έλληνας πολίτης και πελάτης μίας ελληνικής τράπεζας, που διατηρούσε έναν λογαριασμό ταμειευτηρίου σε δραχμές για την αποταμίευση των χρημάτων του για πολλά έτη, έπρεπε να εκπαιδευτεί από τον υπάλληλο της τράπεζάς του για τον τρόπο λειτουργίας και κυκλοφορίας του νέου νομίσματος, για το εάν τον συμφέρει οικονομικά η ισοτιμία του εθνικού νομίσματος με το ευρωπαϊκό, τι αλλάζει στην πράξη για τους λογαριασμούς του, ή πώς μπορεί να διακρίνει την αξία των τραπεζογραμματίων. Για την άμεση ανταπόκριση στα ερωτήματα αυτά, σε συνεργασία των κρατών μελών και των κεντρικών τραπεζών τους, διοργανώθηκε ένα διετές πρόγραμμα ενημέρωσης των πολιτών μέσω μιας ιδιωτικής εταιρείας (Παπαντωνίου & Παπαδήμος, 2000).

2.3: Εκτιμήσεις για την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ

Την 01 Ιανουαρίου του 2002 όλη η Ευρώπη πλέον πανηγύριζε την κυκλοφορία του νέου νομίσματος. Η προσδοκία που κυριαρχούσε στην ελληνική κοινωνία και πολιτεία ήταν ότι η υιοθέτηση του ευρώ θα σήμαινε το τέλος μίας μακροχρόνιας πορείας αναδιάρθρωσης και σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας, (Bryant, et al., 2002), και θα έφερνε αισιοδοξία για την παρουσίαση ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης ανά χώρα μέλος, χαμηλού ρυθμού πληθωρισμού και επίπεδο επιτοκίων, καθώς και δημοσιονομική πειθαρχία (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1998). Υπήρξε η πεποίθηση ότι θα βελτιωθούν οι όροι αποταμίευσης και επενδύσεων, αλλά και η ποιότητα των παρεχόμενων προϊόντων, στα πλαίσια του οξύ και διευρυμένου πανευρωπαϊκώς ανταγωνισμού (Ζητρίδης, et al., 1992). Υπό αυτές τις συνθήκες, οι ευρωπαίοι πολίτες, άρα και οι Έλληνες, θα είχαν άμεση πρόσβαση σε προϊόντα καταναλωτικής πίστης των εγχώριων και ξένων τραπεζών, καθώς και σε υπηρεσίες εξυπηρέτησης με χαμηλό κόστος (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1998).

Όσον αφορά στο εθνικό οικονομικό συμφέρον της χώρας, η Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ελλάδας με τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα είχε την ικανότητα να αντιμετωπίσει άμεσα μία ενδεχόμενη απώλεια αυτοδυναμίας εθνικών, οικονομικών και νομισματικών πολιτικών (Μούσης, 2011). Συγκεκριμένα, ακολουθώντας μία κοινή πολιτική, τα κράτη δεν θα διαφοροποιούσαν τις θέσεις τους σχετικά με τον πληθωρισμό, τα επιτόκια, τις επενδύσεις κεφαλαίων εντός μίας κοινής αγοράς και, έτσι, δεν θα διέτρεχαν κινδύνους αποσταθεροποίησης των ισοζυγίων πληρωμών τους. Συνεπώς, για να επιτευχθεί η σταθεροποίηση των εμπορικών συναλλαγών, θα έπρεπε να εξασφαλιστεί η συναλλαγματική σταθερότητα, κάτι που θα ολοκληρωνόταν με την υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος, εξαλείφοντας τις μεταβολές στις ισοτιμίες (Μούσης, 2011).

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι το ευρώ θα αποτελούσε κοινό όπλο για τις χώρες της Ευρωζώνης, ότι θα αποδίδονταν εξαιρετική βαρύτητα διεθνώς στην ισχύ του κάθε κράτους μέλους ξεχωριστά, κι έτσι θα ενισχυόταν η κοινή εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της (Θωμόπουλος, 1998). Στο γεγονός αυτό θα μπορούσαν να συμβάλλουν και οι Διεθνείς και Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί, οι οποίοι θα υποστήριζαν τις θέσεις των κρατών μελών και θα αντιμετώπιζαν από κοινού μία ενδεχόμενη εθνική κρίση.

Παρόλα αυτά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι υπήρξαν και οι ανάλογες απαντήσεις σε αυτές τις αισιόδοξες εικασίες αναφορικά με την πορεία και τα οφέλη της Ελλάδας εντός της Ευρωζώνης. Αρχικά, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι λόγω των σημαντικών μεταβολών στη δομή και λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών και των τραπεζικών συστημάτων, οι τράπεζες θα ήταν εκείνες που θα επωμίζονταν το κόστος προσαρμογής. Επιπλέον, θα αντιμετώπιζαν αρκετές απώλειες εσόδων από ορισμένες εργασίες, όπως από τις αγοραπωλησίες συναλλάγματος, τις

διασυννοριακές κινήσεις κεφαλαίων, τις προμήθειες στις συναλλαγές στο εξωτερικό, τα μέσα αντιστάθμισης συναλλαγματικού κινδύνου (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1998). Για την κάλυψη και διόρθωση των επιπτώσεων αυτών, οι Τράπεζες θα βρίσκονταν σε διαρκή αναζήτηση μεθόδων βελτίωσης της αποδοτικότητάς τους και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς τους, αφού θα βρίσκονταν αντιμέτωπες με σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις, με τον ανταγωνισμό από μη τραπεζικά ιδρύματα, με την ανάπτυξη της παγκοσμιοποίησης και του διεθνούς εμπορίου (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1998). Και το σίγουρο ήταν ότι οι ελληνικές, τουλάχιστον, τράπεζες προσπαθούσαν ακόμη να αποβάλλουν το απαρχαιωμένο σύστημα λειτουργίας τους, παράλληλα με την ενσωμάτωσή τους στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη. Δεν είχαν περάσει παρά μονάχα δέκα χρόνια από την έναρξη των διαδικασιών απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος και, μέσα σε ένα ανολοκλήρωτο τραπεζικό σύστημα που συνέχιζε να διαμορφώνεται, επιβλήθηκαν καίριες τροποποιήσεις διεθνών απαιτήσεων.

Εκτός από τις αμφιβολίες που είχαν να κάνουν με το λειτουργικό κομμάτι της ένταξης της Ελλάδας στην ΟΝΕ, εκφράστηκαν και αμφιβολίες, πολιτικού και γεωπολιτικού περιεχομένου. Συγκεκριμένα, σε αμερικάνικο περιοδικό εκφράστηκε η άποψη ότι η Ελλάδα δεν τήρησε ποτέ τα κριτήρια για την κατάργηση της παρέκκλισής της και ότι σύναψε μία πολύ σημαντική συμφωνία με την αμερικανική τράπεζα Goldman Sachs, προκειμένου να χορηγηθεί ένα υπέρογκο ποσό δανείου, μέσω χρήσης παραγώγων, για να διορθώσει τους δείκτες που έπρεπε να παρουσιάσει στην ΕΚΤ (Dunbar, 2003). Στο γεγονός αυτό στηρίχθηκαν και αναλυτές, οι οποίοι επεσήμαναν στις αναλύσεις τους ότι η ΕΚΤ άλλαξε την τοποθέτησή της για την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ μέσα σε διάστημα δεκαοκτώ μηνών, εάν συγκρίνει κανείς την έκθεση για τη σύγκλιση της Ελλάδας το 1998 με εκείνη το 2000 (Μανωλόπουλος, 2012, pp. 116-127).

Μία ακόμη αμφιβολία για το εγχείρημα της ΟΝΕ εκφράστηκε μέσω της άποψης ότι το ζητούμενο εν τέλει ήταν η Διεύρυνση της Ευρωζώνης. Εφόσον επιτευχθεί η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ευρωπαϊκής ταυτότητας και κουλτούρας και, κατά συνέπεια, η εξάπλωση του ευρώ, θα έχει σχηματιστεί ένας ισχυρός οικονομικός και νομισματικός πόλος μίας μεγάλης «αυτοκρατορίας», ικανή να ανταγωνιστεί το μονοπώλιο του δολαρίου (Μανωλόπουλος, 2012). Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται από τις ανησυχίες που εκφράστηκαν εκ μέρους Αμερικανών οικονομολόγων, όπως ο Milton Friedman και ο Lester Thurow το 1998: «Το ευρώ θα προσελκύσει κεφάλαια επενδυμένα σε αμερικανικά κρατικά χρεόγραφα για τη χρηματοδότηση του αμερικανικού ελλείμματος. Εάν οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν τράπεζες, η πρώτη έχει έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο 200 εκατ. Δολαρίων το χρόνο και εξωτερικό χρέος 1 τρις. δολαρίων. Η δεύτερη έχει πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο και μηδενικό εξωτερικό χρέος. Αντίθετα, της χρωστάει ο υπόλοιπος κόσμος. Σε ποια από τις δύο θα θέλατε να τοποθετήσετε τα χρήματά σας; Φυσικά, αρκετοί επενδυτές θα προτιμήσουν το ευρώ. Εάν όμως αυτό συνεχιστεί, θα ασκηθούν τεράστιες πιέσεις επί του δολαρίου»¹⁷ (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 2003).

¹⁷ Thurow Lester, «Asia: The Collapse and the Cure», *New York Review of Books*, February 5, 1998, σ.26. (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 2003)

3. Η διεθνοποίηση των ελληνικών τραπεζών¹⁸

3.1: Το ενδιαφέρον για τα Βαλκάνια

Με την ολοκλήρωση της απελευθέρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την είσοδο του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος στην Ελλάδα, ο τραπεζικός τομέας ενσωμάτωσε τις κύριες τάσεις της παγκόσμιας οικονομικής αρχιτεκτονικής (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 52-62). Με την άνοδο της επιχειρηματικότητας, και σε συνδυασμό με τις συνεχείς αποκρατικοποιήσεις, δημιουργήθηκαν νέοι μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι, ενώ οι ισχυροί επιχειρηματίες εστίασαν το ενδιαφέρον τους στις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις των κατ' εξοχήν μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στα πλαίσια του ανταγωνισμού σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο (Παπαδογιάννης, 2013). Φυσικά στην όξυνση αυτού συνέβαλλαν και οι ενέργειες για την εξέλιξη των παρεχόμενων υπηρεσιών εξυπηρέτησης των πελατών με την προώθηση όλο και περισσότερο νέων προϊόντων και ηλεκτρονικών εφαρμογών.

Με αυτούς τους στόχους, πλέον, ως δεδομένα στις δραστηριότητές τους στην εγχώρια αγορά και μέσα σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα προσαρμογής τους στη νέα μη κρατική, οικονομική και νομισματική πραγματικότητα, οι εμπορικές τράπεζες της χώρας συμμετείχαν στην οικονομική ανασυγκρότηση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η προώθηση των δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό πραγματοποιήθηκε σε συνέχεια της διεθνούς προσέγγισης της περιοχής εκ μέρους πολλών επιχειρήσεων προερχόμενες από αναπτυσσόμενες χώρες που αποφάσισαν να εκμεταλλευτούν τις αναδυόμενες αγορές με σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Ο λόγος γίνεται για τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, της Ανατολικής Ευρώπης και της Βαλκανικής -Ρουμανία, Βουλγαρία, Αλβανία, ΠΓΔΜ, Σερβία, Μαυροβούνιο-, οι οποίες μετά την πτώση των Κομμουνιστικών Καθεστώτων εντάχθηκαν σε διαδικασία εγκαθίδρυσης δημοκρατικών θεσμών και μηχανισμών ελεύθερης αγοράς (Τσικριπής, 2007).

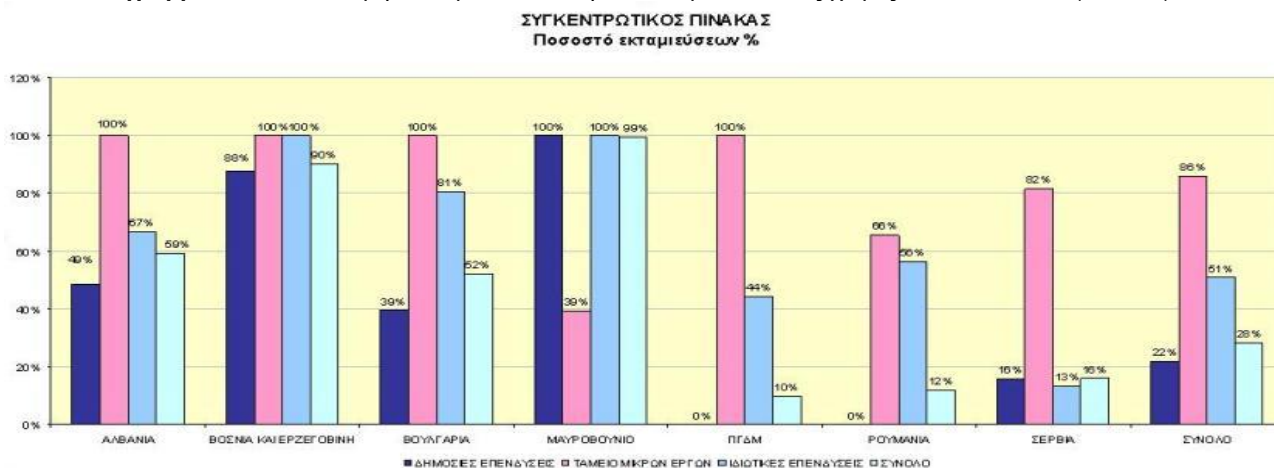
Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή μετάβαση των χωρών αυτών σε δημοκρατικές και ελεύθερες οικονομίες, απαραίτητη προϋπόθεση ήταν να διασφαλιστεί η ειρήνη και η σταθερότητα στην περιοχή. Έτσι, μία από τις πρώτες προσπάθειες περιφερειακής συνεργασίας ήταν οι ειρηνευτικές συμφωνίες Dayton το 1995, με τις οποίες αποκαταστάθηκε η ειρήνη μεταξύ των χωρών της πρώην ομόσπονδης δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (SETimes.com, 2005), Επίσης, με τη Διαβαλκανική Συνεργασία το 1996, οι υπουργοί και αρχηγοί των κυβερνήσεων των βαλκανικών χωρών συμφώνησαν στην προώθηση της σταθερότητας και της ασφάλειας της περιοχής, με κεντρικούς στόχους την οικονομική ανάπτυξη των χωρών, την προώθηση άμεσων ξένων επενδύσεων και την απελευθέρωση του διαβαλκανικού εμπορίου (Τυροπώλη, 2002).

¹⁸ Μέρος του υλικού για την επέκταση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια παραχωρήθηκε από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.

Μία ακόμη ενέργεια με στόχο την ανασυγκρότηση των χωρών του πρώην Ανατολικού μπλοκ αποτέλεσε η Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Ν.Α. Ευρώπης (SECI). Η συγκεκριμένη συμφωνία στόχευε στην προώθηση της ανάπτυξης, την εμπέδωση της σταθερότητας και της ειρήνης στην περιοχή των Βαλκανίων και στη διευκόλυνση της ενσωμάτωσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Τυροπώλη, 2002). Αφορούσε σε ένα πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας για την κατασκευή έργων υποδομής, τη διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου και των ξένων επενδύσεων, την ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα και την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων. Η σύσκεψη του SECI πραγματοποιήθηκε το 1996 υπό την αιγίδα των ΗΠΑ και της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη του ΟΗΕ, ενώ οι χώρες που μετείχαν ήταν η Αλβανία, η Βοσνία Ερζεγοβίνη, η Βουλγαρία, η Κροατία, η Μολδαβία, η Ρουμανία, η ΠΓΔΜ, η Σλοβενία, η Τουρκία, η Ουγγαρία και η Ελλάδα (Τυροπώλη, 2002).

Από την πλευρά της Ελλάδας, για την ενίσχυση της οικονομικής και πολιτικής επιρροής της χώρας, το 2002 θεσπίστηκε το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ), προκειμένου να συμβάλλει στις ενέργειες για την ανασυγκρότηση των γειτονικών περιοχών. Το Σχέδιο αφορούσε αρχικά σε πενταετή προγράμματα χορήγησης κρατικής αναπτυξιακής βοήθειας και περιλάμβανε χρηματοδοτήσεις υψηλών ποσών κεφαλαίου, με σκοπό την αποκατάσταση και τη βελτίωση των υποδομών στις Βαλκανικές χώρες, αλλά και την προώθηση των ελληνικών άμεσων ξένων επενδύσεων στην περιοχή (διάγρ. 3.1) (Μηλίγγος, 2002). Το πρόγραμμα παρατάθηκε για ακόμη μία πενταετία προκειμένου να ολοκληρωθούν τα αναπτυξιακά έργα από την πλευρά των Βαλκανικών κρατών. Κύριοι στόχοι της Ελλάδας με την οικονομική παρουσία της στις χώρες αυτές ήταν η δημιουργία ενός σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος στην περιοχή και η καθιέρωση καλών οικονομικών σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών, με απώτερο σκοπό την απελευθέρωση του εμπορίου (Τσικριπής, 2007). Ασφαλώς, η γεωγραφική εγγύτητα της χώρας αποτέλεσε πρόκληση για την ενεργό συμμετοχή της στην ανασυγκρότηση των Βαλκανίων, αφού ως νέα ευρωπαϊκή χώρα με απελευθερωμένη αγορά παρότρυνε τις ελληνικές επιχειρήσεις να επεκταθούν στην περιοχή και να αναπτύξουν διαβαλκανικές συνεργασίες.

Διάγραμμα 3.1: Η κατανομή των κρατικών ελληνικών κεφαλαίων στις χώρες των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ)

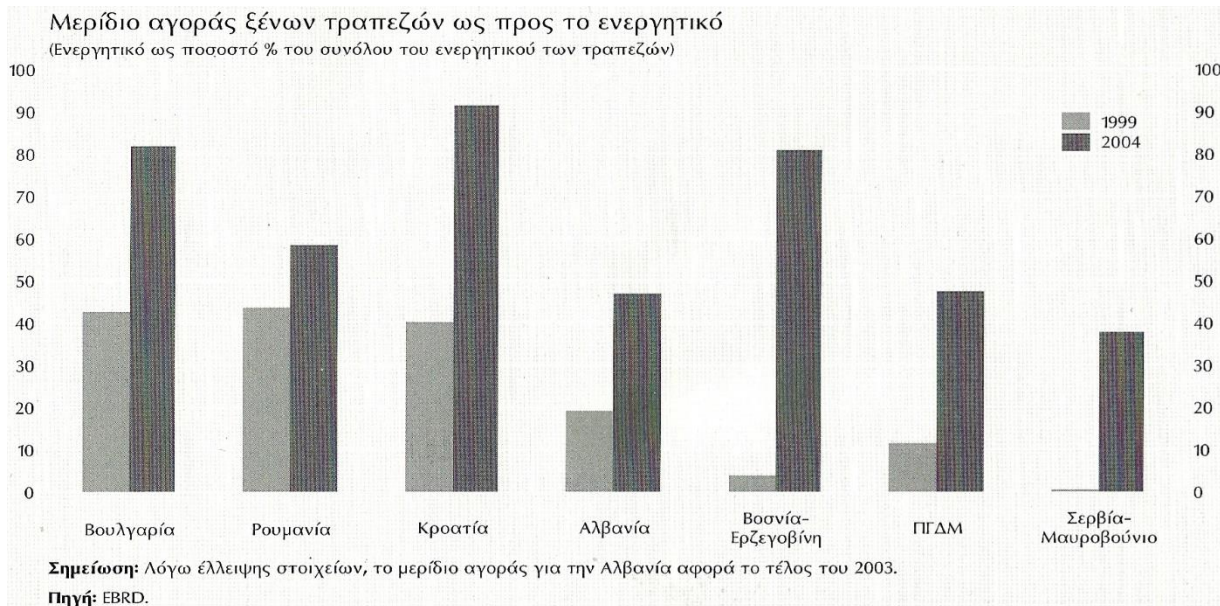

Πηγή : Υπουργείο Εξωτερικών, 2012, *Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ) 2002-2020*, <http://www.agora.mfa.gr/frontoffice/portal.asp?page=resource&cresrc=7&cnode=8>

Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τράπεζες στις χώρες της κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης παρουσίαζαν σημαντική έλλειψη κεφαλαίων, συγκριτικά με τις τράπεζες αναπτυσσόμενων χωρών, το ελληνικό κράτος με τις διαβαλκανικές συνεργασίες ενθάρρυνε τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες να διευρύνουν τις δραστηριότητές τους σε εκείνες (Τσικριπής, 2007). Οι τράπεζες των βαλκανικών χωρών αδυνατούσαν να λειτουργήσουν με ανταγωνιστικούς όρους στην ελεύθερη αγορά. Η λιανική τραπεζική αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα, αφού δεν υπήρχε η δυνατότητα ανάπτυξης δανειακών προϊόντων, ενώ τα απαρχαιωμένα συστήματα των εγχώριων τραπεζών σηματοδοτούσαν την έλλειψη προγραμμάτων διαχείρισης κινδύνων και πιστοδοτικών διαδικασιών. Συνεπώς, μεγαλύτερο κίνητρο για οικονομική επέκταση είχαν οι χώρες που βρίσκονταν στην εγγύτερη περιοχή, κυρίως λόγω των μεταξύ τους εμπορικών συναλλαγών και της παρουσίας των επιχειρήσεών τους στα μεγάλα οικονομικά κέντρα της περιοχής (Τσικριπής, 2007).

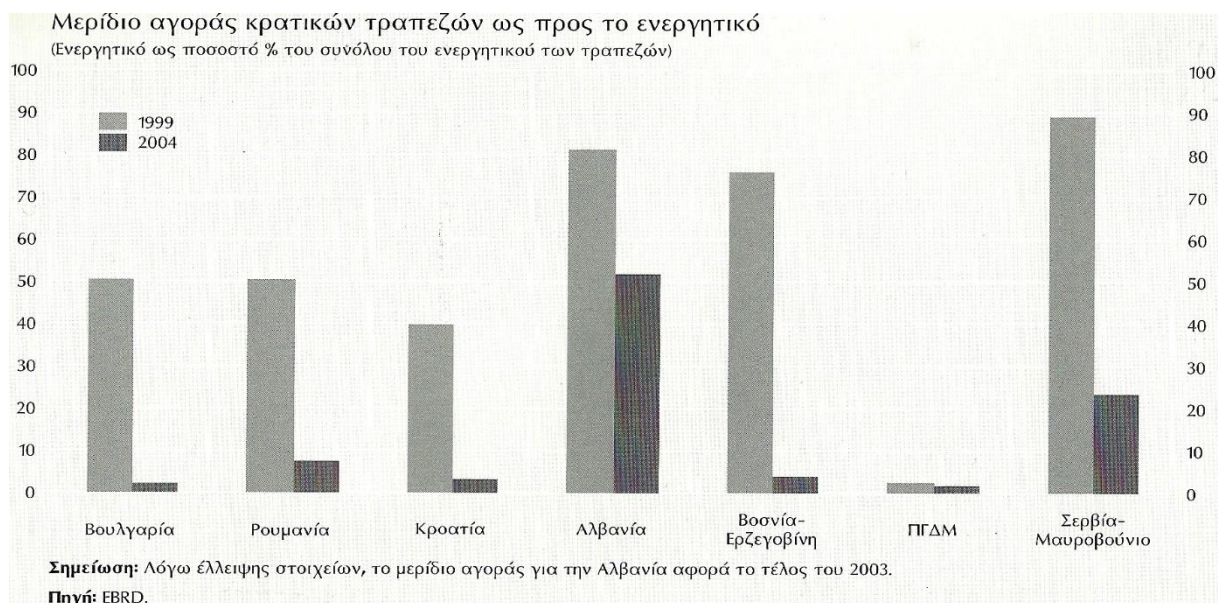
Πράγματι, η διείσδυση των τραπεζών του εξωτερικού στις αγορές των αναπτυσσόμενων κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αυξήθηκε αλματωδώς από το τέλος της δεκαετίας του 1990 μέχρι τα πρώτα χρόνια της νέας χιλιετίας (διάγρ. 3.2). Τα υψηλά μερίδια αγοράς που κατείχαν οι κρατικές τράπεζες των υποανάπτυκτων κρατών πέρασαν, με την πάροδο των ετών, υπό τον έλεγχο των ξένων επενδυτικών σχημάτων (Καπόπουλος & Λαζαρέτου, 2007) (διάγρ. 3.3).

Διάγραμμα 3.2: Τα μερίδια αγοράς των ξένων τραπεζών στις βαλκανικές αγορές την περίοδο 1999-2004

Πηγή : Καπόπουλος Π. & Λαζαρέτου Σ., 2007, «Η παρουσία και ο ρόλος των ξένων τραπεζών: η εμπειρία των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην περίοδο μετάβασης», στο Οικονομικό Δελτίο Τ. 29, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ.18

Διάγραμμα 3.3: Τα μερίδια αγοράς των κρατικών τραπεζών στις βαλκανικές αγορές την περίοδο 1999-2004

Πηγή : Καπόπουλος Π. & Λαζαρέτου Σ., 2007, «Η παρουσία και ο ρόλος των ξένων τραπεζών: η εμπειρία των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην περίοδο μετάβασης», στο Οικονομικό Δελτίο Τ. 29, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ.18

Για τις ελληνικές τράπεζες, η επέκταση στα Βαλκάνια θα αποτελούσε συνέχεια στις ενέργειες για την απελευθέρωση της χρηματοπιστωτικής αγοράς και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους που ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1980, αλλά και για την ενίσχυση της δυναμικής τους και της αξιοπιστίας τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η αύξηση της κερδοφορίας τους και της ανταγωνιστικότητάς τους ήταν από τους κύριους στόχους των ελληνικών τραπεζών με την εγκατάστασή τους στις γειτονικές χώρες. Επιπλέον, η κίνησή τους αυτή θα χαρακτηριζόταν ως πρωτοποριακή για την εποχή, δεδομένου ότι μέχρι τότε δεν υπήρχε άλλη παρουσία τραπεζών από τις αναπτυσσόμενες χώρες, λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου (Τσικριπής, 2007). Ένας ακόμη λόγος της επεκτατικής πολιτικής των ελληνικών τραπεζών στις χώρες των Βαλκανίων ήταν η εγκατάσταση εκεί πολλών ελληνικών επιχειρήσεων. Οι τράπεζες, ουσιαστικά, ακολούθησαν τους πελάτες τους, αφού με την παρουσία τους θα διευκόλυναν τη διενέργεια συναλλαγών και την μετακίνηση κεφαλαίων, δίνοντας τόνωση στην εγχώρια τραπεζική αγορά.

3.2: Η επεκτατική πολιτική των Ελληνικών Τραπεζών

3.2.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Εξετάζοντας, αρχικά, την περίπτωση της Εθνικής Τράπεζας, θα μπορούσε κανείς να πει ότι η παρουσία της στο εξωτερικό έγινε εμφανής και πριν την έναρξη των διαδικασιών για την οικονομική ανασυγκρότηση των Βαλκανίων, από τα πρώτα κίόλας χρόνια λειτουργίας της. Το 1904, σε συνεργασία με τη Nationalbank fur Deutschland, ίδρυσε την Τράπεζα της Ανατολής, με σκοπό την εξυπηρέτηση του εμπορίου στην περιοχή της Αιγύπτου, έχοντας υπό τον έλεγχο της τα υποκαταστήματα σε Κάιρο και Αλεξάνδρεια. Επιπλέον, το 1919 ιδρύθηκαν καταστήματα στη Σμύρνη, την Καλλίπολη, τη Ραιδεστό, την Αδριανούπολη, τα οποία όμως εγκαταλείφθηκαν μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή (Παπαδογιάννης, 2013, pp. 64-65). Την ίδια περίοδο, η ΕΤΕ ίδρυσε πρακτορείο στη Νέα Υόρκη, το οποίο αποτέλεσε τον πυρήνα για την ίδρυση της Hellenic Bank Trust Company το 1930 και γραφεία αντιπροσωπείας στη Τεχεράνη, το Μπαχρέιν και τη Βηρυτό (Παπαδογιάννης, 2013).

Στη συνέχεια, το 1996 λειτούργησε κατάστημα στα Τίρανα της Αλβανίας και άλλα τρία επί μέρους καταστήματα στην ευρύτερη περιοχή, τα οποία δραστηριοποιούνταν στη λιανική και επιχειρηματική τραπεζική. Με την επέκτασή της, όμως, στη Βουλγαρία το 2000, η Εθνική Τράπεζα κατόρθωσε να αυξήσει τα ποσοστά συμμετοχής της στις τραπεζικές εργασίες του εξωτερικού, αφού το 44,13% προερχόταν μόνο από τη συγκεκριμένη χώρα. Συγκεκριμένα, η εξαγορά της κρατικής τράπεζας United Bulgarian Bank (UBB) αποτέλεσε την πιο δυνατή πηγή εσόδων για την Εθνική Τράπεζα, με 101 καταστήματα στο δίκτυό της, με προσωπικό που έφτανε τους 2.100 και υψηλά ποσοστά δραστηριοποίησης στην επιχειρηματικότητα της τοπικής αγοράς και τη λιανική τραπεζική (Τσικριπής, 2007). Η UBB συνεργαζόταν και με άλλες τράπεζες των Βαλκανίων, με αποτέλεσμα να προωθεί εκεί τις εργασίες του Ομίλου (United Bulgarian Bank, 2011). Εκτός από τη θυγατρική της, όμως, διατηρούσε μεμονωμένο κατάστημά της στη Σόφια, το οποίο λειτουργούσε μέχρι το 1994 ως γραφείο αντιπροσωπείας.

Αντίστοιχη περίπτωση επεκτατικής πολιτικής ακολούθησε και στη Ρουμανία, με την εξαγορά της κρατικής τράπεζας Banca Romaneasca το 2003, παράλληλα με τη λειτουργία του υποκαταστήματός της στο Βουκουρέστι. Η Εθνική Τράπεζα είναι η κύρια μέτοχος της Banca Romaneasca με ποσοστό 81.65% και, έτσι, επέκτεινε τη δραστηριότητά της και στο χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (Banca Românească, 2014). Ωστόσο, προηγήθηκε της Ρουμανίας, η εξαγορά της Stopanska Banka το 2000, η μεγαλύτερη κρατική τράπεζα στην Π.Γ.Δ.Μ. Με την είσοδο της Εθνικής Τράπεζας, η Stopanska Banka εκσυγχρόνισε τα πληροφοριακά της συστήματα, πραγματοποίησε εξυγίανση του χαρτοφυλακίου των χορηγήσεών της, ακολούθησε στρατηγικές για την προσέλκυση πελατών υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας, βελτίωσε τη δομή του ανθρωπίνου δυναμικού της, με αποτέλεσμα να ενδυναμώσει το ανταγωνιστικό της

πλεονέκτημα και να αποτελεί, πλέον, ηγέτιδα εταιρεία στον εγχώριο τραπεζικό τομέα (Storanska Banka Ad -Skopje, 2010).

Το 2006 η επέκταση της Εθνικής συνεχίστηκε στη Σερβία με την εξαγορά της Vojvodjanska banka, τη δεύτερη με μεγαλύτερο δίκτυο καταστημάτων τράπεζα στη χώρα. Το γεγονός χαρακτηρίστηκε ως την πιο σημαντική πώληση τραπεζικού ιδρύματος της εποχής για τη χώρα, ενώ για τη διαδικασία ιδιωτικοποίησής της εκδήλωσαν ενδιαφέρον πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες (Η Καθημερινή, 2006). Έπειτα από την ολοκλήρωση της αναδιάρθρωσης του δανειακού χαρτοφυλακίου της, η Vojvodjanska κατέγραφε 342 εκατ. ευρώ καταθέσεις και 215 εκατ. ευρώ δανειοδοτήσεις, ενώ κατείχε μερίδιο αγοράς περίπου 10% στις εγχώριες και διεθνείς πληρωμές της Σερβίας. Επιπλέον, το πελατολόγιό της δεν περιοριζόταν μόνο σε ιδιώτες, αλλά περιλάμβανε μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις που εξυπηρετούνταν από ένα δίκτυο 175 καταστημάτων, όπως διαμορφωνόταν μέχρι τα τέλη του 2006 (Η Καθημερινή, 2006).

Εκτός από τις Βαλκανικές χώρες, οι δραστηριότητες της Εθνικής Τράπεζας επεκτάθηκαν και στα υπόλοιπα γειτονικά κράτη, όπως στην Τουρκία, την Κύπρο και την Αίγυπτο. Συγκεκριμένα, εκτός από τη σερβική Vojvodjanska banka, το 2006 απέκτησε την τούρκικη τράπεζα Finansbank επενδύοντας 2,3 δις ευρώ, ενέργεια που τη χαρακτήρισε ως τη μεγαλύτερη εξαγορά ελληνικής τράπεζας στο εξωτερικό (Τσικριπής, 2007, pp. 300-308). Επρόκειτο για μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες στην Τουρκική αγορά, με 5,2% μερίδιο αγοράς στο σύνολο των δανείων, με ένα συνεχώς διευρυμένο δίκτυο καταστημάτων, με πάνω από 1,7 εκατ. πελάτες και με πορεία λειτουργίας άνω των 25 ετών (In.gr, 2006). Οι δραστηριότητές της επικεντρώθηκαν στην τραπεζική ιδιωτών, τη χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων και τη διεύρυνση του δικτύου της με σκοπό την πιο άμεση εξυπηρέτηση των πελατών της και στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και διεθνώς.

Στην Κύπρο η παρουσία της Εθνικής Τράπεζας χρονολογείται από το 1910, μέσω της Τράπεζας Αθηνών. Η λειτουργία της ξεκίνησε με υποκαταστήματα στη Λεμεσό, τη Λευκωσία και την Αμμόχωστο, ενώ με την πάροδο των ετών κατέλαβε τη δεύτερη θέση μεταξύ των Τραπεζών που λειτουργούσαν στη Μεγαλόνησο. Σημαντική εξέλιξη για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της αποτέλεσε η μετατροπή του δικτύου της σε ανεξάρτητη κυπριακή τραπεζική εταιρεία το 1994, το μετοχικό κεφάλαιο της οποίας ανήκε στην Εθνική Τράπεζα Α.Ε. Με 17 καταστήματα στις μεγαλύτερες πόλεις του νησιού και προσωπικό άνω των 280 ατόμων, η ΕΤΕ Κύπρου LTD ήταν σε θέση να προσφέρει τραπεζικά και χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες σε ιδιώτες και επιχειρήσεις σε πολλά μέρη του κόσμου (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου), 2007-2013).

Εξίσου πολυετή λειτουργία παρουσιάζει και η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος στην Αίγυπτο με καταστήματα στην Αλεξάνδρεια, το Κάιρο και άλλες πόλεις. Ήταν η πρώτη Ελληνική Τράπεζα που εγκαταστάθηκε στην Αίγυπτο, εξυπηρετώντας τους Έλληνες της διασποράς και τις αιγυπτιακές επιχειρήσεις (National Bank of Greece / Egypt, n.d.). Αξιοποιώντας την ελληνική

παρουσία σε ένα από τα πιο κομβικά από γεωπολιτικής άποψης σημεία του κόσμου, η Εθνική Τράπεζα, όχι μόνο παρείχε προϊόντα λιανικής τραπεζικής και κίνησης κεφαλαίων, συνεισέφερε στην ανάπτυξη διαφόρων κλάδων στη χώρα, όπως οι τηλεπικοινωνίες, τα έργα υποδομής και οι πρώτες ύλες, χρηματοδοτώντας μεγάλες επιχειρήσεις (National Bank of Greece / Egypt, n.d.).

Στον πίνακα που ακολουθεί εμφανίζεται το δίκτυο των καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας όπως καταγράφηκε από την εταιρεία Deloitte κατά το 2007 (πιν. 3.1).

Πίνακας 3.1: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας το 2007

Πηγή : Michael Hadjipavlou, 2007, «Highlights of the Greek Banking Sector (extracts)», Deloitte, p.41

3.2.2. Alpha Bank

Συνεχίζοντας με την επεκτατική πολιτική της Alpha Bank, θα μπορούσε κανείς να πει ότι η παρουσία της στην περιοχή της Βουλγαρίας προήλθε από την εξαγορά της Ιονικής Τράπεζας το 1999 και κατ' επέκταση του υποκαταστήματός της εκεί. Η Ιονική Τράπεζα εισήλθε στη Βουλγαρική αγορά το 1994 ιδρύοντας γραφείο αντιπροσωπείας στη Σόφια, το οποίο ένα χρόνο αργότερα μετατράπηκε σε κατάσταση που παρείχε όλες τις τραπεζικές υπηρεσίες (Alpha Bank Bulgaria, 2014). Από κατάσταση της Ιονικής Τράπεζας στη Βουλγαρία, η Alpha Bank επέκτεινε τις δραστηριότητες της σε όλη τη χώρα, με σκοπό την προώθηση των υπηρεσιών λιανικής τραπεζικής και του corporate banking. Από το 2007 αποτελεί ηγέτιδα τράπεζα στον τομέα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της Βουλγαρίας, με δίκτυο 88 πλήρως λειτουργικών καταστημάτων και συνεχώς αυξανόμενων, ποιοτικώς και ποσοτικώς, προϊόντων για τους ιδιώτες και τους επιχειρηματίες (Alpha Bank Bulgaria, 2014).

Εκτός από την Alpha Bank Bulgaria, το 1994 ο Όμιλος Alpha Bank, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη, ίδρυσε στη Ρουμανία ένα δίκτυο εννέα καταστημάτων, με την επωνυμία “ Banca Bucuresti”. Ήταν η πρώτη ξένη Τράπεζα που επένδυσε στη Ρουμανία σε ένα οικονομικά ακαθόριστο περιβάλλον, λόγω των προσπαθειών ανασυγκρότησης της χώρας που ήταν ακόμη σε εξέλιξη. Ωστόσο, για την ενδυνάμωση της Τράπεζας και την ανάδειξη της ελληνικής παρουσίας στη διαδικασία αναδιάρθρωσης του ρουμανικού τραπεζικού συστήματος, η Banca Bucuresti μετονομάστηκε το 2000 σε Alpha Bank Romania, ενώ το 2005 ο Όμιλος της Alpha Bank έγινε ο κύριος μέτοχός της. Από 19 καταστήματα στο δίκτυο της το 2004, η τράπεζα αριθμούσε 200 καταστήματα το 2008, εγκατεστημένα στο Βουκουρέστι και στις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, παρέχοντας ένα ευρύ φάσμα τραπεζικών και επενδυτικών προϊόντων και υπηρεσιών, καλύπτοντας τις ανάγκες του ιδιωτικού και επιχειρηματικού πελατολογίου (Alpha Bank Romania, 2001).

Επιπλέον, το 1993 ιδρύθηκε η Kreditna Banka AD Skorje, τράπεζα ιδιωτικού δικαίου στα Σκόπια της Π.Γ.Δ.Μ. Το 2000 ο Όμιλος της Alpha Bank απέκτησε το πλειοψηφικό πακέτο μετοχών της Τράπεζας, ενώ το 2002 προχώρησε στην εξαγορά του υπολοίπου ποσοστού, με αποτέλεσμα να αποτελεί πλέον εξολοκλήρου θυγατρική της. Η παρουσία της Alpha Bank στα Σκόπια έγινε εμφανής με την μετονομασία της Τράπεζας σε Alpha Bank AD Skorje. Κύρια δραστηριότητά της από τα πρώτα έτη ιδρύσεως της ήταν η επένδυση στο private banking, χρησιμοποιώντας υψηλής ποιότητας υπηρεσίες για τη διενέργεια συναλλαγών μέσω swift, καθώς και παροχή χρηματοοικονομικών και επενδυτικών συμβουλών από το καταρτισμένο προσωπικό που απασχολεί (Alpha Bank AD Skorje, 2011).

Οι τραπεζικές δραστηριότητες της Alpha Bank επεκτάθηκαν και στη Σερβία. Το 2002 εισήχθη στη Σερβική αγορά με την ίδρυση τριών καταστημάτων σε Σερβία και Μαυροβούνιο, ενώ το 2005 με την εξαγορά της Jubanka A.D. αναδείχθηκε η κορυφαία τράπεζα στη τραπεζική elite της Σερβίας (Alpha Bank Srbija A.D., 2010). Η επένδυση αυτή της Alpha Bank αποτέλεσε μία από τις μεγαλύτερες επενδύσεις που είχαν γίνει ποτέ στη Σερβία, αφού το ποσό των συνολικά επενδυμένων κεφαλαίων ανερχόταν σε 152 εκατ. ευρώ. Η Jubanka A.D. μετονομάστηκε σε Alpha Bank Beograd, ενώ σήμερα είναι γνωστή ως Alpha Bank Srbija (Alpha Bank Srbija A.D., 2010).

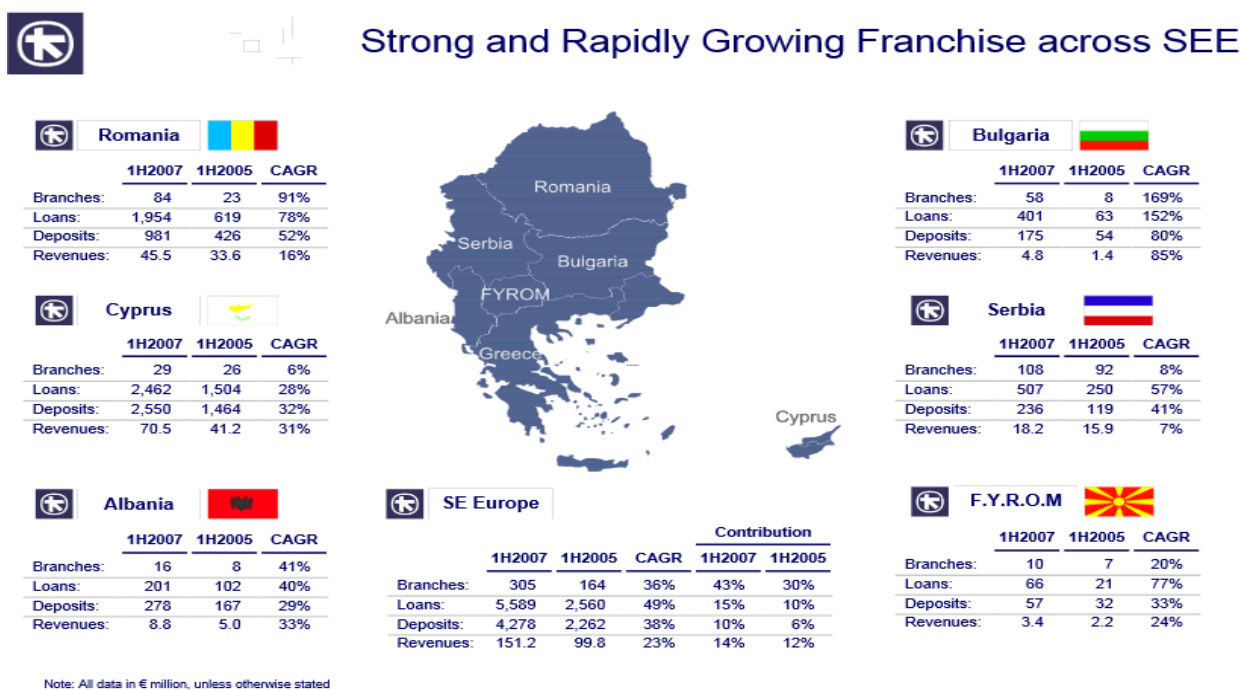
Μία από τις πρώτες επενδύσεις στα Βαλκάνια αποτέλεσε για τον Όμιλο της Alpha Bank η σύσταση υποκαταστήματος στα Τίρανα το 1998. Πρόκειται για την ALPHA CREDIT BANK - TIRANA BRANCH, για την ίδρυση της οποίας επενδύθηκαν 2.5 εκατ. δολάρια. Η νεοσύστατη τράπεζα της Αλβανίας ξεκίνησε τις δραστηριότητές της από τον πρώτο κίβλας χρόνο λειτουργίας της, προωθώντας, κυρίως, προϊόντα χρηματοδοτήσεων (Alpha Bank Albania, 2009). Το 2000 μετονομάστηκε σε Alpha Bank A.E. – Tirana Branch, φέροντας την επωνυμία της μητρικής τράπεζας και άρχισε να εγκαθιστά καταστήματα σε όλη τη χώρα. Με την πάροδο των ετών, εξέδιδε προϊόντα καταναλωτικής πίστης απευθυνόμενη σε ιδιώτες, αλλά και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το 2007 η επωνυμία της άλλαξε σε ALPHA BANK – ALBANIA, αφού πλέον η

δυναμική της δεν περιοριζόταν στα Τίρανα, αλλά εξαπλωνόταν σε όλη τη χώρα. Έτσι, χαρακτηριστική ήταν η συμβολή της για την υλοποίηση δημοσίων έργων στην τοπική κοινωνία, όπως η χρηματοδότηση για την κατασκευή της Εθνικής Οδού Δυρραχίου – Μορίνα και του Διεθνούς Αεροδρομίου των Τιράνων «Μητέρα Τερέζα» (Alpha Bank Albania, 2008).

Εκτός Βαλκανικών συνόρων, ο Όμιλος της Alpha Bank δραστηριοποιήθηκε από πολύ νωρίς, με την ίδρυση γραφείου αντιπροσωπείας στο Λονδίνο το 1989, το οποίο στη συνέχεια μετατράπηκε σε κατάστημα. Ένα χρόνο αργότερα, εδραιώθηκε η παρουσία της στο Ηνωμένο Βασίλειο με την εξαγορά της Commercial Bank of London PLC, γνωστή σήμερα ως Alpha Bank London (Alpha Bank, 2014). Η Τράπεζα δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα στις αγορές κατοικίας και επαγγελματικής στέγης, ενώ μέσω του corporate banking παρείχε λύσεις για χρηματοδοτήσεις ακινήτων προσαρμοσμένες στις ανάγκες των πελατών της (Alpha Bank, 2014). Εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο, ο όμιλος ξεκίνησε τις δραστηριότητές του και στην Κύπρο από το 1998, με την εξαγορά του 100% των μετοχών της Lombard Natwest Bank, η οποία μετονομάστηκε σε Alpha Bank Limited και, αργότερα, σε Alpha Bank Cyprus Ltd (Alpha Bank Cyprus Ltd, n.d.). Με ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων σε Λευκωσία, Λάρνακα, Πάφο και Λεμεσό και αυξάνοντας όλο και περισσότερο την ποιότητα στα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα της, η Alpha Bank Κύπρου συνέβαλλε σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας της Μεγαλονήσου.

Στο πίνακα που ακολουθεί εμφανίζεται το δίκτυο των καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Alpha Bank κατά το 2007 (πιν. 3.2).

Πίνακας 3.2: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Alpha Bank το 2007

Πηγή : Yannopoulos M., 2007, «Delivering Profitable Growth in Europe's Most Dynamic Region», Merrill Lynch, Banking & Insurance CEO Conference, p.9

3.2.3. EFG Eurobank

Τις παραδοσιακές μεγάλες τράπεζες του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ελλάδα, Εθνική Τράπεζα και Alpha Bank, προσπάθησε να ανταγωνιστεί η Eurobank, ενισχύοντας τη θέση της στο εξωτερικό. Έχοντας συγχωνευτεί πλέον με την Τράπεζα Εργασίας, η επεκτατική της πολιτική ξεκίνησε το 2000 με την εξαγορά του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών της Ρουμανικής Τράπεζας Banc Post, μία από τις πιο σημαντικές τράπεζες της Ρουμανίας, με 128 καταστήματα και προσωπικό 4.000 ατόμων. Η συμφωνία υπεγράφη με τη Ρουμανική Κυβέρνηση σε συνεργασία με την Πορτογαλική Τράπεζα Banco Portugues de Investimento (BPI) και τη General Electric Capital Corporation, μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες της εποχής στις Η.ΠΑ. (Eurobank, 2000). Το 2001 ο Όμιλος της Eurobank και η BPI συμφώνησαν στην ιδιωτικοποίηση της Banc Post με σκοπό την ανάπτυξη και την αύξηση των δραστηριοτήτων της στον τομέα της τεχνολογίας και της λιανικής τραπεζικής (Eurobank, 2001), ενώ με την πάροδο των ετών το ποσοστό συμμετοχής της Eurobank αυξανόταν ραγδαία, με αποτέλεσμα, στα τέλη του 2004 να ασκεί τη διοίκηση της Ρουμανικής Τράπεζας (Eurobank, 2004).

Παράλληλα με τη διεξόδυσή της στην αγορά της Ρουμανίας, ο όμιλος της EFG Eurobank προέβη σε συμφωνία με την εταιρεία «American Life Insurance Company (ALICO)» να αγοράσει από εκείνη το 50% του μετοχικού κεφαλαίου της Κυπριακής εταιρείας «ALICO/CEH Balkan Holdings Ltd» («ACBH»), η οποία κατείχε ποσοστό 91,71% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας «Bulgarian Post Bank AD (BPB)», που εδρεύει στη Βουλγαρία (Eurobank, 2003). Επόμενο βήμα έγινε στα μέσα του 2004, όταν η Eurobank ανακοίνωσε την απόκτηση του πλήρη ελέγχου της Bulgarian Post Bank, αφού λίγους μήνες μετά προχώρησε σε εξαγορά του άλλου 50% της κυπριακής ALICO. Είναι γεγονός ότι η BPB παρείχε όλο το φάσμα των τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων και υπηρεσιών, με δίκτυο 119 καταστημάτων, με 2.600 συνεργαζόμενα ταχυδρομικά γραφεία και μία συνεχώς αναπτυσσόμενη πορεία που την καθιέρωσε μία από τις πιο ισχυρές τράπεζες της Βουλγαρίας. Η απόκτηση του ελέγχου της BPB εντάχθηκε στη στρατηγική της Eurobank για επέκταση και περαιτέρω ενίσχυση της παρουσίας και των δραστηριοτήτων της στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Eurobank, 2004).

Στη συνέχεια, με στόχο την αναδιάρθρωση της λειτουργίας της, το 2003 προχώρησε στην εξαγορά του 68% της Postbanka AD της Σερβίας, ποσοστό το οποίο αυξήθηκε το ίδιο έτος στο 91%, κατόπιν αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της. Ως αποτέλεσμα η Σέρβικη τράπεζα μετονομάστηκε σε EFG Eurobank Beograd (Τσικριπής, 2007, π. 260). Θέλοντας να εκμεταλλευτεί ένα περιβάλλον συνεχούς ανασυγκρότησης, με κύρια χαρακτηριστικά τη μείωση του πληθωρισμού και την αύξηση των ξένων επενδύσεων μέσω ιδιωτικοποιήσεων και της επιχειρηματικότητας στην περιοχή της Σερβίας - Μαυροβούνιο, η Eurobank επέκτεινε τις δραστηριότητές της. Τον Αύγουστο του 2005 υπέγραψε συμφωνία για την εξαγορά από ιδιώτες μετόχους του 49% του μετοχικού κεφαλαίου της σερβικής τράπεζας Nacionalna štedionica Banka (NSB), ενώ, ένα μήνα μετά, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 90%, κατόπιν εγκρίσεως της

δημόσιας πρότασής της από τις Σερβικές Αρχές. Τέλος, τον Φεβρουάριο του 2007 η Eurobank εξαγόρασε την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της Prospera Securities AD Beograd στην Σερβία, μέλος του Χρηματιστηρίου του Βελιγραδίου, παρέχοντας, έτσι, στους Έλληνες και ξένους πελάτες και επιχειρηματίες το σύνολο των υπηρεσιών και προϊόντων κεφαλαιαγοράς που διατίθονταν στη Σερβική αγορά (Eurobank, 2007).

Σε ένα ακόμη Χρηματιστήριο αποφάσισε να διεισδύσει το 2005 η Eurobank, αυτή τη φορά, όμως, εκτός Βαλκανικών συνόρων. Επηρεασμένη από την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από την άνοδο των δεικτών της οικονομίας της και από την ανάδειξη του Χρηματιστηρίου της Κωνσταντινούπολης ως ένα από τα πιο δυναμικά χρηματιστήρια των αναδυόμενων αγορών (Eurobank, 2005), προχώρησε στην εξαγορά της HC Istanbul Holding A.S., μητρικής της χρηματιστηριακής εταιρείας HC Istanbul Menkul Degerler A.S., μέλους του Χρηματιστηρίου της Κωνσταντινούπολης. Η χρηματιστηριακή εταιρεία είχε επιδείξει επιτυχημένη δραστηριότητα στην παροχή υπηρεσιών στους τομείς των ιδιωτικοποιήσεων και συγχωνεύσεων εταιρειών, καθώς και στη διάθεση μετοχών εισηγμένων εταιρειών. Μέσω αυτής της εξαγοράς, ο Όμιλος της Eurobank θα αποκτούσε πρόσβαση στην οικονομικά και πληθυσμιακά μεγάλη αγορά της Τουρκίας, επεκτείνοντας τη στρατηγική του στην περαιτέρω διεύρυνση των δραστηριοτήτων του εκτός Ελλάδας και στο χώρο των κεφαλαιαγορών. Τέλος, παράλληλα με την χρηματιστηριακή εταιρεία, η Τράπεζα ανακοίνωσε ένα χρόνο αργότερα την εξαγορά από την Tekfen Group του 70% της Tekfenbank, τουρκική τράπεζα με ευρύ φάσμα τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών. Ήταν σαφές ότι η διοίκηση της Eurobank EFG θεωρούσε ότι η Τουρκία θα σημείωνε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια στο τραπεζικό της σύστημα, αλλά και στο σύνολο της οικονομίας της.

Τις δραστηριότητες της Τουρκίας ακολούθησε η επέκταση στην Κύπρο. Σύμφωνα με τον Διευθύνοντα Σύμβουλο του Ομίλου το 2007, Νικόλαο Νανόπουλο, «Η επικείμενη είσοδος της στην Ευρωζώνη θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο αυτή την παρουσία, διανοίγοντας νέους ορίζοντες για την οικονομία της. Με την πολύπλευρη μείωση του κόστους συναλλαγών και την αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας, που αναμένεται να έλθουν ως επακόλουθο της υιοθέτησης του ευρώ, η Κύπρος θα διαθέτει πολλές από τις προϋποθέσεις για να γίνει όχι μόνο σημαντικό υπεράκτιο χρηματοπιστωτικό κέντρο, αλλά και ένα διεθνές επιχειρηματικό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου» (Eurobank, 2007). Η Τράπεζα ξεκίνησε τις εργασίες της στην Κύπρο με τη λειτουργία τεσσάρων καταστημάτων στις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, με σκοπό την παροχή ολοκληρωμένων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών στις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις, τη διαχείριση των κεφαλαίων του private banking, την επενδυτική τραπεζική και την τραπεζική των διεθνών δραστηριοτήτων. Η άνθιση που παρουσίαζε η οικονομία της Κύπρου σε συνδυασμό με την ένταξή της στην Ευρωζώνη αποτέλεσαν σημαντικούς παράγοντες για την απόφαση επέκτασης και διείσδυσης της Τράπεζας (Eurobank, 2007).

Στον πίνακα που ακολουθεί εμφανίζεται το δίκτυο των καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της EFG Eurobank κατά το 2009 (πιν. 3.3).

Πίνακας 3.3: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου EFG Eurobank το 2009

Πηγή : Colakides M., 2009, London, « *Presentation for Bank of America Merrill Lynch Banking and Insurance CEO Conference – September 29th, 2009*», p.3

3.2.4. Τράπεζα Πειραιώς

Εξετάζοντας την επέκταση των συστημικών τραπεζών της χώρας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, σίγουρα δεν θα μπορούσε να απουσιάζει η συνεισφορά της Τράπεζας Πειραιώς. Οι δραστηριότητές της ξεκίνησαν λίγα χρόνια μετά την ιδιωτικοποίησή της το 1991, αφού μέχρι εκείνη την περίοδο, λειτουργούσε ως θυγατρική της Εμπορικής Τράπεζας. Η ίδρυση της Tirana Bank το 1996 αποτέλεσε την πρώτη επεκτατική κίνηση της Τράπεζας εκτός συνόρων, ενώ, παράλληλα, ήταν η πρώτη ιδιωτική τράπεζα που λειτούργησε στην Αλβανία. Ανέπτυξε όλο το φάσμα των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως προώθηση καταθετικών λογαριασμών ταμειυτηρίου και όψεως, κίνηση κεφαλαίων, έκδοση εγγυητικών επιστολών και χορηγήσεις δανείων, προσαρμοσμένα στις ανάγκες των πελατών. Στα τέλη του 2003 διέθετε 15 καταστήματα με προσωπικό 174 ατόμων, ενώ το δίκτυό της συνέχιζε την αυξητική του πορεία. Επιπλέον, το 2004 προχώρησε στην ίδρυση της εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης Tirana Leasing (Tirana Bank, 2009).

Επεκτείνοντας τις διεθνείς δραστηριότητές της, το 1999 προχωρά σε συμφωνία για την εξαγορά της Pater Credit Bank στη Ρουμανία, η οποία εντάχθηκε στον Όμιλο της Τράπεζας Πειραιώς τον Απρίλιο του 2000 με την επωνυμία Piraeus Bank Romania (Τράπεζα Πειραιώς, 2014). Το 2005 η Τράπεζα διέθετε 30 καταστήματα στο Βουκουρέστι και στις μεγάλες πόλεις της Ρουμανίας, με βασικό στόχο από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας τους την οργανική ανάπτυξη του δικτύου της, η

οποία θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των εργασιών της, με ανθρώπινο δυναμικό που θα προωθούσε τις αξίες του ομίλου, δηλαδή την εμπιστοσύνη, τη σταθερότητα και το νεοτερισμό (Piraeus Bank Romania, 2008). Επίσης, παράλληλα με την διείσδυση στη ρουμανική αγορά, η Τράπεζα Πειραιώς λειτούργησε κατάστημα στο Λονδίνο προσφέροντας εξειδικευμένες υπηρεσίες personal banking και παρέχοντας προνομιακά δάνεια για επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία στο Ηνωμένο Βασίλειο (Τράπεζα Πειραιώς, 2014).

Η Τράπεζα Πειραιώς δραστηριοποιήθηκε και στην περιοχή της Βουλγαρίας μέσω της Piraeus Bank Bulgaria. Η προσέγγιση πραγματοποιήθηκε αρχικά από την Xios Bank, η οποία ήταν η πρώτη τράπεζα που ίδρυσε κατάστημα στη Σόφια το 1994. Λίγα χρόνια αργότερα, η Xios Bank εξαγοράστηκε από την Τράπεζα Πειραιώς και, έτσι, η διοίκηση του Βουλγαρικού καταστήματος πέρασε υπό την εποπτεία της (Τσικριπής, 2007, π. 266). Η Τράπεζα προσέφερε πλήρες φάσμα τραπεζικών συναλλαγών και υπηρεσιών σε ιδιώτες και επιχειρήσεις, ενώ από την απορρόφησή της από την Πειραιώς και έπειτα διεύρυνε σημαντικά το δίκτυο των καταστημάτων της. Στη συνέχεια, το 2006 η Piraeus Bank Bulgaria υπέγραψε συμφωνία με την ING Bank Bulgaria, στα πλαίσια προώθησης των προϊόντων λιανικής τραπεζικής, με στόχο την αξιοποίηση τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων της, ενώ ένα χρόνο αργότερα, η εταιρεία πέρασε υπό τον πλήρη έλεγχο της Τράπεζα Πειραιώς με τη νέα επωνυμία, Piraeus Best Leasing (Piraeus Bank Bulgaria, n.d.).

Το 2005 αποτέλεσε έτος διττής επέκτασης, διαφορετικού προσανατολισμού. Συγκεκριμένα, συνεχίζοντας την επεκτατική πολιτική στην περιοχή των Βαλκανίων, η Τράπεζα Πειραιώς προχώρησε με την εξαγορά της Atlas Bank στη Σερβία το Μάιο του 2005, λαμβάνοντας ποσοστό 88.23%. Ένα χρόνο αργότερα, η Atlas Bank ακολούθησε την πολιτική του Ομίλου και μετονομάστηκε σε Piraeus Bank AD Belgrade. Η Τράπεζα εναρμόνισε στις στρατηγικές της τις αξίες και τις τεχνικές του Ομίλου Πειραιώς, επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό της, την τεχνολογία και την καινοτομία στην προώθηση των προϊόντων και των υπηρεσιών της. Με στόχο τη διαμόρφωση ολοκληρωτικής εικόνας τραπεζικού ομίλου στην περιοχή, η Τράπεζα Πειραιώς δημιούργησε το 2007 τις θυγατρικές εταιρείες Piraeus Leasing d.o.o. και Piraeus Rent d.o.o., ενισχύοντας, έτσι, την αγορά της Σερβίας (Piraeus Bank AD Belgrade, 2009).

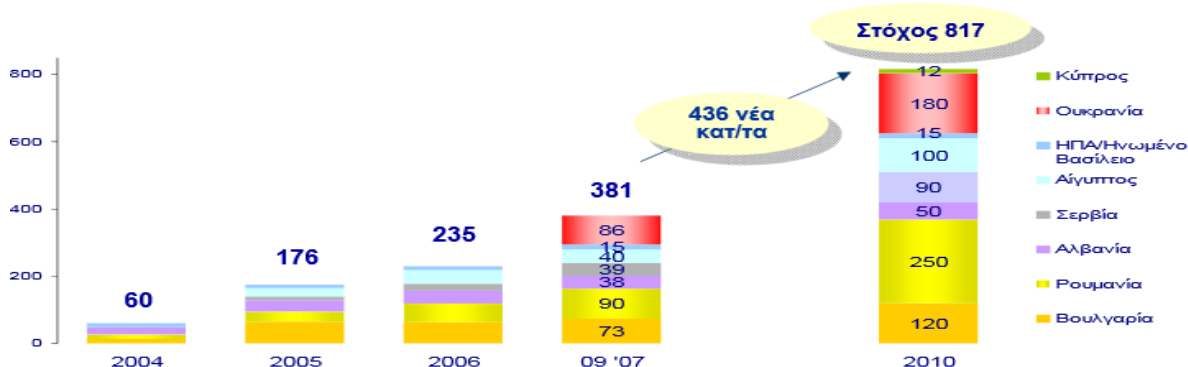
Σε αντίθετο προσανατολισμό από τα Βαλκάνια, στην Αίγυπτο, ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς προχώρησε σε επέκταση των δραστηριοτήτων του, πραγματοποιώντας το πρώτο βήμα στην Αιγυπτιακή αγορά, με την εξαγορά της Egyptian Commercial Bank. Πρόκειται για μία εμπορική τράπεζα που παρείχε υπηρεσίες λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής στην Αίγυπτο. Το 2006 το δίκτυό της αριθμούσε 25 καταστήματα με προσωπικό 695 ατόμων, ενώ από το ίδιο έτος μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Egypt.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί εμφανίζεται το δίκτυο των καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς κατά το 2008 (διάγρ. 3.4)

Διάγραμμα 3.4: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς το 2008

Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς
Παρουσία & Κερδοφορία Εξωτερικού

Δίκτυο Καταστημάτων Εξωτερικού Ομίλου

Πηγή: Εταιρική Παρουσίαση Ομίλου Τράπεζας Πειραιώς, 15/01/2008, [Piraeus Bank Group](http://www.piraeusbankgroup.com)

3.2.5. Εμπορική Τράπεζα

Μία από τις Τράπεζες οι οποίες δραστηριοποιήθηκαν στο εξωτερικό, αλλά με την πάροδο των ετών συγχωνεύτηκαν με κάποια μεγαλύτερη ελληνική τράπεζα, ήταν η Εμπορική Bank. Αναφερόμενοι στα χρόνια μέχρι την εξαγορά της από την Alpha Bank, η Εμπορική Τράπεζα παρουσίασε έντονη κινητικότητα στην περιοχή των Βαλκανίων, αλλά και τις Παρευξείνιες χώρες, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη. Από το 1996 η παρουσία της έγινε εμφανής στην περιοχή της Γεωργίας και της Αρμενίας με την ίδρυση των θυγατρικών Εμπορική Bank-Georgia S.A και Εμπορική Bank-Armenia CJSC αντίστοιχα, παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες για ιδιώτες και επιχειρήσεις, των οποίων, όμως, τα ποσοστά πούλησε το 2004 (Euro2day, 2004).

Σε αντίθεση με την τύχη των θυγατρικών αυτών, η δραστηριότητα της σε Βουλγαρία, Ρουμανία, Αλβανία και Κύπρο ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Συγκεκριμένα, το 1994 ιδρύθηκε η Bulgarian Investment Bank, της οποίας η διοίκηση πέρασε υπό την εποπτεία της Εμπορική Bank το 1998. Η Τράπεζα λειτούργησε στη Βουλγαρία με σκοπό την παροχή χρηματοδοτήσεων σε επιχειρήσεις, στεγαστικών δανείων σε ιδιώτες, ενέγγυων πιστώσεων και εγγυητικών επιστολών ή συμβουλευτικών υπηρεσιών (Crédit Agricole Bulgaria, 2012). Επιπλέον, από το 1996 η Εμπορική Bank συμμετείχε στο μετοχικό κεφάλαιο της International Commercial Black Sea, η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε Εμπορική Bank Romania με έδρα το Βουκουρέστι. Στα τέλη του 2005 διέθετε επτά υποκαταστήματα σε κεντρικές πόλεις της Ρουμανίας, με απασχολούμενο προσωπικό 112 άτομα (Credit-Agricole Bank Romania S.A., n.d.). Τέλος, η δραστηριότητά της επεκτάθηκε προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 και στην Αλβανία, ιδρύοντας τη θυγατρική Commercial Black Sea Bank, η οποία, εν συνεχεία, μετονομάστηκε σε Εμπορική Bank Albania με δίκτυο τριών καταστημάτων στις κεντρικές πόλεις της χώρας (Credit Agricole Albania, 2014). Αξίζει να σημειωθεί ότι και οι τρεις αυτές θυγατρικές τράπεζες της Εμπορικής Τράπεζας πέρασαν

στη δικαιοδοσία του Γαλλικού Ομίλου Crédit Agricole κατόπιν της εξαγοράς της Εμπορικής Τράπεζας από τον Όμιλο της Alpha Bank την 28.06.2013.

Υπό ελληνικής διοίκησης παρέμεινε, όμως, η Εμπορική Bank - Cyprus Ltd. Η Τράπεζα ιδρύθηκε το 1993 από την Εμπορική Τράπεζα, με σκοπό να δοθεί έμφαση στη χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας. Το 2001 η τράπεζα εντάχθηκε στον Όμιλο της Εμπορικής, ως θυγατρική της, με τη συμμετοχή και κυπριακών κεφαλαίων. Παρά το γεγονός ότι από το 2006 αποτέλεσε θυγατρική εταιρεία του ομίλου Crédit Agricole, από το 2013, οπότε το μετοχικό κεφάλαιο της Εμπορικής Τράπεζας μεταφέρθηκε στην Alpha Bank, πέρασε υπό την διοίκηση του Ομίλου της Alpha Bank. Η Τράπεζα διαθέτει τέσσερα καταστήματα στο δίκτυό της σε όλη τη χώρα και δραστηριοποιείται, επιπλέον, και στη λιανική τραπεζική ιδιωτών (Εμπορική Bank - Cyprus Ltd, n.d.).

3.2.6. Εγνατία Τράπεζα

Μία ακόμη Τράπεζα που συνεισέφερε με τις δραστηριότητές της στην ανάπτυξη της ελληνικής τραπεζικής στα Βαλκάνια και στη συνέχεια συγχωνεύτηκε με άλλη ήταν η Εγνατία Τράπεζα. Στα πλαίσια συμμετοχής της στην τραπεζική αγορά της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η Εγνατία εξαγόρασε την BNP – Dresdner Romania S.A. το 2000, η οποία στη συνέχεια μετονομάστηκε σε Egnatia Bank Romania S.A. (Αβραμίδου & Σαμαρά, 2010). Τα πρώτα χρόνια της μετονομασίας της, δραστηριοποιούνταν κυρίως μέσω του δικτύου της στο Βουκουρέστι και της θυγατρικής της εταιρείας Egnatia Leasing Romania S.A, δίνοντας βάση στην ανάπτυξη της λιανικής τραπεζικής και της επιχειρηματική πίστης (Λιδωρίκης, 2005).

3.2.7. Αγροτική Τράπεζα

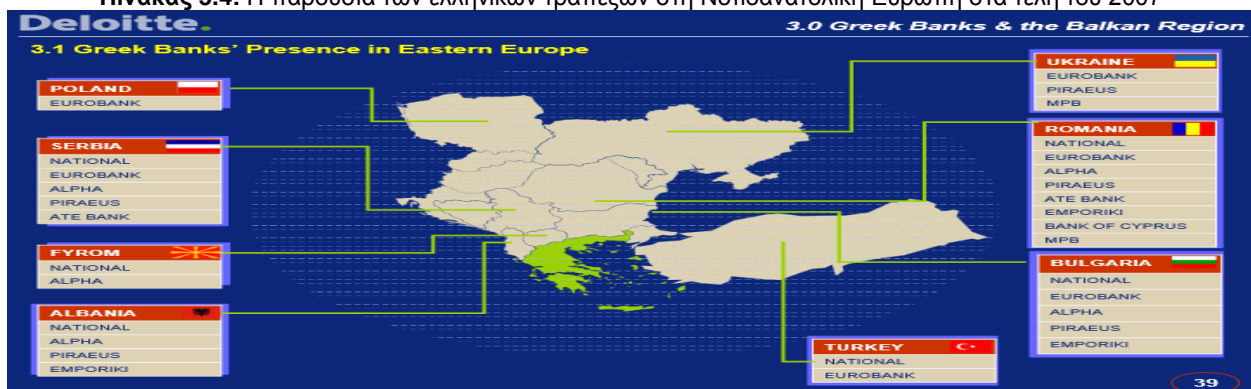
Η Αγροτική Τράπεζα, ως ανεξάρτητη ανώνυμη εταιρεία ακόμη, δραστηριοποιήθηκε στη Ρουμανία και τη Σερβία. Συγκεκριμένα, η πρώτη της επεκτατική κίνηση πραγματοποιήθηκε με την εξαγορά του 57% της Mindbank της Ρουμανίας, η οποία στη συνέχεια μετονομάστηκε σε ATEBANK Romania, ενώ το 2007 ήλεγχε το 73% του μετοχικού της κεφαλαίου. Η Τράπεζα επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη του τομέα λιανικής τραπεζικής και τη διεύρυνση του δικτύου των καταστημάτων της με στόχο την αύξηση του πελατολογίου (Naftemporiki.gr, 2007). Η επόμενη διεξόδυσή της πραγματοποιήθηκε το ίδιο έτος στην τραπεζική αγορά της Σερβίας, με την εξαγορά του 25% των μετοχών της ALK Bank, εισηγμένη εταιρεία στο χρηματιστήριο του Βελιγραδίου. Χαρακτηρίστηκε ως τράπεζα με υψηλούς δείκτες αποδοτικότητας και ισχυρό δείκτη φερεγγυότητας, ενώ ήταν πρώτη σε κερδοφορία μεταξύ των τραπεζών της Σερβίας (Kathimerini.gr, 2006). Ωστόσο, οι επεκτατικές κινήσεις της Αγροτικής Τράπεζας στην αγορά των Βαλκανίων δεν διατηρήθηκαν πάνω από έξι έτη, αφού το 2012 πούλησε τα ποσοστά συμμετοχής της, στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης της λειτουργίας της μητρικής τράπεζας.

3.3: Η συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών στην τοπική αγορά των Βαλκανίων

Η περιγραφή των επεκτάσεων των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου και στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι με την είσοδο της νέας χιλιετίας και την έλευση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, δεν υπήρχε έτος κατά το οποίο να μην πραγματοποιήθηκε εξαγορά ή συγχώνευση ελληνικού τραπεζικού ιδρύματος με τράπεζα του εξωτερικού. Με την ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματαγορών και την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ, οι τράπεζες εκμεταλλεύτηκαν την πρόσβαση που είχαν σε εύκολη χρηματοδότηση μέσω της διατραπεζικής αγοράς, προκειμένου να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους. Ενώ κατά τα πρώτα χρόνια της διεθνοποίησής τους το κίνητρο ήταν η εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων, στη συνέχεια, με την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος δόθηκε, ουσιαστικά, η ευκαιρία στην Ελλάδα να αναπτύξει μία φιλελεύθερη οικονομική αγορά, εκμεταλλεόμενη, παράλληλα, τις καταναλωτικές ανάγκες των πολιτών στις γειτονικές χώρες, τα κράτη των οποίων βρίσκονταν σε διαδικασία πολιτικής και οικονομικής ανασυγκρότησης (Καραγεώργου, 2005).

Πρώτη προτεραιότητα των Ελληνικών Τραπεζών, πλέον, ήταν η αξιολόγηση των συνθηκών στην ευρύτερη περιοχή, προκειμένου να επιλέξουν την πιο κερδοφόρα για την τοπική αγορά τράπεζα για να επενδύσουν κεφάλαια, με σκοπό την τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Στην έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος του 2001¹⁹ αναφέρεται ότι τα αποθεματικά που είχαν δεσμευμένα οι τράπεζες στην Τράπεζα της Ελλάδας μειώθηκαν με σκοπό την επέκταση των κερδοσκοπικών τους δραστηριοτήτων. Φτάνοντας στο απόγειο της πορείας τους στο τέλος του 2007, οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες είχαν δημιουργήσει ένα δίκτυο τουλάχιστον 20 θυγατρικών εταιρειών (πιν. 3.4), με 1.900 καταστήματα και 23.500 υπαλλήλους (πιν. 3.5), ενώ κυρίαρχος στόχος τους ήταν η ανάπτυξη και η ποιοτική βελτίωση των προϊόντων και των υπηρεσιών λιανικής τραπεζικής (Γολέμης & Παπαδοπούλου, 2009).

Πίνακας 3.4: Η παρουσία των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στα τέλη του 2007

Πηγή : Michael Hadjipavliou, 2007, Highlights of the Greek Banking Sector (extracts) - Deloitte

¹⁹ «Στο τέλος Ιουλίου του 2001 ο συνολικός δέκτης κεφαλαιακής επάρκειας για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς, ήταν 12,6%. Σε σύγκριση με το μέσο όρο της τριετίας 1998-2000 ο δείκτης του πρώτου εξαμήνου του 2001 έχει υποχωρήσει κατά δύο εκατοστιαίες μονάδες περίπου. Σημειώνεται ότι η υποχώρηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με την αποδέσμευση των υψηλών υποχρεωτικών καταθέσεων των τραπεζών στην Τράπεζα της Ελλάδος και τη χρησιμοποίηση των εν λόγω κεφαλαίων για χορήγηση δανείων στην οικονομία. Μέχρι τις 2 Ιανουαρίου 2002 είχαν αποδεσμευθεί 9,6 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 13% του συνόλου των δανείων των τραπεζών προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.» (Παπαδήμος, 2002)

Πίνακας 3.5: Το προσωπικό απασχόλησης των θυγατρικών τραπεζών στα τέλη του 2007**Agences-personnel 31/12/2007**

Banque	Pays	Filiale	Agences	Personnel
BANQUE NATIONALE GRECQUE	1. Bulgarie	United Bulgarian Bank AD	245	2 886
	2. Serbie	Vojvodjanska Banka S.A.	204	2 556
	3. Roumanie	Banka Romaneasca SA	125	1 500
	4. ARY de Macédoine	Stopanska Banka AD-Skopje	61	1 136
	TOTAL		635	8 078
EFG EUROBANK ERGASIAS	1. Roumanie	Banc Post S. A	239	3 375
	2. Bulgarie	Eurobank EFG Bulgaria AD (Bulgarian Postbank AD)	272	2 645
	3. Serbie	EurobankEFG Stedionica AD Beograd	100	1 310
	TOTAL		611	7 330
EMPORIKI BANK	1. Albanie	Emporiki Bank Albania SA	18	158
	2. Bulgarie	Emporiki Bank Bulgaria EAD	22	184
	3. Roumanie	Emporiki Bank Romania SA	17	240
	TOTAL		57	582
PIRAEUS BANK	1. Roumanie	Piraeus Bank Romania	110	1 458
	2. Albanie	Tirana Bank	39	448
	3. Bulgarie	Piraeus Bank Bulgaria	76	962
	4. Serbie	Piraeus Bank AD Beograd	45	532
	TOTAL		270	3 400
MARFIN EGNATIA	Roumanie	EGNATIA Bank (Romania) S. A	19	221
ALPHA BANK	1. ARY de Macédoine	Alpha Bank AD SKOPJE	15	189
	2. Roumanie	Alpha Bank Romania	125	1 757
	3. Serbie	Alpha Bank Srbija AD	130	1 450
	TOTAL		289	3 617
BANQUE AGRICOLE GRECQUE (ATE)	Roumanie	ATE Bank Romania	16	261
TOTAL			1 897	23 489

Source : Association des banques grecques.

Πηγή : Γολέμης, Χ. & Παπαδοπούλου, Έ., 2009. «Ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια, επιπτώσεις της κρίσης και διεθνιστικό έλλειμμα», στο Transform - Τεύχος 05/2009, σελ. 61.

Στον πίνακα 3.6 εμφανίζονται τα μερίδια αγοράς που κατέλαβαν οι ελληνικές τράπεζες που δραστηριοποιήθηκαν στις Βαλκανικές χώρες, ως προς το σύνολο του τραπεζικού τους συστήματος από το 2003 έως το 2006, καθώς και το 2008, οπότε και ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Παρατηρείται ότι με την πάροδο των ετών οι τράπεζες επεκτείνονταν όλο και περισσότερο με τις δραστηριότητές τους στα Βαλκάνια, καταλαμβάνοντας υψηλά ποσοστά της συνολικής τοπικής αγοράς ανά κράτος. Τα μερίδια αγοράς τους στις τοπικές αγορές των Βαλκανίων ξεπερνούσαν κατά προσέγγιση το 16% φτάνοντας έως και 32% το 2006 (πιν. 3.6).

Πίνακας 3.6: Τα μερίδια αγοράς των ελληνικών τραπεζών στις βαλκανικές αγορές την περίοδο 2003-2008

ΧΩΡΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ
	ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
	2003	2004	2005	2006	2008
ΑΛΒΑΝΙΑ	17,82%	17,9%	17,5%	19%	27,7%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	19,28%	μ.δ*	19,9%	23,6%	28,7%
ΠΓΔΜ	29,2%	μ.δ	26,8%	32,3%	24,6%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	10,73%	μ.δ	11,6%	14,5%	16,2%
ΣΕΡΒΙΑ	2,23%	3,6%	10,5%	18,7%	16,9%

*μ.δ: Μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2008, «Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία». Στούμπος, Γ. & Τσικριπής, Ι., 2010, "Οι ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια: κίνδυνοι και προκλήσεις", Banker's Review Τσικριπής, Ι., 2007. "Η Επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στη Ν.Α. Ευρώπη κατά την περίοδο της μετάβασης 1989-2006". Αθήνα: Ph.D. Thesis, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Ένα ακόμη στοιχείο που αποδεικνύει το μεγαλείο της επέκτασής τους είναι ο αριθμός του δικτύου των καταστημάτων που εγκαθίδρυσαν. Μελετώντας ενδεικτικά την επέκταση του δικτύου της United Bulgarian Bank του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας, διαπιστώνεται ότι η τράπεζα διατηρούσε στη Βουλγαρία 53 καταστήματα το 2000, αριθμός που αυξήθηκε σε 101 το 2003, στη συνέχεια διευρύνθηκε σε 134 το 2005, αυξήθηκε σε 173 το 2006 και τελικά διαμορφώθηκε σε 198 το 2007. Επιπλέον, το δίκτυο της Postbank του Ομίλου της EFG Eurobank αυξήθηκε από 142 καταστήματα στη Βουλγαρία το 2005, σε 264 το 2007, ενώ στη Ρουμανία η Bancpost αύξησε το δίκτυό της από 160 καταστήματα το 2004 σε 249 το 2007 (πιν. 3.7).

Εκτός από το δίκτυο των καταστημάτων, ο αριθμός του προσωπικού απασχόλησης στις θυγατρικές εξωτερικού έχει, εξίσου, ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Έτσι, παρατηρώντας τον αριθμό των ατόμων που απασχολήθηκαν στην Vojvodjanska Bank του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας στη Σερβία, διαπιστώνεται ότι αυξήθηκε από 2.406 προσωπικό το 2006, σε 2.831 το 2007 (πιν. 3.7). Επιπλέον, στην Π.Γ.Δ.Μ. η Stopanska Banka αύξησε το προσωπικό της σε 1.074 άτομα το 2007, από 1.050 το 2005, ενώ η Alpha Bank Romania απασχολούσε 1.714 προσωπικό το 2007, από 578 άτομα το 2000. Αντιστοίχως, η Piraeus Bank Romania λειτουργούσε 90 καταστήματα το 2007, απασχολώντας 1.341 ανθρώπους, σε αντίθεση με το 2000 όταν το δίκτυό της αποτελούσαν μόλις από 6 καταστήματα και 140 υπαλλήλους (πιν. 3.7).

Πίνακας 3.7: Το δίκτυο των καταστημάτων και το προσωπικό απασχόλησης των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΧΩΡΑ	ΞΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΤΟΣ	ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2000	53	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΠΓΔΜ	STOPANSKA BANKA	2000	49	1.036
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2000	6	140
ALPHA BANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ALPHA BANK ROMANIA	2003	20	578
ALPHA BANK	ΑΛΒΑΝΙΑ	ALPHA BANK ALBANIA	2003	7	61
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2003	1	46
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANESKA	2003	21	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2003	101	2.100
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	EMPORIKI BANK ROMANIA	2003	4	87
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2003	15	174
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2003	8	101
EUROBANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCPOST	2004	160	3.611
ALPHA BANK	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	2005	90	1300
ALPHA BANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ALPHA BANK BULGARIA	2005	15	106
ALPHA BANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ALPHA BANK ROMANIA	2005	30	855
ALPHA BANK	ΠΓΔΜ	ALPHA BANK SKOPJE	2005	7	84
ALPHA BANK	ΑΛΒΑΝΙΑ	ALPHA BANK ALBANIA	2005	10	85
EUROBANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	POSTBANK	2005	142	1.355
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2005	27	516
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	NACIONALNA STEDIONICA BANKA (NSB)	2005	70	901
ΕΓΝΑΤΙΑ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	EGNATIA BANK ROMANIA	2005	3	62
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANESKA	2005	40	871
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2005	134	2.158
ΕΘΝΙΚΗ	ΠΓΔΜ	STOPANSKA BANKA	2005	50	1.050
ΕΘΝΙΚΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	NBG ALBANIA	2005	7	90
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	EMPORIKI BANK BULGARIA	2005	8	75

ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	EMPORIKI BANK ROMANIA	2005	7	112
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	EMPORIKI BANK ALBANIA	2005	3	60
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2005	33	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2005	30	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2005	65	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2005	11	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΣΕΡΒΙΑ	VOJVODJANSKA BANK	2005	24	-
EUROBANK	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	UNIVERSAL BANK	2006	32	480
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ATEBANK ROMANIA	2006	12	262
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	ΣΕΡΒΙΑ	AIK BANK	2006	48	384
ΕΘΝΙΚΗ	ΣΕΡΒΙΑ	VOJVODJANSKA BANK	2006	35	2.406
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2006	36	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2006	54	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2006	67	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2006	26	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2006	173	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANESKA	2006	76	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2007	90	1.341
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2007	73	892
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2007	38	428
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2007	39	514
ΕΘΝΙΚΗ	ΣΕΡΒΙΑ	VOJVODJANSKA BANK	2007	203	2.831
ΕΘΝΙΚΗ	ΠΓΔΜ	STOPANSKA BANKA	2007	57	1.074
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANESKA	2007	102	1.306
ΕΘΝΙΚΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	NBG ALBANIA	2007	18	221
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2007	198	2.615
EUROBANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCPOST	2007	249	-
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2007	104	-
EUROBANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	POSTBANK	2007	264	-
ALPHA BANK	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	2007	118	1.402
ALPHA BANK	ΠΓΔΜ	ALPHA BANK SKOPJE	2007	12	151
ALPHA BANK	ΑΛΒΑΝΙΑ	ALPHA BANK ALBANIA	2007	17	160
ALPHA BANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ALPHA BANK ROMANIA	2007	96	1.714
ALPHA BANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ALPHA BANK BULGARIA	2007	66	482
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ATEBANK ROMANIA	2007	12	264
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	ΣΕΡΒΙΑ	AIK BANK	2007	48	332

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2008 "Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία".
 Λιδωρίκης Α., 2005, "Οι ελληνικές τράπεζες στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ν.Α. Ευρώπης".
 Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Τεύχος 43, Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2005, σελ 33-42.
 Καραγεώργου Ε, 2005, "Η επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια", Επιστημονικό Marketing
 Τσικριπής, Ι., 2007. "Η Επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στη Ν.Α. Ευρώπη κατά την περίοδο της μετάβασης
 1989-2006". Αθήνα: Ph.D. Thesis, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
 Παρουσίαση Ομίλου Πειραιώς 2006
 Ετήσια Έκθεση Ομίλου Πειραιώς 2006
 Michael Hadjipavlou, 2007, Highlights of the Greek Banking Sector (extracts), Deloitte.

Επιπλέον, μελετώντας τις ετήσιες εκθέσεις των τραπεζών σε επίπεδο ομίλου, διαπιστώνεται ότι πολύ μεγάλα ποσοστά του συνολικού ενεργητικού των τραπεζικών ομίλων, οφείλονταν σε συνεισφορά των θυγατρικών τους στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, στην ετήσια έκθεση του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς για τα αποτελέσματα του 2006, περιγράφεται ότι το τουλάχιστον 25% των αποτελεσμάτων του Ομίλου προέρχεται από τις δραστηριότητές του στο εξωτερικό (Πρόεδρος Δ.Σ., Σάλλας, 2007). Αναλυτικότερα, το 2003 στη Ρουμανία η Alpha Bank Romania συμμετείχε με 536.142,00 εκατ. € στο ενεργητικό του Ομίλου Alpha Bank, η Bancpost με 617.280,00 εκατ. €

στον Όμιλο της EFG Eurobank, η Banca Romaneasca με 156.24,00 εκατ. € στο ενεργητικό του Ομίλου της Εθνικής και η Piraeus Bank Romania με 176.034,00 εκατ. € στον Όμιλο της Τράπεζας Πειραιώς (πιν. 3.8).

Πίνακας 3.8: Η συμμετοχή (σε εκατ.€) των θυγατρικών τραπεζών στους ελληνικούς Ομίλους

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΧΩΡΑ	ΞΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΤΟΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΕΚΑΤ €
ALPHA BANK	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	2003	217.000,00
ALPHA BANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ALPHA BANK BULGARIA	2003	61.100,00
ALPHA BANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ALPHA BANK ROMANIA	2003	536.142,00
ALPHA BANK	ΠΓΔΜ	ALPHA BANK SKOPJE	2003	48.119,00
ALPHA BANK	ΑΛΒΑΝΙΑ	ALPHA BANK ALBANIA	2003	204.803,00
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2003	13.187,00
EUROBANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCPOST	2003	617.280,00
EUROBANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	POSTBANK	2005	876.000,00
EUROBANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCPOST	2005	1.589,00
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2005	141.000,00
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	NACIONALNA STEDIONICA BANKA (NSB)	2005	135.000,00
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANEASCA	2003	156.624,00
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	EMPORIKI BANK ROMANIA	2003	54.788,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2003	176.034,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2003	119.678,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2005	506.000,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2005	329.000,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2005	101.000,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2005	756.000,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2006	1.040,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2006	403.000,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2006	972.400,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2006	239.000,00

Πηγή: Λιδωρίκης Α., 2005, "Οι ελληνικές τράπεζες στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ν.Α. Ευρώπης", Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Τεύχος 43, Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2005, σελ 33-42
 Καραγεώργου Ε, 2005, "Η επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια", Επιστημονικό Marketing
[Εταιρική Παρουσίαση Ομίλου Τράπεζας Πειραιώς 15/01/2008](#)
 Ετήσια Έκθεση Ομίλου Πειραιώς 2006

Επιπροσθέτως, το μέγεθος της επέκτασης των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια τονίζει η παρουσία ανταγωνιστών από άλλες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα λόγω της εγγύτητάς της στην περιοχή αποτέλεσε μία από τις πρώτες χώρες που επεκτάθηκε μέσω του τραπεζικού της τομέα στις βαλκανικές αγορές. Ωστόσο, η Αυστρία και η Σουηδία διεκδίκησαν εξίσου υψηλά ποσοστά στα μερίδια αγοράς του αναπτυσσόμενου τραπεζικού τομέα των ευρωπαϊκών κρατών, τα οποία παρουσίαζαν εκτεταμένη έλλειψη ρευστότητας. Έτσι, στη Ρουμανία οι ελληνικές τράπεζες καταλάμβαναν το 17% του εγχώριου τραπεζικού συστήματος το 2011, ενώ η Αυστρία το 36%. Αντιθέτως, το μερίδιο αγοράς των ελληνικών τραπεζών στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα της Βουλγαρίας ανερχόταν σε 27% το ίδιο έτος, ενώ της Αυστρίας σε 10% (πιν. 3.9).

Πίνακας 3.9: Η συμμετοχή της Αυστρίας, της Σουηδίας και της Ελλάδας στον τραπεζικό τομέα των Ευρωπαϊκών χωρών

Πηγή : Mauldin J., 2011, «The European Banking Crisis: Assessing the Damage and a Look Ahead», [Financial Sence](#)

4. Η αξιολόγηση της παρουσίας των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια και η επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης

4.1: Η σύνθεση των εργασιών και το χαρτοφυλάκιο των θυγατρικών τραπεζών στα Βαλκάνια

Η επενδυτική δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης είχε ως γνώμονα τη διοχέτευση νέων κεφαλαίων στην εγχώρια αγορά, με σκοπό τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων στην περιοχή και την ενίσχυση των αποτελεσμάτων σε επίπεδο ομίλου. Εκτός από επενδυτικά κεφάλαια, οι τράπεζες εισήγαγαν και συστήματα ελέγχου υψηλής τεχνολογίας, προερχόμενα από τις μητρικές τους στην Ελλάδα, προκειμένου να στηρίξουν τις τραπεζικές τους εργασίες (Καπόπουλος & Λαζαρέτου, 2007). Εξαιτίας του ανεπαρκούς τοπικού πιστωτικού συστήματος, οι ιδιώτες επενδυτές στράφηκαν στις ξένες για εκείνους τράπεζες, για την κάλυψη των δανειακών τους αναγκών. Ως αποτέλεσμα, εντατικοποιήθηκε ο ανταγωνισμός στο τραπεζικό σύστημα, με τις εγχώριες τράπεζες να προσπαθούν να αυξήσουν τα αποτελέσματά τους (Καπόπουλος & Λαζαρέτου, 2007).

Σε μία ανοργάνωτη οικονομική αγορά όπου ο πληθυσμός έχει ανάγκη από ρευστότητα και πίστωση, κυρίαρχο ρόλο παίζουν οι χορηγήσεις. Έτσι και στις χώρες των Βαλκανίων, η κύρια δραστηριότητα των τραπεζών ήταν η παροχή χρηματοδοτήσεων σε ιδιώτες και επιχειρήσεις, προκειμένου να δοθούν κεφάλαια κίνησης για την ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά και οι ίδιες οι τράπεζες να αυξήσουν τα κέρδη τους. Το 2005 τα μερίδια αγοράς βάσει χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών διαμορφώνονταν στο 35,7% στην Αλβανία, 26,2% στη Βουλγαρία, 17% στη Σερβία, 37% στην Π.Γ.Δ.Μ. και 13,6% στη Ρουμανία (Γολέμης & Παπαδοπούλου, 2009). Αντιστοίχως, το 2007 τα μερίδια αγοράς βάσει χορηγήσεων μόνο για τις Alpha Bank, Εθνική και Τράπεζα Πειραιώς ανήλθαν στο 33,7% στην Αλβανία, 23,4% στη Βουλγαρία, 16% στη Σερβία, 32,4% στην Π.Γ.Δ.Μ. και 14% στη Ρουμανία (πιν. 4.1).

Πίνακας 4.1: Τα μερίδια αγοράς βάσει χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών στις βαλκανικές χώρες το 2007

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΤΟΣ	ΧΩΡΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΒΑΣΕΙ ΧΡΗΓΗΣΕΩΝ %
ALPHA BANK	2007	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	6
ALPHA BANK	2007	ΣΕΡΒΙΑ	5,8
ALPHA BANK	2007	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3,1
ALPHA BANK	2007	ΑΛΒΑΝΙΑ	10,8
ALPHA BANK	2007	ΠΓΔΜ	3,9
ΕΘΝΙΚΗ	2007	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3
ΕΘΝΙΚΗ	2007	ΣΕΡΒΙΑ	7,1
ΕΘΝΙΚΗ	2007	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	13,3
ΕΘΝΙΚΗ	2007	ΑΛΒΑΝΙΑ	8
ΕΘΝΙΚΗ	2007	ΠΓΔΜ	28,5
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2007	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	5
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2007	ΣΕΡΒΙΑ	3,1
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2007	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2007	ΑΛΒΑΝΙΑ	14,9

Πηγή: [Michael Hadjipavlou, 2007, Highlights of the Greek Banking Sector \(extracts\), Deloitte](#)

Οι χορηγήσεις αποτέλεσαν τη βασική δραστηριότητα των τραπεζών στο εξωτερικό. Ωστόσο, ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύνθεση των εργασιών στο σύνολο των τραπεζικών δραστηριοτήτων τους στα Βαλκάνια, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του νέου τους πελατολογίου. Έτσι, στον πίνακα 4.2 παρατηρείται ότι στις θυγατρικές τράπεζες της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας συγκεντρώνονται υψηλά ποσοστά χορηγήσεων σε ιδιώτες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, σε αντίθεση με εκείνες στην Π.Γ.ΔΜ., οι οποίες παρουσιάζουν τα χαμηλότερα (Karafolas, 2006). Επιπλέον, είναι φανερό ότι οι καταθέσεις πελατών και τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελούν το βασικό παθητικό στοιχείο των τραπεζών, σε σχέση με τα υπόλοιπα αποθεματικά (Karafolas, 2006). Τέλος, συγκρίνοντας το ποσοστό των χορηγήσεων με εκείνο των καταθέσεων, διαπιστώνεται ότι για το 2005 οι καταθέσεις αρκετών τραπεζών (Tirana Bank, UBB, Stopanska Bank, Egnatia Bank) ήταν περισσότερες από τα δάνεια που χορήγησαν. Αντιστοίχως, υπήρξαν και περιπτώσεις (Emporiki Bank Bulgaria, Alpha Bank Romania), των οποίων οι χορηγήσεις ξεπέρασαν κατά μεγάλο ποσοστό τις καταθέσεις (πιν. 4.2).

Πίνακας 4.2: Η σύνθεση των εργασιών των ελληνικών τραπεζών στις χώρες των Βαλκανίων την περίοδο 2002-2005

Structure of Balance sheet of affiliates of Greek banks in Balkan countries												
	Emporiki Bank Albania	Tirana Bank Albania	United Bulgarian Bank	Emporiki Bank Bulgaria	Bulgarian Post Bank Bulgaria	Stopanska Bank FYROM	Alpha Bank FYROM	Alpha Bank Romania	Banca Romaneaska Romania	Pireaus Bank Romania	Egnatia Bank Romania	BancPost Romania
	Emporiki Bank	Pireaus Bank	NBG	Emporiki Bank	Eurobank Ergasias	NBG	Alpha Bank	Alpha Bank	NBG	Pireaus Bank	Egnatia Bank	Eurobank Ergasias
Owned by	3	30	151	8	142	50	26	30	46	23	1	151
Branches on 2005												
Balance sheet, end of year	2003	2002	2004	2003	2004	2003	2003	2003	2004	2003	2003	2003
Loans to customers	56,7	23,3	66,8	77,6	63,0	30,1	33,7	69,4	52,1	62,7	59,5	46,0
Loans to financial institutions	16,8	31,9	17,1	8,6	17,1	33,7	48,1	23,3	37,2	21,1	21,5	37,1
Bons & treasury bills	18,6	36,4	7,3	1,4	14,0	21,1	10,6	2,8	1,5	13,8	15,8	5,0
Other assets	7,9	8,4	4,3	12,4	5,9	15,1	7,6	4,5	9,2	2,4	3,2	11,9
Total assets	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Deposits of customers	56,5	86,4	77,1	23,0	61,4	80,9	59,3	39,9	59,1	87,4	68,8	74,5
Financial institutions deposits	12,8	4,2	3,9	48,9	12,6	5,2	0,0	46,1	23,3	0,0	0,0	12,6
Capital & reserves	28,6	7,5	14,9	26,7	8,6	12,5	40,3	11,6	11,3	12,1	31,2	8,1
Other liabilities	2,1	1,9	4,1	1,4	17,4	1,4	0,4	2,4	6,3	0,5	0,0	4,8
Total liabilities	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Source: Annual reports of banks and banks' web site, Bankscope, author's calculations

Πηγή : Karafolas S., 2006, «Activities of Greek banks in Balkan countries: a comparative balance sheet and income analysis between affiliate banks in Balkan countries», ERSA Annual Conference, University of Thessaly, Volos, p.12

Η σύνθεση των εργασιών των θυγατρικών τραπεζών στην περιοχή των Βαλκανίων μπορεί να αποτυπωθεί αναλυτικά, ανά τραπεζικό όμιλο, σύμφωνα με το έτος εξαγοράς ή συγχώνευσής τους με τις μητρικές τράπεζες στην Ελλάδα, καθώς και με τις διαθέσιμες πηγές που υπάρχουν στα οικονομικά τους δελτία, προκειμένου να διαπιστωθεί το μέγεθος της εξάπλωσης των δραστηριοτήτων τους, αλλά και το κόστος που αυτές θα μπορούσαν να προκαλέσουν στο εγχώριο ελληνικό τραπεζικό σύστημα:

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Μελετώντας τους ετήσιους απολογισμούς της Stopanska Banka, παρατηρείται αύξηση του ενεργητικού της από 33.362,002 χιλ. δηνάρια το 2005 σε 59.615,907 χιλ. δηνάρια το 2008. Αντίστοιχη αύξηση παρατηρείται και στο σύνολο του παθητικού, από 29.620,456 χιλ. δηνάρια το 2005 σε 52.680,008 χιλ. δηνάρια το 2008. Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της αυξήθηκε από 3.741,546 χιλ. δηνάρια το 2005 σε 6.935,899 χιλ. δηνάρια το 2008, ενώ διαπιστώνεται μείωση της επενδυτικής δραστηριότητάς της από το 2005 έως το 2008 και, συγκεκριμένα, από 5.040,368 χιλ. δηνάρια μόλις σε 219,74 χιλ. δηνάρια (πιν. 4.3).

Πίνακας 4.3: Η σύνθεση εργασιών της Stopanska Banka την περίοδο 2005-2008

STOPANSKA BANKA AD - SKOPJE (σε χιλιάδες Δηνάρια ΠΓΔΜ - MKD)							
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
2005	16,095,223	33,362,002	29,620,456	3,741,546	534,444	27,338,783	5,040,368
2006	21,661,053	41,923,275	37,404,426	4,518,849	702,299	33,065,344	4,930,241
2007	32,917,403	54,909,101	49,341,693	5,567,408	3,750,252	43,280,889	499,403
2008	41,859,337	59,615,907	52,680,008	6,935,899	1,529,526	47,263,584	219,74

Πηγή: [Stopanska Banka Ad - Skopje Annual Reports](#)

Αναφορικά με τις εργασίες της Εθνικής Τράπεζας στη Ρουμανία, παρά το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 και την επίδραση που είχε στην αγορά της Ρουμανίας, παρατηρήθηκε αύξηση των χορηγήσεων από 4,604 εκατ. λέου το 2007 σε 5,877 εκατ. λέου το 2008, αλλά και των καταθέσεων των πελατών της από 2,302 εκατ. λέου το 2007 σε 3,16 εκατ. λέου το 2008 (πιν. 4.4)

Πίνακας 4.4: Η σύνθεση εργασιών της Banca Romaneasca την περίοδο 2007-2008

BANCA ROMANEASCA (σε εκατ. Λέου - RON)						
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ
2007	4,604	6,82	6,287,495	532	3,666	2,302
2008	5,877	9,2	8,253,237	946	4,72	3,16

Πηγή: [Banca Romaneasca Annual Report 2008](#)

Ανάλογη ήταν η πορεία της Εθνικής Τράπεζας και στη Βουλγαρία την ίδια περίοδο. Έτσι, σε 6.731,279 χιλ. λεβ αυξήθηκαν οι χορηγήσεις της UBB το 2008, από 4.916,408 χιλ. λεβ που ήταν το 2007, ενώ οι καταθέσεις της από 3.421,651 χιλ. λεβ το 2007 διαμορφώθηκαν σε 4.009,921 χιλ. λεβ το 2008 (πιν. 4.5).

Πίνακας 4.5: Η σύνθεση εργασιών της United Bulgarian Bank την περίοδο 2005-2008

UNITED BULGARIAN BANK (σε χιλιάδες Λεβ - BGN)						
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
2005	2,014,457	3,184,445	μ. δ.*	μ. δ.*	2,195,155	μ. δ.*
2006	2,708,918	3,960,706	3,396,929	563,777	2,797,909	1,97
2007	4,916,408	6,129,856	5,380,115	749,471	3,421,651	2,552
2008	6,731,279	7,732,488	6,794,829	937,659	4,009,921	112,829

μ.δ.* : μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: [United Bulgarian Bank \(UBB\) Annual Reports](#)

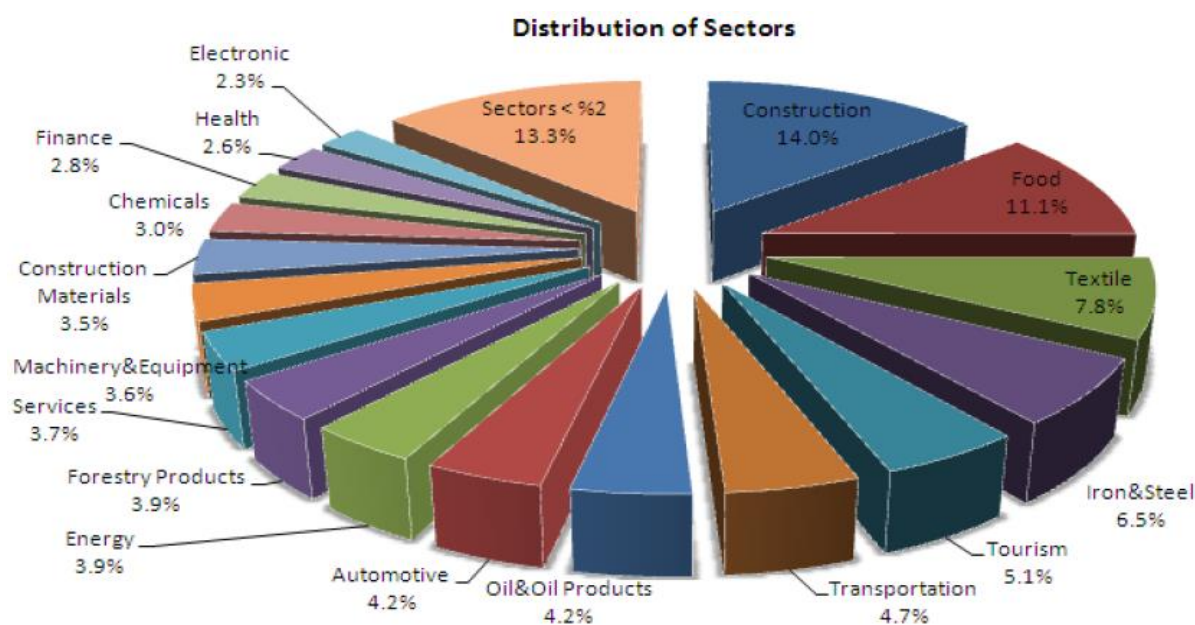
Πίνακας 4.6: Η σύνθεση εργασιών της Finansbank την περίοδο 2005-2008

FINANSBANK A.Ş. (σε χιλιάδες τούρκικες λίρες - TL)				
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
2005	7,727	6,162	12,355	1,51
2006	11,042	11,462	17,895	2,155
2007	14,174	12,958	20,882	2,626
2008	17,878	15,939	26,573	2,84

Πηγή: [Finansbank Annual Report 2009](#)

Η απόκτηση της τούρκικης Finansbank από την Εθνική Τράπεζα πραγματοποιήθηκε το 2006. Από τα συγκρίσιμα στοιχεία των ετών 2005 και 2006 εξάγεται το συμπέρασμα ότι με την επένδυση των ελληνικών κεφαλαίων αυξήθηκε το σύνολο των εργασιών της τουρκικής τράπεζας (πιν. 4.6). Έτσι, το σύνολο του ενεργητικού της αυξήθηκε στις 17.895 χιλ. λίρες, από 12.355 χιλ. λίρες που ήταν το 2005, πριν την εξαγορά της από την Εθνική Τράπεζα, ενώ οι καταθέσεις της διαμορφώθηκαν σε 11.462 χιλ. λίρες το 2006 από 6.162 χιλ. λίρες το 2005. Μάλιστα, παρά την τάση συρρίκνωσης των τραπεζικών εργασιών που εμφανίστηκε από το 2008 σε πολλά τραπεζικά ιδρύματα, λόγω της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, η διασπορά του επενδυτικού χαρτοφυλακίου της Finansbank ολοένα και μεγάλωνε. Συγκεκριμένα, το 2009 η Τράπεζα καταλάμβανε σημαντικά ποσοστά συμμετοχής σε εταιρείες μεταφορών, τουρισμού, ενέργειας, αλλά το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωνε ο κατασκευαστικός κλάδος (διάγρ. 4.1).

Διάγραμμα 4.1: Τα ποσοστά συμμετοχής της Finansbank στους τουρκικούς τομείς παραγωγής το 2009

Πηγή: Finansbank, Annual Report 2009, p.90, <http://www.finansbank.com.tr/en/investor-relations/financial-information/annual-reports.aspx>

Σε αντίστοιχους επιχειρηματικούς κλάδους δραστηριοποιήθηκαν η United Bulgarian Bank (πιν. 4.7) και η Banca Romaneasca (διάγρ. 4.2), αυξάνοντας, όμως, το δανεισμό σε βιομηχανίες εμπορίου και υπηρεσιών.

Πίνακας 4.7: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της United Bulgarian Bank ανά επιχειρηματικό κλάδο την περίοδο 2006-2007

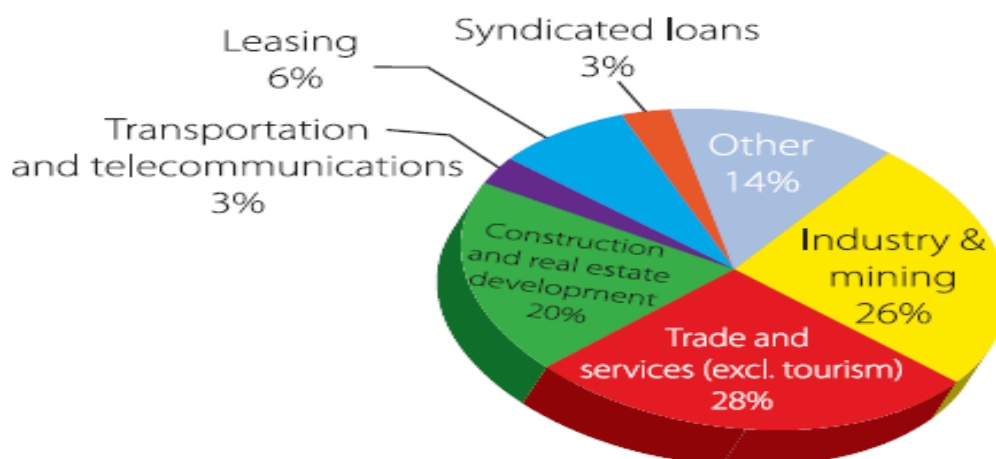
Loan exposure by industries (BGN'000)

	As of 31.12.2006		As of 31.12.2007	
Industry & mining	179,476	7%	370,605	7%
Small scale industry	346,549	13%	496,684	10%
Trade and services (excl. tourism)	423,203	15%	688,877	14%
Construction and real estate development	213,528	8%	551,747	11%
Energy	6,415	0%	31,668	1%
Tourism	84,825	3%	169,875	3%
Transportation and telecommunications	43,700	2%	176,287	4%
Professionals	19,154	1%	27,780,	1%
Government	1,439	0%	728	0%
Property Brokerage	-	-	97,707	2%
Leasing companies	-	-	27,749	1%

Πηγή: United Bulgarian Bank, Annual Report 2007, p.21, <http://www.ubb.bg/en-US/Report/278>

Διάγραμμα 4.2: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Banca Romaneasca ανά επιχειρηματικό κλάδο το 2008

Corporate portofolio per industries

Πηγή : Banca Romaneasca, Annual Report 2008, p. 21, <https://www.banca-romaneasca.ro/en/about-us/shareholders-investors/public-information/>

Alpha Bank

Ελέγχοντας τους ετήσιους απολογισμούς και της Alpha Bank Romania, θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς ότι η επέλαση της παγκόσμιας ύφεσης βρήκε τις ρουμανικές τράπεζες με υψηλές αποδόσεις. Συγκεκριμένα, σε 17.458,939 χιλ. λέου διαμορφώθηκε το 2008 το σύνολο του ενεργητικού της τράπεζας, ενώ σε 16.401,300 ανερχόταν κατά το ίδιο έτος το παθητικό της. Τα ποσά των χορηγήσεων δανείων ανήλθαν σε 10.931,020 χιλ. λέου το 2008 από 8.076,137 χιλ. λέου το 2007, ενώ οι καταθέσεις παρέμειναν σε χαμηλά συγκριτικά με τις χορηγήσεις επίπεδα, από 4.264,333 χιλ. λέου το 2007 σε 5.911,545 χιλ. λέου το 2008 (πιν. 4.8).

Πίνακας 4.8: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Romania την περίοδο 2003-2008

ALPHA BANK ROMANIA (σε χιλιάδες Λέου - RON)								
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2003	15,290,839 εκ.	87,797 εκ.	8,830,959 εκ.	10,181,580 εκ.	22,044,537 εκ.	19,491,254 εκ.	2,553,283 εκ.	34,709 εκ.
2004	19,389,815 εκ.	100,699 εκ.	13,222,151 εκ.	11,161,611 εκ.	29,030,458 εκ.	25,827,105 εκ.	3,203,353 εκ.	208,705 εκ.
2005	2,644,087	8,647	2,031,038	1,871,109	4,894,695	4,246,899	647,796	16,631
2006	3,717,323	6,977	2,784,644	3,257,200	7,145,666	6,409,718	735,948	56,878
2007	8,076,137	7,088	4,264,333	7,299,680	12,829,713	11,988,195	841,518	56,175
2008	10,931,020	μ.δ.*	5,911,545	9,941,748	17,458,939	16,401,300	1,057,639	μ.δ.*

*μ.δ.: μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: [Alpha Bank Romania](http://www.alpha-bank.ro)

Όπως καταγράφεται στον πίνακα 4.10, Alpha Bank Romania συμμετείχε με ποσοστά 24,73% και 20% σε θυγατρικές εταιρείες, όπως η Alpha Finance Romania ή η Alpha Leasing Romania αντίστοιχα, ενώ το σύνολο των επενδύσεών της σε κινητές αξίες το 2004, ανήλθε στις 100.699 εκατ. λέου (πιν. 4.10).

Πίνακας 4.9: Τα ποσοστά συμμετοχής της Alpha Bank Romania σε ιδιωτικές εταιρείες της Ρουμανίας την περίοδο 2003-2004

14. INVESTMENT SECURITIES

	<u>31 December 2004</u> (ROL million)	<u>31 December 2003</u> (ROL million)
As at 1 January	87,797	82,151
Additions	12,902	5,646
Disposals	-	-
As at period end	100,699	87,797
Investment	Percentage interest	
	<u>31 December 2004</u>	<u>31 December 2003</u>
Victoria Bank Chisinau	12.50%	12.50%
Alpha Consulting SRL	20.00%	20.00%
Alpha Finance Romania	24.73%	24.73%
Alpha Leasing Romania	20.00%	20.00%
Alpha Insurance Romania	20.00%	20.00%
SNCCD	1.61%	1.61%
TransFond	2.80%	2.80%
Romanian Credit Bureau	1.63%	-
SWIFT	less than 1%	less than 1%
Bursa Romana de Marfuri	less than 1%	less than 1%
Bucharest Corporate Center	less than 1%	less than 1%

Πηγή: Alpha Bank Romania S.A., Annual Report 2004, p.21, https://www.alphabank.ro/about_us/about_us.htm

Επιπλέον, όπως στη Banca Romaneasca, έτσι και στην Alpha Bank Romania, οι τομείς στους οποίους παρατηρούνται τα μεγαλύτερα ποσοστά χρηματοδότησης ήταν ο κλάδος εμπορίου και υπηρεσιών (πιν. 4.13).

Πίνακας 4.10: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Alpha Bank Romania στους κλάδους παραγωγής της Ρουμανίας την περίοδο 2003-2004

12. LOANS AND ADVANCES TO CUSTOMERS (continued)

(b) Analysis by sector

	31 December 2004		31 December 2003	
	(ROL million)	%	(ROL million)	%
Services (financial services, other)	6,331,620	32.38%	5,052,055	32.92%
Trade	2,579,405	13.19%	2,401,205	15.64%
Agriculture and food industry	2,641,158	13.51%	2,235,850	14.56%
Constructions	1,382,613	7.07%	1,377,390	8.97%
Manufacturing industry	799,568	4.09%	742,269	4.83%
Chemical and petrochemical	362,081	1.85%	263,507	1.72%
Tourism	382,697	1.96%	256,960	1.67%
Individuals	3,991,443	20.42%	2,179,101	14.19%
Other sectors	1,084,218	5.53%	845,043	5.50%
TOTAL	19,554,803	100.00%	15,353,380	100.00%

Πηγή: Alpha Bank Romania S.A., Annual Report 2004, p.20, https://www.alphabank.ro/about_us/about_us.htm

Αναφορικά με τις δραστηριότητες της Alpha Bank στην Αλβανία, διαπιστώθηκε αύξηση των χορηγήσεων από 31.053,467 χιλ. λεκ το 2007 σε 44.607,315 χιλ. λεκ το 2008 και σύνολο ενεργητικού από 52.651,632 χιλ. λεκ το 2007 σε 68.104,694 χιλ. λεκ το 2008 αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στον απολογισμό των εργασιών της για το έτος 2008 η Alpha Bank Albania παρουσίασε 1.643,741 χιλ. λεκ σε κρατικά ομόλογα (πιν. 4.9).

Πίνακας 4.11: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Albania την περίοδο 2007-2008

ALPHA BANK ALBANIA (σε χιλιάδες Λεκ - ALL)								
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΡΑΤΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2007	31,053,467	μ.δ.*	44,557,316	2,051,436	52,651,632	47,068,368	5,583,264	μ.δ.*
2008	44,607,315	1,643,741	56,294,155	3,987,109	68,104,694	61,116,273	6,988,421	347,241

*μ.δ.: μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: Alpha Bank Albania

Ενδιαφέρουσα αύξηση στις χορηγήσεις παρουσιάστηκε το 2008 στην Alpha Bank Skopje, αφού τα ποσά των χορηγούμενων δανείων ανήλθαν σε 8.479,342 χιλ. δηνάρια από 4.831,880 χιλ. δηνάρια το 2007. Αντίστοιχη αύξηση εμφανίστηκε και στο ενεργητικό της, συγκεκριμένα, από 7.054,533 χιλ. δηνάρια το 2007 σε 11.517,615 χιλ. δηνάρια το 2008. Ωστόσο, μείωση παρατηρήθηκε στα ποσά των επενδύσεων, αφού από 870.482 χιλ. δηνάρια το 2007, το 2008 οι επενδύσεις ανήλθαν μόλις στα 268.322 χιλ. δηνάρια (πιν. 4.11).

Πίνακας 4.12: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Skopje την περίοδο 2004-2008

ALPHA BANK SKOPJE (σε χιλιάδες Δηνάρια ΠΓΔΜ- MKD)								
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2004	1,404,334	2,66	1,538,064	1,801	2,858,020	1,548,908	1,309,112	83,626
2005	1,551,704	2,72	2,608,128	6,204	4,041,726	2,627,229	1,414,497	299,235
2006	2,842,497	1,129,928	3,691,592	680	5,306,711	3,721,396	1,585,315	494,512
2007	4,831,880	870,482	4,208,023	1,148,928	7,054,533	5,390,807	1,663,726	148,804
2008	8,479,342	268,322	4,931,801	4,613,241	11,517,615	10,063,963	1,453,652	372,731

Πηγή: [Alpha Bank Skopje](#)

Τέλος, ανάλογη μείωση στα επενδυτικά κεφάλαια παρατηρήθηκε και στην Alpha Bank Σερβίας, αφού από 679,603 χιλ. δηνάρια το 2006 μειώθηκαν σε 322,353 χιλ. δηνάρια το 2007 για να διαμορφωθούν σε 186,821 χιλ. δηνάρια το 2008 (πιν. 4.12).

Πίνακας 4.13: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Srbija την περίοδο 2006-2008

ALPHA BANK SRBIJA (σε χιλιάδες Δηνάρια Σερβίας - RSD)								
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2006	21,178,215	679,603	23,680,772	260,994	37,701,780	37,701,780	9,641,777	417,93
2007	23,687,467	322,353	32,235,128	637,021	50,649,190	50,649,190	9,884,726	1,265,495
2008	24,669,590	186,821	10,013,668	24,382,787	58,319,687	58,319,687	14,779,669	1,386,667

Πηγή: [Alpha Bank Srbija](#)

EFG EUROBANK

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των εργασιών της Eurobank στη Ρουμανία, παρουσιάζεται ελάχιστη αύξηση των χορηγούμενων δανείων από 8.234,649 χιλ. λέου το 2007 σε 8.653,078 χιλ. λέου το 2008, αλλά μεγαλύτερη αύξηση των καταθέσεων, δηλαδή από 5.300,443 χιλ. λέου το 2007 σε 9.959,291 χιλ. λέου το 2008 (πιν. 4.14).

Πίνακας 4.14: Η σύνθεση εργασιών της Banc Post την περίοδο 2007-2008

BANC POST (σε χιλιάδες Λέου - RON)							
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2007	8,234,649	5,300,443	6,094,720	13,420,149	12,488,467	931,68	96,299
2008	8,653,078	9,959,291	2,692,557	15,310,594	14,275,348	1,035,244	136,416

Πηγή: [Banc Post Annual Report 2008](#)

Αντιθέτως, στη Post Bank της Βουλγαρίας παρατηρήθηκε μία σταδιακή αύξηση στο σύνολο των εργασιών της, συγκρίνοντας τα αποτελέσματά της από το 2004 έως το 2008. Έτσι, το ύψος των χορηγούμενων δανείων έφτασε τα 3.716,392 εκατ. λεβ το 2008 από 735,513 χιλ. λεβ το 2004, ενώ αυξήθηκαν και οι καταθέσεις από 716,498 χιλ. λεβ το 2004 σε 3.848,243 εκατ. λεβ το 2008. Τα μετοχικά κεφάλαια ανήλθαν σε 476,527 χιλ. λεβ το 2008 από 100,342 χιλ. λεβ το 2004, ενώ

τα κεφάλαια που τοποθετήθηκαν σε επενδυτικές δραστηριότητες ήταν 161,244 χιλ. λεβ το 2008 από 21,18 χιλ. λεβ το 2004 (πιν. 4.15).

Πίνακας 4.15: Η σύνθεση εργασιών της Bulgarian Post Bank την περίοδο 2004-2008

BULGARIAN POST BANK (σε χιλιάδες Λεβ - BGN)							
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2004	735,513	716,498	147,532	1,167,640	1,067,298	100,342	21,18
2005	1,713,284	985,79	193,706	1,712,840	1,527,636	185,204	525
2006	2,033,201	3,139,814	153,09	3,855,231	3,480,493	374,738	94,204
2007	2,748,553	3,335,028	314,079	4,415,770	3,974,260	441,51	114,383
2008	3,716,392	3,848,243	279,645	5,428,152	4,951,625	476,527	161,244

Πηγή: [Bulgarian Post Bank](#)

Τέλος, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Tekfen Bank στην Τουρκία για τα έτη 2006-2008, διαπιστώθηκε μείωση στο σύνολο ενεργητικού και παθητικού από το 2006 και συγκεκριμένα, από 3.052,229 χιλ. λίρες το 2006 σε 1.203,681 χιλ. λίρες το 2007 και έπειτα σε 2.996,750 χιλ. λίρες το 2008 για το ενεργητικό της τράπεζας, ενώ, όσον αφορά στο σύνολο του παθητικού της, τα ποσά μειώθηκαν από 2.418,711 χιλ. λίρες το 2006, σε 1.203,681 χιλ. λίρες το 2007 για να διαμορφωθούν το 2008 σε 1.323,472 χιλ. λίρες (πιν. 4.16).

Πίνακας 4.16: Η σύνθεση εργασιών της Eurobank TEKFEN την περίοδο 2006-2008

EUROBANK TEKFEN (σε χιλιάδες τούρκικες λίρες - TRY)						
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2006	591,736	823,456	3,052,229	2,418,711	104	97,21
2007	324,702	μ.δ*	2,420,785	1,203,681	296,775	143,131
2008	μ.δ*	μ.δ*	2,996,750	1,323,472	μ.δ*	μ.δ*

*μ.δ.: μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: [TefkenBank](#)

Τράπεζα Πειραιώς

Μελετώντας τα αποτελέσματα της Piraeus Bank Beograd για την Τράπεζα Πειραιώς, παρατηρήθηκε μείωση στο σύνολο του ενεργητικού και του παθητικού της την περίοδο 2007-2008. Συγκεκριμένα, από 35.577,554 χιλ. δηνάρια στα οποία διαμορφώθηκε το ενεργητικό της το 2007, μειώθηκε σε 31.556,250 χιλ. δηνάρια το 2008. Αντιστοίχως, από 28.538,448 χιλ. δηνάρια παθητικό που παρουσίασε το 2007, μειώθηκε σε 20.200,262 χιλ. δηνάρια το 2008 (πιν. 4.17).

Πίνακας 4.17: Η σύνθεση εργασιών της Piraeus Bank Beograd την περίοδο 2005-2008

PIRAEUS BANK BEOGRAD (σε χιλιάδες Δηνάρια - RSD)						
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΠΕΛΑΤΕΣ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΤΙΤΛΟΥΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
2005	491,036	5,113,429	99,936	6,859,876	8,521,680	1,661,804
2006	2.280.893	11.720.626	125.275	21.151.369	18.994.760	2.156.609
2007	423.492	19.372.921	3.852	35.577.554	28.538.448	7.039.106
2008	μ.δ.*	26.253.141	3.859	31.556.250	20.200.262	11.355.988

*μ. δ.: μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: [Piraeus Bank Ad Beograd](#)

Στη συνέχεια, ενώ το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της Piraeus Bank Bulgaria αυξήθηκε από 3.783,008 εκατ. λεβ το 2007 σε 4.928,758 εκατ. λεβ το 2008, τα κεφάλαια που διατέθηκαν για επενδυτικές δραστηριότητες μειώθηκαν από 31,247 χιλ. λεβ σε 27,811 χιλ. λεβ αντιστοίχως (πιν. 4.18).

Πίνακας 4.18: Η σύνθεση εργασιών της Piraeus Bank Bulgaria την περίοδο 2006-2008

PIRAEUS BANK BULGARIA (σε χιλιάδες Λεβ - BGN)							
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2006	1,513,021	791,597	1,029,410	1,589,922	1,473,955	2 047 993	5,291
2007	2 653 103	1 171 474	2 008 746	3 607 272	3 192 437	3 783 008	31,247
2008	3 743 114	1 243 941	3 006 209	4,151,549	3,675,272	4 928 758	-27,811

Πηγή: [Piraeus Bank Bulgaria](#)

Ανάλογη μείωση των επενδυτικών κεφαλαίων διαπιστώθηκε την ίδια περίοδο και για την Piraeus Bank Romania, γεγονός που αποδεικνύει την επιρροή που είχε η επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 στην εμπιστοσύνη των επενδυτών. Αντιθέτως, τα υπόλοιπα αποτελέσματα εργασιών για την Τράπεζα Πειραιώς στη Ρουμανία ήταν πιο ενθαρρυντικά, αφού παρουσιάστηκε αύξηση των καταθέσεων και των δανείων της και κατ' επέκταση αύξηση στο σύνολο του ενεργητικού και του παθητικού της (πιν. 4.19).

Πίνακας 4.19: Η σύνθεση εργασιών της Piraeus Bank Romania την περίοδο 2005-2008

PIRAEUS BANK ROMANIA (σε χιλιάδες Λέου - RON)							
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2005	646,278	484,775	448,585	1,129,833	1,002,038	127,795	-65,986
2006	1,038,635	999,302	667,477	1,962,881	1,746,691	216,19	28,106
2007	4.103.796	1,987,629	2,908,848	6,128,087	5,142,543	985,543	21,828
2008	6.446.935	3,989,081	4,056,221	9,455,699	8,299,987	1,155,713	6,342

Πηγή: [Piraeus Bank Romania](#)

Τέλος, μελετώντας τη σύνθεση των εργασιών της Tirana Bank από τα διαθέσιμα στοιχεία, παρατηρήθηκε αύξηση των χορηγούμενων δανείων από 15.826,357 εκατ. λεκ το 2005 σε 54.503,195 εκατ. λεκ το 2008, συνεπώς και αύξηση στο σύνολο του ενεργητικού της από 40.250,568 εκατ. λεκ το 2005 σε 51.941,132 εκατ. λεκ το 2008. Ωστόσο σταθερότητα εμφάνισαν οι καταθέσεις των πελατών την περίοδο 2007-2008, αφού η αύξηση που παρουσίασαν ήταν ελάχιστη (πιν. 4.20).

Πίνακας 4.20: Η σύνθεση εργασιών της Tirana Bank την περίοδο 2005-2008

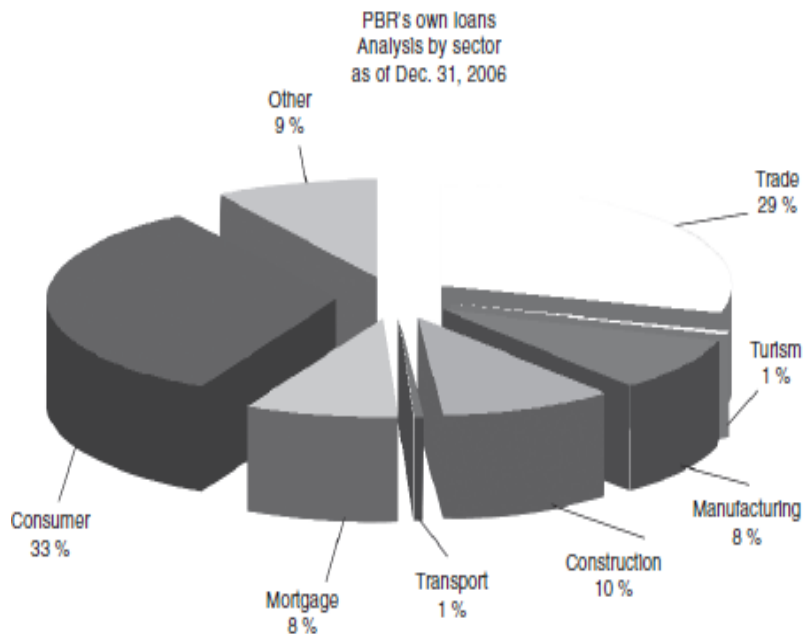
TIRANA BANK (σε χιλιάδες Λεκ - ALL)							
ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΑ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2005	15,826,357	34,143,065	μ.δ.*	40,250,568	μ.δ.*	μ.δ.*	μ.δ.*
2006	25,701,296	42,573,707	μ.δ.*	49,817,567	μ.δ.*	μ.δ.*	μ.δ.*
2007	40,898,835	51,190,651	μ.δ.*	67,103,490	μ.δ.*	μ.δ.*	μ.δ.*
2008	54,503,195	51,941,132	18.450.444	81,425,293	71.525.393	9.899.900	1.217.959

*μ. δ.: μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: [Tirana Bank Annual Report 2009](#)

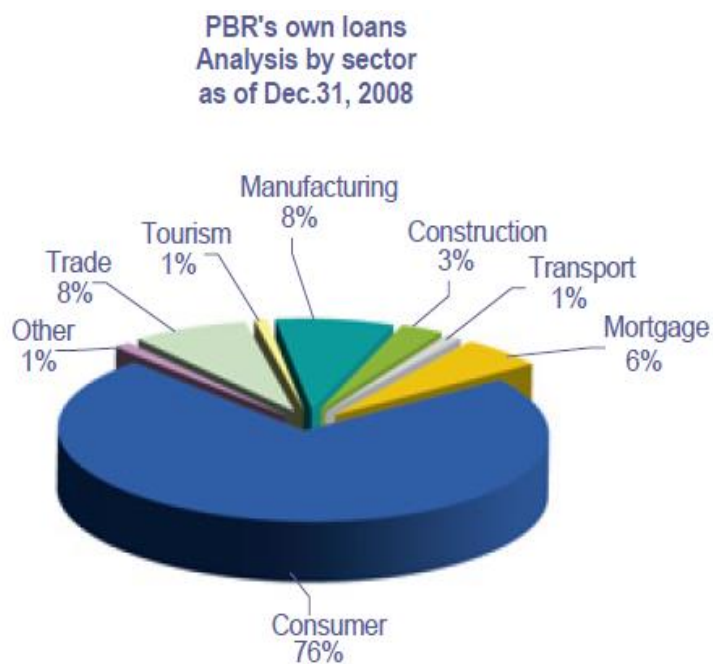
Σε αντίθεση με τις άλλες τράπεζες της Ρουμανίας, η Piraeus Bank Romania σημείωσε αύξηση στα ποσοστά χρηματοδότησης και παροχής καταναλωτικών προϊόντων, μεταξύ των ετών 2006-2008, ενώ σε μικρά ποσοστά παρέμειναν οι κλάδοι του τουρισμού, των κατασκευών, του εμπορίου και των μεταφορών (διαγρ.4.3 & 4.4).

Διάγραμμα 4.3: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Piraeus Bank Romania ανά επιχειρηματικό κλάδο το 2006

Πηγή: [Piraeus Bank Romania Annuual Report 2006, p.18 & Annual Report 2008, p.11](#)

Διάγραμμα 4.4: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Piraeus Bank Romania ανά επιχειρηματικό κλάδο το 2006

Πηγή: [Piraeus Bank Romania Annuual Report 2006, p.18 & Annual Report 2008, p.11](#)

4.2: Η κερδοφορία των θυγατρικών τραπεζών στα Βαλκάνια

Άμεσο επακόλουθο του διευρυμένου αυτού φάσματος εργασιών που διενήργησαν οι ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια είναι ο απολογισμός των κερδών που αποκόμισαν και η συνεισφορά τους στις μητρικές τράπεζες στην Ελλάδα. Σαφώς οι προσδοκίες από την κερδοφορία τους ήταν μεγάλες, αφού έπρεπε να φανούν αντάξιες στον ανταγωνισμό που υπήρχε μεταξύ των τραπεζών του εξωτερικού, οι οποίες επέκτειναν ολοένα και περισσότερο τις δραστηριότητές τους στις εγχώριες αγορές των Βαλκανίων. Επιπλέον, η κερδοφορία από τις δραστηριότητες του εξωτερικού δεν ενδιέφερε μόνο τις ίδιες, αλλά και τους διεθνείς επενδυτές, οι οποίοι αγόραζαν μετοχές των ελληνικών τραπεζών, προκειμένου να επενδύσουν μέσω αυτών στις γειτονικές αγορές και προσδοκούσαν για τις αντίστοιχες αποδόσεις (Παπαϊωάννου, 2006).

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Στην Εθνική Τράπεζα Ρουμανίας παρατηρήθηκε αύξηση των κερδών από 44 εκατ. σε 73 εκατ. λέου την περίοδο 2007-2008 αντίστοιχα, ενώ τα λειτουργικά κέρδη εκτοξεύτηκαν από 66 εκατ. το 2007 σε 145 εκατ. λέου το 2008 (πιν. 4.21).

Πίνακας 4.21: Η κερδοφορία της Banca Romaneasca την περίοδο 2007-2008

BANCA ROMANEASCA (σε εκατ. Λέου - RON)					
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΕΡΔΗ
2007	44	36	35	43	66
2008	73	62	40	139	145

Πηγή: [Banca Romaneasca Annual Report 2008](#)

Σημαντικά κέρδη αποκόμισε η Εθνική Τράπεζα και από τη θυγατρική της στην Π.Γ.Δ.Μ. Το 2008 τα λειτουργικά κέρδη της αυξήθηκαν σε 5.471,967 εκατ. δηνάρια από 760,841 χιλ. που ήταν το 2005, ενώ τα κέρδη προ φόρων διαμορφώθηκαν σε 1.514,962 εκατ. δηνάρια από 188,416 χιλ. αντιστοίχως (πιν. 4.22).

Πίνακας 4.22: Η κερδοφορία της Stopanska Banka την περίοδο 2005-2008

STOPANSKA BANKA AD - SKOPJE (σε χιλιάδες Δηνάρια ΠΓΔΜ - MKD)				
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΕΡΔΗ
2005	188,416	186,742	719,633	760,841
2006	786,325	777,303	795,724	110,295
2007	1,202,481	1,190,894	918,287	1,986,107
2008	1,514,962	1,349,487	960,762	5,471,967

Πηγή: [Stopanska Banka Ad - Skopje Annual Reports](#)

Στη συνέχεια, ελέγχοντας τα αποτελέσματα της United Bulgarian Bank, παρατηρήθηκε εξίσου μεγάλη αύξηση στα λειτουργικά κέρδη την περίοδο 2005-2008, αλλά μείωση στα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις. Ωστόσο, τα κέρδη προ φόρων διαμορφώθηκαν σε 217,115 χιλ. λεβ το 2008, ενώ τα καθαρά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες σε 98,914 χιλ. λεβ (πιν. 4.23).

Πίνακας 4.23: Η κερδοφορία της United Bulgarian Bank την περίοδο 2005-2008

UNITED BULGARIAN BANK (σε χιλιάδες Λεβ - BGN)					
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΕΡΔΗ
2005	μ.δ.*	μ.δ.*	μ.δ.*	μ.δ.*	248,532
2006	158,663	135,127	68,464	7,686	287,437
2007	205,749	185,111	84,76	10,387	377,579
2008	217,115	195,343	98,914	5,966	460,608

Πηγή: [United Bulgarian Bank \(UBB\) Annual Reports](#)

Σύμφωνα με τον πρόεδρο και διευθύνων σύμβουλο της Εθνικής Τράπεζας το 2008, κ. Τ. Αράπογλου: «Η κερδοφορία των εκτός Ελλάδος θυγατρικών διευρύνθηκε και υπερβαίνει το 35% των συνολικών κερδών του Ομίλου με σημαντικότερη τη συμβολή της Finansbank, τα καθαρά κέρδη της οποίας ανήλθαν σε 448€ εκατ. Οι θυγατρικές μας στη ΝΑ Ευρώπη και την Τουρκία καταγράφουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης εργασιών, επιβεβαιώνοντας τη στρατηγική μας της διεύρυνσης και διαφοροποίησης των πηγών εσόδων του Ομίλου» (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

Πίνακας 4.24: Η κερδοφορία της Finansbank την περίοδο 2005-2008

FİNANSBANK A.Ş. (σε χιλιάδες τούρκικες λίρες - TL)	
ΕΤΟΣ	ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ
2005	358
2006	741
2007	553
2008	363

Πηγή: [Finansbank Annual Report 2009](#)

Όπως και στη σύνθεση των εργασιών, έτσι και στα αποτελέσματα της Τράπεζας, παρουσιάστηκε σημαντική αύξηση του καθαρού κέρδους της το 2006, έτος απόκτησης της Finansbank από τον Όμιλο της Εθνικής Τράπεζας, σε σύγκριση με το 2005, κερδοφορία, όμως, που σταδιακά περιορίστηκε με την επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 (πιν. 4.24).

Alpha Bank

Μελετώντας τα κέρδη από τις δραστηριότητες της Alpha Bank στη Ρουμανία, διαπιστώθηκε σημαντική αύξηση στα κέρδη προ φόρων, από 109,471 χιλ. λέου το 2005 σε 158,106 χιλ. το 2008, αλλά και στα καθαρά κέρδη από συναλλαγματικές, από 34,65 χιλ. λέου το 2005 σε 125,605 χιλ. λέου το 2008 (πιν. 4.25).

Πίνακας 4.25: Η κερδοφορία της Alpha Bank Romania την περίοδο 2003-2008

ALPHA BANK ROMANIA (σε χιλιάδες Λέου - RON)					
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΡΔΩΝ
2003	284,3 εκ.	201,012 εκ.	339,65 εκ.	90,091 εκ.	1,286,618 εκ.
2004	853,459 εκ.	650,07 εκ.	400,744 εκ.	111,69 εκ.	1,848,963 εκ.
2005	109,471	95,168	43,657	34,65	231,011
2006	102,012	87,755	54,767	36,716	270,826
2007	122,77	107,779	62,562	67,969	349,002
2008	158,106	133,519	73,403	125,605	587,467

Πηγή: [Alpha Bank Romania](#)

Επιπλέον, από τα διαθέσιμα στοιχεία για την κερδοφορία της Alpha Bank Albania, επισημαίνεται ότι τα κέρδη προ φόρων της Τράπεζας για το έτος 2008 ανήλθαν σε 1.520,149 εκατ. λεκ, ενώ τα κέρδη από συναλλαγματικές σε 270,360 χιλ. λεκ (πιν. 4.26).

Πίνακας 4.26: Η κερδοφορία της Alpha Bank Albania το 2008

ALPHA BANK ALBANIA (σε χιλιάδες Λεκ - ALL)				
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ
2008	1,520,149	1,405,157	208,309	270,36

Πηγή: [Alpha Bank Albania](#)

Στη συνέχεια, σημαντική αύξηση στα κέρδη προ φόρων και μετά φόρων αντίστοιχα παρουσιάστηκε στην Alpha Bank της Π.Γ.Δ.Μ., αφού από 90,74 χιλ. δηνάρια το 2007, αριθμός που μειώθηκε σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, ανήλθαν σε 209,697 χιλ. δηνάρια το 2008. Αντιθέτως, μείωση παρατηρήθηκε στα καθαρά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες, καθώς και από συναλλαγματικές την περίοδο 2007-2008 (πιν. 4.27).

Πίνακας 4.27: Η κερδοφορία της Alpha Bank Skopje την περίοδο 2004-2008

ALPHA BANK SKOPJE (σε χιλιάδες Δηνάρια ΠΓΔΜ- MKD)				
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ
2004	140,669	119,838	85,27	53,586
2005	124,162	105,385	87,481	503,648
2006	196,566	170,818	82,051	567,829
2007	90,74	78,411	87,645	296,035
2008	209,697	210,074	77,302	111,722

Πηγή: [Alpha Bank Skopje](#)

Τέλος, αύξηση στο σύνολο των κερδών της διαπιστώθηκε από τη μελέτη των αποτελεσμάτων της Alpha Bank Srbija. Παρά τη ζημία που σημείωσε το 2006, τα κέρδη προ φόρων αυξήθηκαν το 2008 σε 845,067 χιλ. δηνάρια από 228,822 χιλ. δηνάρια το 2007 (πιν. 4.28)

Πίνακας 4.28: Η κερδοφορία της Alpha Bank Srbija την περίοδο 2006-2008

ALPHA BANK SRBIJA (σε χιλιάδες Δηνάρια Σερβίας - RSD)				
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ
2006	-39,415	-22,666	804,546	-39,415
2007	228,822	242,949	837,909	228,822
2008	845,067	873,64	849,564	845,067

Πηγή: [Alpha Bank Srbija](#)

EFG Eurobank

Όσον αφορά στις θυγατρικές τράπεζες της EFG Eurobank, αύξηση στα κέρδη προ φόρων παρατηρήθηκε στην Bancpost της Ρουμανίας και στη Bulgarian Post Bank της Βουλγαρίας, σε αντίθεση με τη Tekfen Bank. Πιο συγκεκριμένα, η Bancpost σημείωσε κέρδη προ φόρων στις 132,869 χιλ. λέου το 2007, τα οποία αυξήθηκαν σε 152,404 χιλ. λέου το 2008. Αντιθέτως, τα έσοδα από αμοιβές και προμήθειες μειώθηκαν από 186,346 χιλ. λέου το 2007 σε 123,521 χιλ.

λέου το 2008 (πιν. 4.29). Αντιστοίχως, η Bulgarian Post Bank αύξησε τα κέρδη προ φόρων της σε 102,067 χιλ. λεβ το 2008 από 83,859 χιλ. λεβ το 2007 και τα κέρδη από αμοιβές και προμήθειες σε 62,298 χιλ. λεβ σε 29,698 χιλ. λεβ την ίδια περίοδο (πιν.4.30). Όμως, διαφορετική ήταν η κερδοφορία της Tekfen Bank, αφού τα κέρδη προ φόρων μειώθηκαν από 150,261 χιλ. λίρες το 2007 σε 133,227 χιλ. λίρες το 2008 (πιν. 4.31).

Πίνακας 4.29: Η κερδοφορία της Banc Post την περίοδο 2007-2008

BANC POST (σε χιλιάδες Λέου - RON)			
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΌ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ
2007	132,869	117,256	186,346
2008	152,404	129,103	123,521

Πηγή: *Banc Post Annual Report 2008*

Πίνακας 4.30: Η κερδοφορία της Bulgarian Post Bank την περίοδο 2004-2008

BULGARIAN POST BANK (σε χιλιάδες Λεβ - BGN)			
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΌ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ
2004	21,263	17,066	13,644
2005	33,334	27,637	15,212
2006	44,146	38,696	13,852
2007	83,859	77,230	29,698
2008	102,067	90,471	62,298

Πηγή: [Bulgarian Post Bank](#)

Πίνακας 4.31: Η κερδοφορία της Eurobank TEKFEN την περίοδο 2006-2008

EUROBANK TEKFEN (σε χιλιάδες τούρκικες λίρες - TRY)			
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ
2006	90,742	80,975	68,569
2007	150,261	279,257	124,368
2008	133,227	90,855	

Πηγή: [TeikfenBank](#)

Τράπεζα Πειραιώς

Μελετώντας τα αποτελέσματα των θυγατρικών της Τράπεζας Πειραιώς, διαπιστώθηκε ζημία στην Piraeus Bank Beograd στις 284,088 χιλ. δηνάρια για το έτος 2007, σε αντίθεση με το 2008 που τα κέρδη προ φόρων ανήλθαν σε 322,449 χιλ. δηνάρια (πιν. 4.32).

Πίνακας 4.32: Η κερδοφορία της Piraeus Bank Beograd την περίοδο 2005-2008

PIRAEUS BANK BEOGRAD (σε χιλιάδες Δηνάρια - RSD)				
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΖΗΜΙΑ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΖΗΜΙΑ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ
2005	73,415	69,317	-	-
2006	28,316	24,486	-	-
2007	-	-	284,088	257,481
2008	322,449	281,954	-	-

*μ.δ. = μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: [Piraeus Bank Ad Beograd](#)

Πίνακας 4.33: Η κερδοφορία της Piraeus Bank Bulgaria την περίοδο 2006-2008

PIRAEUS BANK BULGARIA (σε χιλιάδες Λεβ - BGN)				
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
2006	27,409	24,135	115,967	72,085
2007	58,442	52,425	413,906	118,063
2008	64,717	61,656	473,670	161,588

Πηγή: [Piraeus Bank Bulgaria](#)

Σε αντίθεση με τη θυγατρική της Σερβίας, η Piraeus Bank Bulgaria και η Piraeus Bank Romania επέφεραν σημαντικά κέρδη στον Όμιλο την περίοδο 2007-2008. Συγκεκριμένα, η καθαρή θέση της Piraeus Bank Bulgaria διαμορφώθηκε σε 473,670 χιλ. λεβ το 2008, από 413,906 χιλ. λεβ το 2007, ενώ τα κέρδη προ φόρων της αυξήθηκαν σε 64,717 χιλ. λεβ από 58,442 χιλ. λεβ την ίδια περίοδο (πιν. 4.33). Από την άλλη πλευρά, τα καθαρά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες για την Piraeus Bank Romania ανήλθαν σε 135,677 χιλ. λέου το 2008 από 83,099 χιλ. λέου το 2007, ενώ τα κέρδη προ φόρων αυξήθηκαν από 77,798 χιλ. λέου το 2007 σε 199,104 χιλ. λέου το 2008 (πιν. 4.34). Τέλος, το έτος 2008 έκλεισε για την Tirana Bank με καθαρά έσοδα 3.550 εκατ. λεκ, ενώ τα κέρδη προ φόρων διαμορφώθηκαν σε 1.567,290 εκατ. λεκ (πιν. 4.35).

Πίνακας 4.34: Η κερδοφορία της Piraeus Bank Romania την περίοδο 2005-2008

PIRAEUS BANK ROMANIA (σε χιλιάδες Λέου - RON)			
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ
2005	6,283	5,123	11,708
2006	3,023	2,4	29,543
2007	77,798	57,884	83,099
2008	199,104	170,28	135.677

Πηγή: [Piraeus Bank Romania](#)

Πίνακας 4.35: Η κερδοφορία της Tirana Bank το 2008

TIRANA BANK (σε χιλιάδες Λεκ - ALL)			
ΕΤΟΣ	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	ΚΕΡΔΗ ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ
2008	1,567,290	1,417,710	3,550,000

Πηγή: [Tirana Bank Annual Report 2009](#)

Αξίζει να σημειωθεί ότι με την ενσωμάτωση της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2007, διαπιστώθηκε σημαντική αύξηση στα κέρδη προ φόρων των θυγατρικών τραπεζών. Συγκεκριμένα, η United Bulgarian Bank από 158,663 χιλ. λεβ το 2006, παρουσίασε κέρδη προ φόρων 205,749 χιλ. λεβ το 2007. Επίσης, η Bulgarian Post Bank αύξησε τα κέρδη της σε 83,859 χιλ. λεβ το 2007, από 44,146 χιλ. λεβ. Αντιστοίχως, η Piraeus Bank Bulgaria σημείωσε κέρδη προ φόρων 27,409 χιλ. λεβ το 2006 και 58,442 χιλ. λεβ το 2007, ενώ τα κέρδη της Piraeus Bank Romania αυξήθηκαν σε 77,798 χιλ. λέου το 2007 από 3,023 λέου το 2006. Αντίστοιχη αύξηση συγκριτικά παρουσιάστηκε και στην Alpha Bank Romania, καθώς τα κέρδη της διαμορφώθηκαν σε 122,77 χιλ. λεβ το 2007, από 102,012 το 2006.

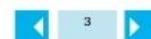
Όμως και στο σύνολο των διαθέσιμων στοιχείων, παρατηρείται μία σταδιακή αύξηση των κερδών των θυγατρικών τραπεζών ανά έτος, καθώς με την πάροδο του χρόνου διέυρυναν όλο και περισσότερο το δίκτυο των καταστημάτων τους και, κατ' επέκταση, τις δραστηριότητές τους στην εγχώρια αγορά. Τα κέρδη τους παρουσίαζαν σημαντική συνεισφορά στο σύνολο των κερδών του ομίλου (βλ. πιν. 3.8), ως αποτέλεσμα η περαιτέρω ανάπτυξη στο εξωτερικό παρέμεινε προτεραιότητα για τις διοικήσεις των μητρικών τραπεζών στην Ελλάδα, μέχρι την επίδραση που είχε σε αυτές η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008.

4.3: Ισορροπία – ανισορροπία χορηγήσεων και καταθέσεων των θυγατρικών τραπεζών στα Βαλκάνια

Μελετώντας τα μερίδια αγοράς των ελληνικών τραπεζών στη Βαλκανική αγορά, συνδυάζοντας το εύρος του δικτύου και τα υψηλά ποσοστά συμμετοχής στα αποτελέσματα των Ομίλων τους, θα περίμενε κανείς ότι τα αποτελέσματά τους για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα ήταν θετικά ή τουλάχιστον θα ανταποκρίνονταν στις προσδοκίες των επενδυτών για πολλά χρόνια. Παρ' όλα αυτά, ελέγχοντας τους ισολογισμούς των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών σε επίπεδο ομίλου, παρατηρείται μία γενικευμένη ανισορροπία στις χορηγήσεις και τις καταθέσεις τους από το 2004 και έπειτα. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην εκτόξευση της καταναλωτικής πίστης και την κλιμάκωση των επεκτατικών κινήσεων των τραπεζών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα, στον απολογισμό χρήσεως του έτους 2004 της Alpha Bank παρατηρείται αύξηση των χορηγήσεων σε επίπεδο ομίλου, συγκριτικά με το 2003, από 20.486.575 εκ. € σε 23.214.918 εκ. €, ενώ οι καταθέσεις της εμφάνισαν μείωση από 21.655.365 εκ. € το 2003 σε 20.591.680 εκ. € το 2004 (πιν. 4.36). Επιπλέον, αντίστοιχα αποτελέσματα εμφανίζονται στους ισολογισμούς της EFG Eurobank για το ίδιο έτος. Έτσι, ενώ οι καταθέσεις του ομίλου έφταναν τα 18,199 εκ. € το 2003, σαφώς περισσότερες από τα 16,782 εκ. € χορηγήσεις, το 2004 το σύνολο των δανειοδοτήσεων αυξήθηκε στα 21,707 εκ. €, ενώ οι καταθέσεις προσέγγιζαν τα 19,663 εκ. € (πιν. 4.37).

Πίνακας 4.36: Σύγκριση αποτελεσμάτων Alpha Bank σε επίπεδο Ομίλου την περίοδο 2002-2004

	2004	2003	2002
ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ* (αριθμός Ευρώ την 31 Δεκεμβρίου)			
Σύνολο Ενεργητικού	32.916.655	30.802.887	28.855.243
Καταθέσεις	20.591.680	21.655.365	23.004.499
Χορηγήσεις και ομολογιακά δάνεια πελατών	23.214.918	20.486.575	17.999.222
Ίδια κεφάλαια (συμπεριλαμβανομένων της αναίτιογίας τρίτων)	2.413.078	2.254.286	1.316.216
Κέρδη προ φόρου και αναίτιογίας τρίτων	575.268	416.571	282.374
Κέρδη μετά τον φόρο και την αναίτιογία τρίτων	411.715	284.221	174.368
Ενοποιημένα κέρδη ανά μετοχή μετά τον φόρο, τις αμοιβές των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, τα διανεμόμενα κέρδη στα Στελέχη και την αναίτιογία κερδών τρίτων (Ευρώ)	1,73	1,26	0,83
ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ* (αριθμός Ευρώ την 31 Δεκεμβρίου)			
Σύνολο Ενεργητικού	31.991.788	29.591.639	27.263.745
Καταθέσεις	18.817.483	20.100.135	21.141.319
Χορηγήσεις και ομολογιακά δάνεια πελατών	20.428.026	18.173.888	15.855.407
Ίδια κεφάλαια	2.497.065	2.274.225	1.602.381
Κέρδη προ φόρου	431.539	356.410	243.591
Κέρδη μετά τον φόρο	316.407	260.368	169.143
Διανεμηθέντα κέρδη	174.064	117.502	74.069
Μέρισμα ανά μετοχή (Ευρώ)	0,72	0,50	0,33
(μετοχές κατά την 31.12)	235.105.567	195.835.935	185.171.560
Κέρδη ανά μετοχή μετά τον φόρο, τις αμοιβές των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και τα διανεμόμενα κέρδη στα Στελέχη (Ευρώ)	1,33	1,12	0,74
<small>* Ορισμένα ποσά και το μέρισμα ανά μετοχή έχουν αναπροσαρμοσθεί για να είναι συγκρίσιμα. Στις καταθέσεις περιλαμβάνονται και τα γερσα.</small>			

Balance Sheet Figures

Loan Portfolio (€ m) *	2004	2003	Δ%
Consumer Loans	5,455	3,747	45.6%
Mortgages	4,393	3,142	39.8%
Loans to Households	9,848	6,889	43.0%
Small Business Loans	3,049	2,259	35.0%
Loans to Medium enterprises	4,835	4,162	16.2%
Loans to Corporates	3,975	3,472	14.5%
Business Loans	11,858	9,892	19.9%
Total Gross Loans	21,707	16,782	29.3%

Assets Under Management (€ m)	2004	2003	Δ%
Deposits & Other liquid funds	19,663	18,199	8.0%
Mutual Funds	5,174	2,519	105.4%
Other investment products	5,185	4,755	9.0%
Total Funds under Management	30,022	25,473	17.9%

* Including RMBS balance of € 692 m. in 2004

Πηγή: [EFG Eurobank, "Full Year 2004 Results", p.32](#)

Αναμενόμενο ήταν τα αποτελέσματα των τραπεζικών ομίλων και στο εξωτερικό να μη διαφοροποιούνταν καθόλου από το συμπέρασμα αυτό. Ο πίνακας 4.38 εμφανίζει αναλυτικά τα ποσά των χορηγήσεων και των καταθέσεων ανά Βαλκανική τράπεζα, ποικίλων ετών. Το αποτέλεσμα που προκύπτει επιβεβαιώνει ότι ελάχιστες τράπεζες ήταν εκείνες των οποίων οι καταθέσεις υπερτερούσαν των χορηγήσεων. Συγκεκριμένα, στην Αλβανία, η Emrogiki Bank διατηρούσε 42,010 εκατ. € καταθέσεις, έναντι των 32,16 εκατ. € χορηγήσεων το 2005. Επίσης, η Alpha Bank Albania συγκέντρωνε 167 εκατ. € καταθέσεις με 102 εκατ. € χορηγήσεις το 2005, ενώ οι καταθέσεις εξακολουθούσαν να υπερτερούν και το 2007, αφού διαμορφώθηκαν σε 278 εκατ. €, έναντι των 201 εκατ. € χορηγήσεων. Πάλι στην Αλβανία, η Tirana Bank διατηρούσε 289,1 εκατ. € καταθέσεις το 2005, ποσό που αυξήθηκε σε 343,7 εκατ. € το 2006 και σε 401 εκατ. € το 2007. Αντιθέτως, οι χορηγήσεις της παρέμειναν σε χαμηλότερα επίπεδα, δηλαδή στα 113,7 εκατ. € το 2005, σε 214,2 εκατ. € το 2006 για να καταλήξουν στα 316 εκατ. € το 2007 (πιν. 4.38).

Από την άλλη πλευρά, υπήρξαν και τράπεζες οι οποίες, ενώ τα πρώτα χρόνια παρουσίαζαν υψηλότερα ποσά καταθέσεων από τις χορηγήσεις τους, με την πάροδο των ετών τα αποτελέσματά τους φάνηκαν αντιστρόφως ανάλογα. Αναλυτικότερα, ενώ η Post Bank του Ομίλου EFG Eurobank διατηρούσε 673 εκατ. € καταθέσεις και 618 εκατ. € χορηγήσεις το 2005, το 2007 οι καταθέσεις αυξήθηκαν στα 1,7 δις €, ενώ οι χορηγήσεις εκτοξεύτηκαν στα 2,4 δις €. Επιπλέον, η Bancpost διατηρούσε 869 εκατ. € καταθέσεις και 702 εκατ. € χορηγήσεις το 2005, ενώ δύο χρόνια αργότερα οι καταθέσεις της διαμορφώθηκαν στο 1,4 δις € με τις χορηγήσεις να αυξάνονται στα 3,1 δις € (πιν. 4.38). Ανεξαρτήτως των ανωτέρω περιπτώσεων, η πλειοψηφία των θυγατρικών τραπεζών ήταν εκείνη που παρουσίασε υψηλότερα ποσά δανείων σε σχέση με εκείνα των καταθέσεών τους (πιν. 4.38).

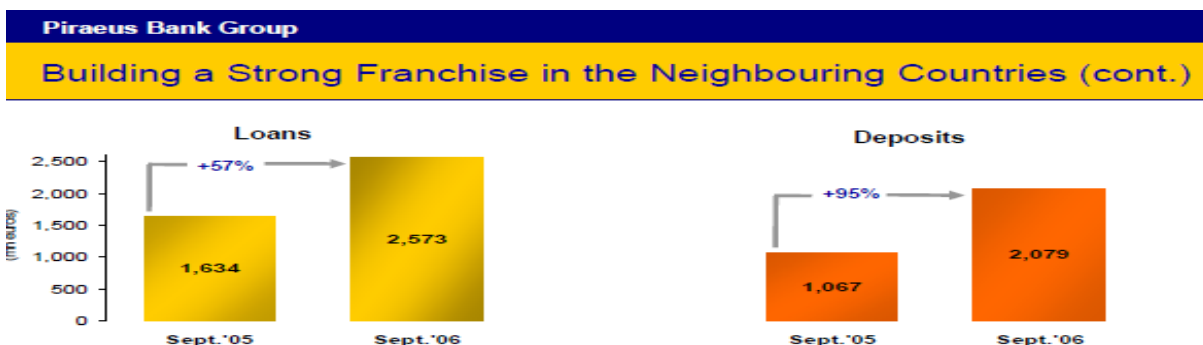
Πίνακας 4.38: Σύγκριση καταθέσεων – χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών στις Βαλκανικές χώρες την περίοδο 2003-2007

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΧΩΡΑ	ΞΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΤΟΣ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ σε εκατ. €	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ σε εκατ. €
ALPHA BANK	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	2003	210	88
EUROBANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	POSTBANK	2005	618	673
EUROBANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCPOST	2005	702	869
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2005	80	76
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	NACIONALNA STEDIONICA BANKA (NSB)	2005	42	114
ΕΓΝΑΤΙΑ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΕΓΝΑΤΙΑ BANK ROMANIA	2005	63,8	35,9
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2004	765,00	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANEASCA	2004	119,00	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΠΓΔΜ	STOPANSKA BANKA	2004	238,00	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	NBG ALBANIA	2004	34,00	-
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2005	1.024	1.085
ΕΘΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANEASCA	2005	389	160
ΕΘΝΙΚΗ	ΠΓΔΜ	STOPANSKA BANKA	2005	261	447
ΕΘΝΙΚΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	NBG ALBANIA	2005	65	70
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK BULGARIA	2005	25,18	35,76
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK ROMANIA	2005	38,68	58,88
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ BANK ALBANIA	2005	32,16	42,01
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2005	442,6	299,8
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2005	318,3	106,2
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2005	113,7	289,1
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2005	36,8	48,6
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2006	780,6	398,9
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2006	177,4	81,4
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2006	214,2	343,7
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΑΛΒΑΝΙΑ	TIRANA BANK	2007	316,00	401,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	PIRAEUS BANK ROMANIA	2007	1.771,00	383,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΣΕΡΒΙΑ	PIRAEUS BANK BEOGRAD	2007	378,00	111,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	PIRAEUS BANK BULGARIA	2007	1.169,00	531
ΕΘΝΙΚΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	2006	1.449,00	-
ALPHA BANK	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	2007	507	236
ALPHA BANK	ΑΛΒΑΝΙΑ	ALPHA BANK ALBANIA	2007	201	278
ALPHA BANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ALPHA BANK ROMANIA	2007	1.954	981
ALPHA BANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ALPHA BANK BULGARIA	2007	401	175
ALPHA BANK	ΠΓΔΜ	ALPHA BANK SKOPJE	2007	66	57
ALPHA BANK	ΠΓΔΜ	ALPHA BANK SKOPJE	2005	21	32
ALPHA BANK	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	2005	250	119
ALPHA BANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ALPHA BANK BULGARIA	2005	63	54
ALPHA BANK	ΑΛΒΑΝΙΑ	ALPHA BANK ALBANIA	2005	102	167
ALPHA BANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ALPHA BANK ROMANIA	2005	619	426
EUROBANK	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	POSTBANK	2007	2,4 δις	1,7 δις
EUROBANK	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCPOST	2007	3,1 δις	1,4 δις
EUROBANK	ΣΕΡΒΙΑ	EFG EUROABNK BEOGRAD	2007	848	574

Πηγή: Λιδωρίκης Α., 2005, "Οι ελληνικές τράπεζες στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ν.Α. Ευρώπης". Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Τεύχος 43, Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2005, σελ 33-42.
 Καραγεώργου Ε, 2005, "Η επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια", Επιστημονικό Marketing.
 Ετήσια Έκθεση Ομίλου Πειραιώς 2006
 Αποτελέσματα Έτους 2005 Ομίλου Εθνικής Τράπεζας
 Michael Hadjipavlou, 2007, Highlights of the Greek Banking Sector (extracts) – Deloitte
 Alpha Bank, Yannopoulos M., 2007, Delivering Profitable Growth in Europe's Most Dynamic Region, σελ. 9
 Αποτελέσματα Έτους 2007 Ομίλου EFG Eurobank

Τα στοιχεία του πίνακα για την Τράπεζα Πειραιώς αποτυπώνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί, το οποίο αποκαλύπτει την ανισορροπία της σχέσης καταθέσεων και χορηγήσεων των υποκαταστημάτων της στις γειτονικές χώρες για την περίοδο 2005-2006 (διάγρ. 4.5):

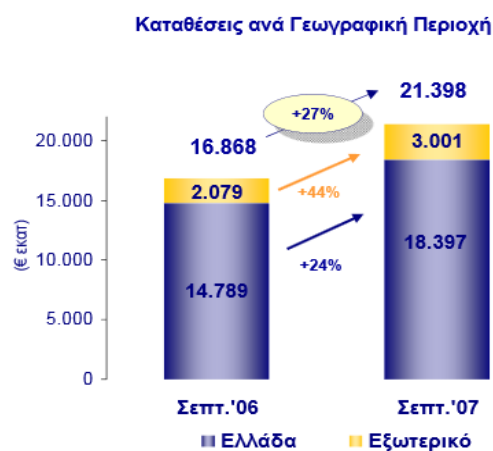
Διάγραμμα 4.5: Ανισορροπία καταθέσεων – χορηγήσεων Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 2005-2006

Πηγή: Τράπεζα Πειραιώς, “Αποτελέσματα 9μηνου 2006”, <http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/financials/presentation-audio-archive>

Ομοίως και κατά την περίοδο 2006-2007, οι χορηγήσεις εμφάνιζαν σαφές προβάδισμα έναντι των καταθέσεων, όχι μόνο στο εξωτερικό, αλλά και στην Ελλάδα (διάγρ. 4.6 & 4.7):

Διάγραμμα 4.6: Καταθέσεις Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 2006-2007

Διάγραμμα 4.7: Χορηγήσεις Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 2006-2007

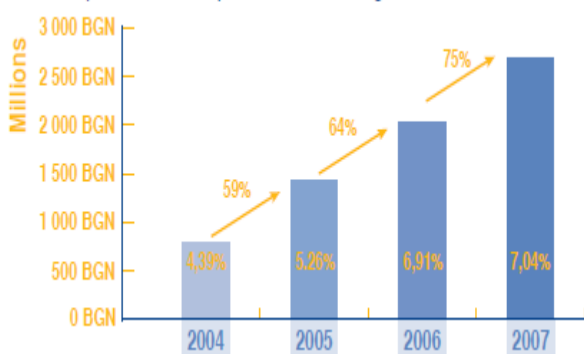

Πηγή: Τράπεζα Πειραιώς, 2008, “Εταιρική Παρουσίαση Ομίλου”, <http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/financials/presentation-audio-archive>

Αξιοσημείωτη είναι η ποσοστιαία διαφορά των μεριδίων αγοράς επί χορηγήσεων από εκείνων επί καταθέσεων για την Piraeus Bank Bulgaria, συγκρίνοντας την ανοδική τους πορεία από το 2004 έως το 2007. Συγκεκριμένα, το μερίδιο αγοράς επί χορηγήσεων του 2005 αυξήθηκε κατά 59% από το 2004, ενώ το αντίστοιχο των καταθέσεων κατά 42%. Στη συνέχεια, το 2006 διαμορφώθηκε το μερίδιο αγοράς επί χορηγήσεων κατά 64% μεγαλύτερο από εκείνο του 2005, ενώ το μερίδιο αγοράς επί καταθέσεων μόλις κατά 28%. Ως αποτέλεσμα, το μερίδιο αγοράς επί καταθέσεων διαμορφώθηκε στο 2,98% το 2007, ενώ εκείνο των χορηγήσεων εκτοξεύτηκε στο 7,04% (διάγρ. 4.8 & 4.9).

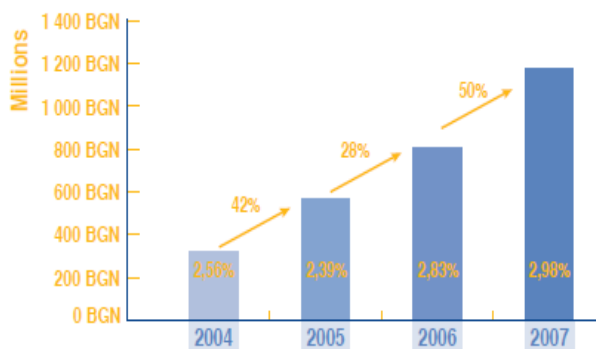
Διάγραμμα 4.8: Μεριδία αγοράς επί χορηγήσεων
Piraeus Bank Romania την περίοδο 2004-2007

Ръст на кредитите и пазарни дялове / Credit growth and market shares

Διάγραμμα 4.9: Μεριδία αγοράς επί καταθέσεων
Piraeus Bank Romania την περίοδο 2004-2007

Ръст на депозити и пазарни дялове / Deposits growth and market shares

Πηγή: [Piraeus Bank Bulgaria, "Corporate Presentation 2008", p.6](#)

Το ίδιο συμπέρασμα εξάγεται και για τον Όμιλο της Εθνικής Τράπεζας συγκρίνοντας τα στοιχεία των χορηγήσεων και των καταθέσεων τους για το έτος 2008. Το σύνολο των δανείων που χορηγήθηκαν από τις θυγατρικές τράπεζες στην Τουρκία, αλλά και στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποτυπώνονται σε διπλάσιο σχεδόν ποσοστό από εκείνο των αντίστοιχων καταθέσεων κατά τα έτη 2007 και 2008. Αντιθέτως, οι καταθέσεις της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος παρέμειναν υψηλότερες από τις χορηγήσεις και για τα δύο έτη 2007-2008 (πιν. 4.39):

Πίνακας 4.39: Το σύνολο των δανείων και των καταθέσεων του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας στην Ελλάδα και το εξωτερικό την περίοδο 2007-2008

Πηγή: [National Bank of Greece, 2009, "Full Year 2008 Results", Athens, p. 5](#)

Ενώ βασική προϋπόθεση για τη σταθεροποίηση της πορείας μίας τράπεζας είναι η ύπαρξη επαρκών καταθέσεων, προκειμένου να καλύπτονται τα ποσά των χορηγήσεων, η αύξηση των δανείων έναντι των καταθέσεων στην περίπτωση των θυγατρικών εξωτερικού των ελληνικών τραπεζών χαρακτηρίστηκε από τους Έλληνες τραπεζίτες και εκπροσώπους των Ομίλων, αλλά και από τον τύπο, ως επιτυχία στη γενικότερη βαλκανική και διεθνή δραστηριότητά τους ως προς το σύνολο των εργασιών τους. Η ανοδική πορεία των χορηγήσεων σε σύγκριση με εκείνη των καταθέσεων της Τράπεζας Πειραιώς αποτυπώθηκε ως «η διεθνής παρουσία του Ομίλου, η οποία αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς» (διάγρ. 4.10) στις ετήσιες παρουσιάσεις του Ομίλου:

Διάγραμμα 4.10: Η άνοδος των δανείων και των καταθέσεων του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στο εξωτερικό την περίοδο 2003-2007

Πηγή: Τράπεζα Πειραιώς, 2008, “Εταιρική Παρουσίαση Ομίλου”, <http://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/financials/presentation-audio-archive>

4.4: Ο κίνδυνος κατάρρευσης των μητρικών τραπεζών και η επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης

Έχοντας αναλύσει τις αρμοδιότητες και τα αποτελέσματα των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, είναι, πλέον, προφανές ότι οι δραστηριότητες των τραπεζών υπόκεινται σε υψηλό βαθμό κινδύνου, αφού σε περίπτωση αποτυχίας μιας μόνο τράπεζας, κλονίζεται η εμπιστοσύνη σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα. Οι κίνδυνοι που αναλαμβάνουν οι τράπεζες και οι νέες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν δεν περιορίζονται στα εθνικά ή στα Ευρωπαϊκά σύνορα, αντιθέτως, επεκτείνονται στο διεθνές τραπεζικό περιβάλλον (Κυριακόπουλος, 2007). Για την αποφυγή των συστημικών κινδύνων, έχουν συσταθεί ανεξάρτητες αρχές οι οποίες αναλαμβάνουν την εποπτεία των τραπεζών, προκειμένου να αξιολογείται το μέγεθος του κινδύνου. Στην Ελλάδα, η Τράπεζα της Ελλάδος, μέσω της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος, είναι εκείνη που έχει αναλάβει την άσκηση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και εξασφαλίζει την τήρηση των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας, σύμφωνα με το πλαίσιο εποπτείας «Βασιλεία II»²⁰, τη διαφάνεια των συναλλαγών και την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος, προκειμένου να επιτύχει τη σταθερότητα και την αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

Στα πλαίσια εφαρμογής του νόμου 3601/2007 με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνου και με δεδομένο ότι οι ελληνικές τράπεζες είχαν επεκτείνει τις δραστηριότητές τους σε χώρες οι οποίες δεν ανήκαν – τουλάχιστον όχι ακόμη – στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Τράπεζα της Ελλάδος επιχείρησε να συνάψει διασυνοριακή συνεργασία με τις εποπτικές αρχές των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Κυριακόπουλος, 2007). Το πλαίσιο αυτής της συνεργασίας θα διασφάλιζε την αποτελεσματική εποπτεία των όλο και πιο σύνθετων ομίλων με διασυνοριακή παρουσία, τον εντοπισμό θεμάτων που ενδεχομένως να επηρεάσουν αρνητικά τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της περιοχής, την αντιμετώπιση κρίσεων με διασυνοριακές επιπτώσεις, την ανταλλαγή πληροφοριών και την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Κυριακόπουλος, 2007). Έτσι, για τον καθορισμό των όρων συνεργασίας των εποπτικών αρχών της περιοχής, οι Διοικητές των κεντρικών τραπεζών της Αλβανίας, της Ρουμανίας, της Σερβίας, Βουλγαρίας, της Π.Γ.Δ.Μ. και της Ελλάδας υπέγραψαν τον Ιούλιο του 2007 στην Αθήνα το Πολυμερές Μνημόνιο Συνεργασίας (Κυριακόπουλος, 2007).

Συνεπώς, όταν ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2007 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι διαβαλκανικές και διασυνοριακές συνεργασίες είχαν ολοκληρωθεί, τα θεσμικά πλαίσια εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων είχαν εφαρμοστεί, και οι ελληνικές τράπεζες διακατέχονταν από την ασφάλεια που τους παρείχε η διαρκής ρευστότητα και η άμεση χρηματοδότηση μέσω των διεθνών χρηματαγορών. Παρόλα αυτά, με δεδομένο το συστημικό χαρακτήρα της κρίσης, κλονίστηκε η εμπιστοσύνη των επενδυτών στις παγκόσμιες

²⁰ Με το νόμο 3601/2007 ενσωματώθηκαν στην Ελληνική νομοθεσία οι Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων (Τράπεζα της Ελλάδος, 2007).

χρηματαγορές, ενώ, μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, εκτυλίχθηκε μαζική απόσυρση κεφαλαίων και στέρευση ρευστότητας, με αποτέλεσμα η κρίση να μεταδοθεί ταχύτατα στη Δυτική Ευρώπη και, στη συνέχεια, στην Ανατολική (Σκλιάς, et al., 2012).

Κατά συνέπεια, ο κίνδυνος κατάρρευσης των μητρικών τραπεζών στην Ελλάδα δεν άργησε να φανεί. Εκμεταλλευόμενες την άμεση πρόσβασή τους στην εύκολη και χαμηλού κόστους ρευστότητα μέσω του Ευρωσυστήματος, οι ελληνικές τράπεζες δανείζονταν χρήματα σε ευρώ από τις ευρωπαϊκές αγορές, προκειμένου να τα διοχετεύσουν στα Βαλκανικά κράτη, τα οποία χρησιμοποιούν τα εθνικά τους νομίσματα, με στόχο να καταλάβουν όλο και μεγαλύτερα μερίδια στις τοπικές αγορές (Mauldin, 2011). Τα επενδυμένα κεφάλαια δεν αποκτήθηκαν λόγω προσέλκυσης καταθέσεων στα τοπικά νομίσματα, αλλά μέσω δανεισμού επί ετών των μητρικών τραπεζών από τους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις διεθνείς αγορές (Παπαδογιάννης, 2008). Στον πίνακα 4.40 παρατίθενται τα ποσά που χρησιμοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες προκειμένου να εξαγοράσουν τα ποσοστά της συμμετοχής τους στις τράπεζες των Βαλκανίων.

Πίνακας 4.40: Τα χρηματικά ποσά εξαγοράς των θυγατρικών εξωτερικού από τους ελληνικούς τραπεζικούς Ομίλους

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΤΟΣ	ΧΩΡΑ	ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΠΟΣΑ ΕΞΑΓΟΡΑΣ
EFG EUROBANK	2006	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	DZI BANK	200.20 εκατ. \$
ΕΘΝΙΚΗ	2006	ΣΕΡΒΙΑ	VOJVODJANSKA BANK	360 εκατ. €
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	2006	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	MINDBANK	41.07 εκατ. \$
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2005	ΣΕΡΒΙΑ	ATLAS BANKA	8.98 εκατ. \$
ALPHA BANK	2005	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	23.69 εκατ. \$
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2005	ΣΕΡΒΙΑ	ATLAS BANKA	31.29 εκατ. \$
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	2006	ΣΕΡΒΙΑ	ATLAS BANKA	118,11 εκατ. \$
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2005	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	EUROBANK AD	65.77 εκατ. \$
ALPHA BANK	2004	ΣΕΡΒΙΑ	JUBANKA	183 εκατ. \$
ΕΘΝΙΚΗ	2000	ΠΓΔΜ	STOPANSKA BANKA	69,1 γερμανικά μάρκα
ΕΘΝΙΚΗ	2000	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	UBB	413,5 εκατ. Γερμανικά μάρκα
ΕΘΝΙΚΗ	2003	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	BANCA ROMANEASCA	19 εκατ. €
ΕΘΝΙΚΗ	2006	ΤΟΥΡΚΙΑ	FINANSBANK	2.323 εκατ. \$
ΕΘΝΙΚΗ	2006	ΤΟΥΡΚΙΑ	FINANSBANK	451 εκατ. \$

Πηγή : Michael Hadjipavlou, 2007, Highlights of the Greek Banking Sector (extracts), Deloitte
 Ετήσια Έκθεση Εθνικής Τράπεζας 2000, κεφ. 3.10, σελ 59
 Ετήσια Έκθεση Εθνικής Τράπεζας 2003, κεφ. 5.2, σελ 96
 Ετήσια Έκθεση Εθνικής Τράπεζας 2006, κεφ. 7, σελ 125

Σε κάθε περίπτωση, οι βαλκανικές τράπεζες είχαν εξασφαλίσει την απαραίτητη ρευστότητα που χρειάζονταν, προκειμένου να παρέχουν στην εγχώρια αγορά ανταγωνιστικές υπηρεσίες και προϊόντα. Στα πλαίσια της απελευθέρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι μητρικές τράπεζες θα αποκόμιζαν πολύ σημαντικά οφέλη μέσω των δραστηριοτήτων τους στη λιανική τραπεζική και την καταναλωτική πίστη, από μία βαλκανική αγορά υπό ανασύσταση που έχρηζε ανασυγκρότησης, με τη βοήθεια επενδύσεων από το εξωτερικό.

Είναι προφανές ότι η επένδυση υπό αυτές τις συνθήκες εγκυμονούσε συναλλαγματικό κίνδυνο, αφού τα κεφάλαια που επενδύονταν στις θυγατρικές τράπεζες ήταν σε ευρώ, δηλαδή πολύ υψηλότερα σε σχέση με την ισοτιμία των ποσών αυτών στα βαλκανικά νομίσματα. Συγκεκριμένα,

οι χρηματοδοτήσεις των τοπικών επιχειρήσεων και του ιδιωτικού τομέα χορηγούνταν σε νόμισμα, μικρότερης αξίας από το ευρώ, όπως είναι το λεβ για τη Βουλγαρία, το λέου για τη Ρουμανία, το λεκ για την Αλβανία και το δηνάριο για τη Σερβία και την Π.Γ.Δ.Μ. Συνεπώς, εάν κάτι δεν πήγαινε καλά με τις επενδύσεις αυτές στις τοπικές αγορές, οι τράπεζες θα έχαναν την αξία των επενδύσεών τους και θα έπρεπε να καλύψουν τη ζημιά αυτή σε ευρώ (πιν. 4.41).

Εκτός από το συναλλαγματικό κίνδυνο, η αύξηση του πιστωτικού κινδύνου ήταν εξίσου σημαντική ανησυχία για τις ελληνικές τράπεζες. Από την ανάλυση των εργασιών και των αποτελεσμάτων των θυγατρικών τους στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, προκύπτει το συμπέρασμα ότι το ύψος των δανείων που χορηγούσαν ήταν πολύ μεγαλύτερο από τα ποσά των καταθέσεων που διατηρούσαν στο παθητικό τους.

Πίνακας 4.41: Πιστώσεις, χρέος και συναλλαγματικά διαθέσιμα χωρών της ΝΑ Ευρώπης το 2008

Πιστώσεις, χρέος και συναλλαγματικά διαθέσιμα χωρών της ΝΑ Ευρώπης (για το 2008)

Χώρα	Πιστώσεις προς τον ιδιωτικό τομέα σε ξένο νόμισμα (ως ποσοστό του συνόλου)			Εξωτερικό χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	Βραχυπρόθεσμο εξωτερικό χρέος (ως ποσοστό του συνολικού εξωτερικού χρέους)	Συναλλαγματικά διαθέσιμα (ως ποσοστό του βραχυπρόθεσμου εξωτερικού χρέους)
	Σύνολο	Προς επιχειρήσεις	Προς νοικοκυριά			
Αλβανία	71,3	79,7	56,7	20,4
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	73,0	40,5
Βουλγαρία	56,7	72,8	29,2	110,8	36,2	187,0
Κροατία	66,2	59,7	67,9	104,0	9,5	250,0
Ουκρανία	59,5	51,6	71,9	52,0	29,6	103,0
ΠΓΔΜ	55,8	54,2	30,0	178,2
Ρουμανία	57,7	56,7	58,7	52,5	30,6	117,3
Σερβία	71,0	67,5	79,0	66,6	5,2	769,0
Τουρκία	28,9	40,2	18,3	137,5

Πηγές: Εθνικές κεντρικές τράπεζες και ΔΝΤ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, 2009, "Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα", Αθήνα, Ίδρυμα Εκτίμησης Τραπεζογραμμάτων και Άξιων της Τράπεζας της Ελλάδος, σελ. 34

Σημειώνεται ότι ο λόγος των χορηγήσεων προς τις καταθέσεις παρέμεινε μέχρι και την επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 πολύ υψηλός (Παπαϊωάννου & Κίτσιος, 2009) (πιν. 4.42). Οπότε, η ευρεία πιστωτική επέκταση δεν προήλθε από την ισχυρή καταθετική βάση των τραπεζών στα Βαλκάνια, αλλά στηρίχθηκε σε κεφάλαια, τα οποία ήταν ήδη δανειζόμενα από τις διεθνείς αγορές μέσω των ελληνικών ομίλων.

Πίνακας 4.42: Ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό το 2008

1. Λόγος (%) χορηγήσεων προς καταθέσεις

	Ρουμανία	Βουλγαρία	Σερβία	Ουκρανία	Τουρκία
Εθνική	296	191	130		140
Eurobank	166	167	147	255	152
Alpha Bank	271	370	260		
Τρ. Πειραιώς	400	261	408	243	

Πηγή: Dresdner Kleinwort

Πηγή: Παπαϊωάννου Αν. & Κίτσιος Χρ., 2009, «Τράπεζες: "Κατενάτσιο" στα Βαλκάνια», στην ιστοσελίδα Euro2day

Ωστόσο, σε περίπτωση οικονομικής κρίσης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν θα διατηρούσαν την απαιτητή κεφαλαιακή επάρκεια, όπως όριζαν οι εποπτικές αρχές, λόγω της εκτεταμένης πιστωτικής επέκτασής τους. Είναι γεγονός ότι μία οικονομία σε ύφεση σε παγκόσμια κλίμακα προκαλεί επιπτώσεις σε μισθούς, οδηγεί επιχειρήσεις σε χρεοκοπία, αυξάνει τα ποσοστά της ανεργίας, μειώνει τους ρυθμούς κατανάλωσης και, γενικότερα, επιδεινώνει τη χρηματοοικονομική κατάσταση (Παπαδογιάννης, 2009). Συνεπώς, άμεσο επακόλουθο θα ήταν η αύξηση του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων και, κατ' επέκταση, η αρνητική επιρροή στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου των μητρικών τραπεζών στην Ελλάδα (Κομίνη, 2008).

Πράγματι, με την επίδραση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 και, κατά συνέπεια, της δημοσιονομικής κρίσης χρέους στην Ελλάδα, οι ελληνικές τράπεζες έπρεπε να επαναπροσδιορίσουν τις δραστηριότητές τους στην εγχώρια αγορά, αλλά και στις αγορές των κρατών όπου είχαν επεκταθεί, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτούς τους κινδύνους. Επισημαίνεται ότι σε περιόδους οικονομικής κρίσης, κυριαρχεί η αμφιβολία για την ύπαρξη ρευστότητας, γεγονός που συνιστά συστημική απειλή για μία χώρα, αλλά και για την παγκόσμια οικονομία, αφού προκαλεί μεγάλες εκροές κεφαλαίων και ραγδαίες μεταβολές στα χρηματιστήρια. Έτσι, προτεραιότητά τους, πλέον, δεν αποτελούσε η επεκτατική πολιτική μέσω εξαγορών ξένων τραπεζών, αλλά η διατήρηση της ρευστότητας στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα (Παπαδογιάννης, 2008).

Για την εξασφάλιση επαρκούς ρευστότητας στην οικονομία της χώρας, οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες έπρεπε εφεξής να περιορίσουν τα μερίδια αγοράς επί χορηγήσεων, προκειμένου να μετριάσουν την πιστωτική τους επέκταση. Ένας τρόπος ήταν η εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων για την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών, οι οποίοι αιτούνταν χρηματοδότηση, είτε με τη μορφή δανείου, είτε μέσω πιστωτικής κάρτας. Στη συνέχεια, η αύξηση των επιτοκίων στις καταθέσεις, με σκοπό την προσέλκυση περισσότερων καταθετών, αποτελούσε μία, επιπλέον, κίνηση για την αύξηση της ρευστότητας, κάτι που προκάλεσε, όμως, υψηλό κόστος χρήματος για εκείνες (Παπαδογιάννης, 2011). Ωστόσο, η ανάγκη εξεύρεσης κεφαλαίων με στόχο την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών των τραπεζών εντός και εκτός Ελλάδος, αλλά και η αδυναμία τους να αντλήσουν τα κεφάλαια αυτά, από τα κέρδη τους, οδήγησαν σε μία πιο άμεση και αποτελεσματική κίνηση, όπως ήταν η διενέργεια αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου, προκειμένου να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους βάση με κεφάλαια επενδυτών (Δρυμπέτας & Καλογερίδης, 2014).

Παρόλα αυτά, τα εν λόγω μέτρα δεν επαρκούσαν για να διασφαλίσουν τη ρευστότητα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, αλλά ούτε και για να διατηρήσουν την οικονομική σταθερότητα στις τοπικές αγορές του εξωτερικού μέσω των θυγατρικών τους. Λόγω του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας το 2009 και, κατά συνέπεια, της υποβάθμισης που υπέστη αναφορικά με την πιστοληπτική της ικανότητα, η πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών στη διεθνή διατραπεζική αγορά περιορίστηκε (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014). Η χορήγηση ρευστότητας

εφεξής θα πραγματοποιούταν μέσω διαδικασίας για την ανακεφαλαιοποίησή τους, με σκοπό την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων τους, αλλά και μέσω εκτάκτων χρηματοδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, κεφάλαια της οποίας θα έπρεπε να επιστρέψουν, όταν καταφέρουν να αντλήσουν χρηματοδότηση από τις διεθνείς αγορές (Παπαδογιάννης, 2009).

Άμεσο επακόλουθο ήταν να δημιουργηθεί η ανάγκη περιορισμού των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, λόγω έλλειψης ρευστότητας. Μία από τις πρώτες κατευθύνσεις της Τράπεζας Ελλάδος προς τις εμπορικές τράπεζες το Νοέμβριο του 2008 ήταν να χορηγούν δάνεια στις θυγατρικές τους στο εξωτερικό, εάν και εφόσον έχουν εξασφαλίσει τη διατήρηση των ανάλογων κεφαλαίων στο τοπικό νόμισμα της χώρας όπου απευθύνονται (Παπαδογιάννη, 2008). Η ενέργεια αυτή στόχευε στον περιορισμό της πιστωτικής τους επέκτασης, όμως εκ των πραγμάτων, το όλο εγχείρημα θα προκαλούσε μείωση των δραστηριοτήτων των τραπεζών, αφού έχει αποδειχθεί ότι οι καταθέσεις υστερούσαν σε σχέση με τις χορηγήσεις στις περισσότερες τράπεζες.

Ο περιορισμός στη διοχέτευση κεφαλαίων στις θυγατρικές του εξωτερικού συνεχίστηκε με εντονότερο ρυθμό λίγους μήνες αργότερα. Συγκεκριμένα, η Τράπεζα της Ελλάδος απαγόρευσε την ενίσχυση των τραπεζών στο εξωτερικό με κεφάλαια που άντλησαν οι μητρικές τράπεζες στην Ελλάδα από το ελληνικό πακέτο στήριξης των τραπεζικών ομίλων στις αρχές του 2009²¹. Σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι εκπρόσωποι της οποίας παρότρυναν τους τραπεζικούς ομίλους να χρησιμοποιήσουν τα κεφάλαια αυτά και για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων τους στο εξωτερικό, η Τράπεζα της Ελλάδος υποστήριξε ότι οι επενδύσεις αποτελούν υπόθεση στρατηγικής κίνησης των μετόχων, κάτι που διαφοροποιείται από το σκοπό του πακέτου στήριξης. Συνεπώς, σύμφωνα με την Τράπεζα Ελλάδος, τα κεφάλαια έπρεπε να καλύψουν τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας και μόνο (Παπαδογιάννης, 2009).

Και ενώ οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι δυσκολεύονταν να στηρίξουν τις δραστηριότητές τους στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπου είχαν επεκταθεί, οι θυγατρικές τους στην ευρύτερη περιοχή πίεζαν όλο και περισσότερο για την οικονομική τους ενίσχυση. Η μείωση των χρηματοδοτήσεων που χορηγούσαν επέφερε μείωση και στο πελατολόγιό τους (Παπαρηγόρης, 2009). Από την άλλη πλευρά, έπρεπε να συνεισφέρουν στην εγχώρια οικονομία, αφού οι αρνητικές εξελίξεις λόγω της παγκόσμιας οικονομικής έκαναν την εμφάνισή τους και εκεί. Από το 2008 διαπιστώθηκε αύξηση του πληθωρισμού, με άμεσο επακόλουθο τη διεύρυνση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (πιν. 4.43). Επίσης, η μεγάλη πιστωτική επέκταση των εγχώριων τραπεζών, σε συνδυασμό με το συναλλαγματικό κίνδυνο που εγκυμονούσε, λόγω των υποτιμήσεων που υπέστησαν τα τοπικά νομίσματα, αλλά και εξαιτίας

²¹ Στα πλαίσια των ενεργειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διατήρηση της ρευστότητας και τη στήριξη του τραπεζικού συστήματος των χωρών – μελών της, οι κεντρικές τράπεζες της Ευρωζώνης, αλλά και γενικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κλήθηκαν να συμφωνήσουν το φθινόπωρο του 2008 στην εφαρμογή μέτρων για την κεφαλαιακή ενίσχυση των ευρωπαϊκών τραπεζών (Euro2day, 2008). Το πακέτο στήριξης για την Ελλάδα, το οποίο θα κάλυπτε τις ανάγκες των ελληνικών τραπεζών ανήλθε σε 28 δις ευρώ (Εμπέογλου, 2008).

των υψηλών ποσοστών των χρηματοδοτήσεων σε ξένο νόμισμα, καθιστά τις οικονομίες των βαλκανικών χωρών ευάλωτες στο νέο οικονομικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009, pp. 32-35).

Πίνακας 4.43: Αποτύπωση των τιμών ΑΕΠ, Πληθωρισμού και Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στις χώρες των Βαλκανίων την περίοδο 2007-2009

Πίνακας Π.1 Βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες χωρών της ΝΑ Ευρώπης

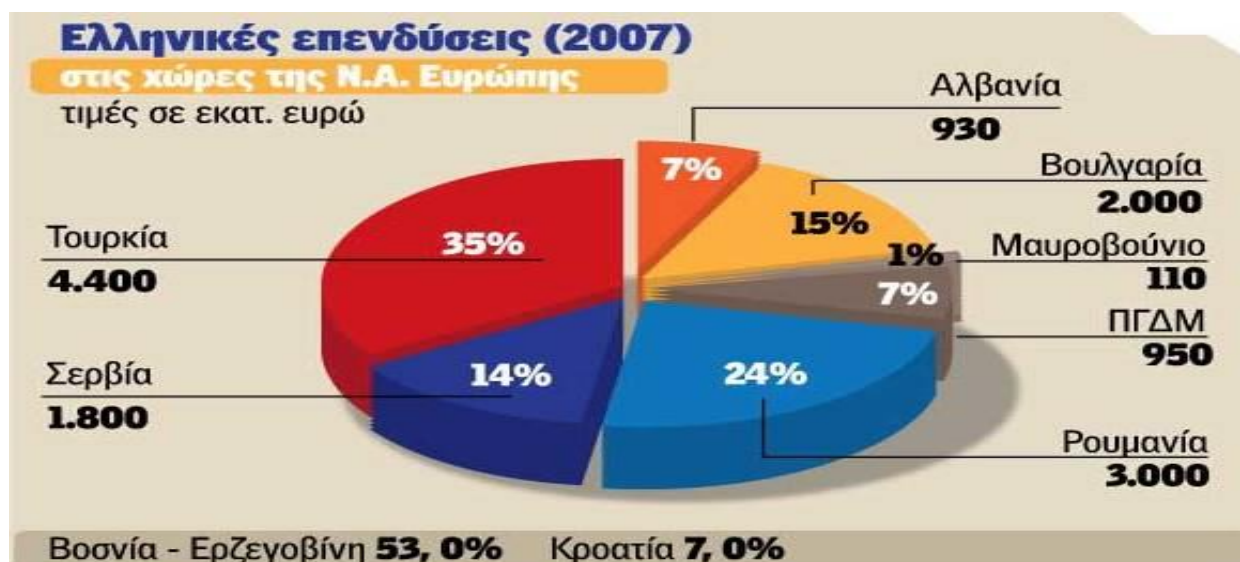
Χώρα	ΑΕΠ (% μεταβολή)			Πληθωρισμός			Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Αλβανία	6,3	6,8	0,4	2,9	3,4	1,5	-9,1	-13,5	-10,0
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	6,8	5,5	-3,0	1,5	7,4	2,1	-12,7	-15,0	-9,3
Βουλγαρία	6,2	6,0	-2,0	7,6	12,0	3,7	-25,1	-24,4	-12,3
Κροατία	5,5	2,4	-3,5	2,9	6,1	2,5	-7,6	-9,4	-6,5
Μαυροβούνιο	10,7	7,5	-2,7	3,5	9,0	1,7	-29,3	-31,3	-23,2
Ουκρανία	7,9	2,1	-8,0	12,8	25,2	16,8	-3,7	-7,2	0,6
ΠΓΔΜ	5,9	5,0	-2,0	2,3	8,3	1,0	-7,2	-13,1	-9,9
Ρουμανία	6,2	7,1	-4,1	4,8	7,8	5,9	-13,9	-12,6	-7,5
Σερβία	6,9	5,4	-2,0	6,5	11,7	10,0	-15,3	-17,3	-12,2
Τουρκία	4,7	1,1	-5,1	8,8	10,4	6,9	-5,8	-5,7	-1,2

Πηγή: ΔΝΤ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, 2009, "Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα", Αθήνα, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Άξιων της Τράπεζας της Ελλάδος.

Λαμβάνοντας υπόψη την ευρεία πιστωτική επέκταση των ξένων τραπεζών στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, τα υψηλά ποσοστά επιχειρηματικών επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών (διάγρ. 4.11), αντιπαραβάλλοντάς τα με τη ραγδαία μείωση του ΑΕΠ των οικονομιών της περιοχής από το 2008 και έπειτα, κρίθηκε έκτακτη ανάγκη η περαιτέρω οικονομική ενίσχυση των τραπεζών με κεφάλαια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ).

Διάγραμμα 4.11: Τα ποσοστά των ελληνικών επιχειρηματικών επενδύσεων στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης το 2007

Πηγή: Αποστόλου Μ., 2009, «Το "ναρκοπέδιο" των Βαλκανίων», Αθήνα, στην [Ημερησία](#)

Συγκεκριμένα, το Φεβρουάριο του 2009 οι τρεις Οργανισμοί διαμόρφωσαν ένα Κοινό Σχέδιο Δράσης για τη χρηματοδοτική στήριξη του τραπεζικού συστήματος στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, προκειμένου να ενισχύσουν τη ρευστότητά τους και να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους, με σκοπό την τόνωση της εγχώριας οικονομίας (EBRD, European Investment Bank, World Bank Group, 2011). Οι τέσσερις μεγάλες ελληνικές τράπεζες συμπεριλήφθηκαν στο Σχέδιο Δράσης των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών σε εκείνες με τα μεγαλύτερα οικονομικά πακέτα στήριξης (πιν. 4.44). Έτσι, τον Οκτώβριο του 2010 ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς ανακοίνωσε την παροχή €200 εκατ. εκ μέρους της EBRD για τη χρηματοδότηση των θυγατρικών της στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Αλβανία (Piraeus Bank Group, 2010). Την ίδια ημερομηνία ο Όμιλος της EFG Eurobank ενημέρωνε το επενδυτικό κοινό ότι η EBRD χρηματοδοτεί τις θυγατρικές της σε Ρουμανία, Βουλγαρία και Σερβία με €230 εκατ. (EFG Eurobank, 2010). Το ίδιο συνέβη και με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ανακοίνωσε το Δεκέμβριο του 2010 τη συμφωνία της με την EBRD για τη σύναψη τριών δανειακών συμβάσεων συνολικού ποσού €350 εκατ. (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 2010), αλλά και με την Alpha Bank, η οποία χορηγήθηκε δάνειο €200 εκατ. προκειμένου να στηρίξει τις δραστηριότητές της στη Ρουμανία και τη Σερβία (Williams, 2010).

Πίνακας 4.44: Οι χρηματοδοτήσεις των ελληνικών τραπεζικών Ομίλων σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών

Ten largest Funding packages by EBRD under the Joint IFI Action Plan, up to end-2010 (in millions of Euros)

International Parent Group	Total Approved*	Total Signed*	Total Disbursed*
Unicredit Group	445	429	345
National Bank of Greece	365	190	3
Société Générale	343	171	150
EFG Eurobank	244	138	113
BNP Paribas	238	174	174
Erste Bank Group	235	235	176
Piraeus Bank Group	208	110	97
Alpha Bank Group	200	100	53
Intesa SanPaolo	199	199	140
Raiffeisen Group	170	158	137
Others	1,169	949	778
TOTAL*	3,815	2,853	2,164

* Excludes trade finance.

Πηγή: European Bank for Reconstruction and Development, European Investment Bank & World Bank Group, 2011, "Final Report on the Joint IFI Action Plan", στο [Final Report on the Joint IFI](#)

5. Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

5.1: Συμπεράσματα

Το χρονικό πλαίσιο του παρόντος εγχειρήματος οριοθετείται στην περίοδο από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1980, έως το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, δίνοντας έμφαση στη διεθνοποίηση των ελληνικών τραπεζών και αναλύοντας τις χρηματοπιστωτικές αλλαγές τις οποίες βίωσαν. Ολοκληρώνοντας την έρευνα, διαπιστώνεται ότι μέσα σε διάστημα είκοσι ετών περίπου, οι ελληνικές τράπεζες κλήθηκαν να υιοθετήσουν πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους πολιτικές τραπεζικής λειτουργίας. Σε ένα ασταθές ακόμη πολιτικό περιβάλλον, ύστερα από τις επιδράσεις που είχαν στο εσωτερικό της χώρας οι παγκόσμιοι πόλεμοι, ο εμφύλιος και η μεταπολίτευση, οι εμπορικές τράπεζες είχαν συνηθίσει να λογοδοτούν στην Τράπεζα της Ελλάδος, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα επιλογής για την άσκηση της αναπτυξιακής τους πολιτικής. Στα πλαίσια, όμως, της ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, έπρεπε να διαφοροποιήσουν τη λειτουργία τους από την εξυπηρέτηση των κρατικών συμφερόντων και την απόδοση μέρος των διαθέσιμων τους στο ελληνικό δημόσιο και να ενσωματώσουν τις κοινοτικές οδηγίες.

Έτσι, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα οι ελληνικές τράπεζες ολοκλήρωσαν τις απαραίτητες διαδικασίες προκειμένου να απελευθερωθούν από τον κρατικό παρεμβατισμό, άρχισαν να ενσωματώνουν στη λειτουργία τους εκσυγχρονιστικά συστήματα πληρωμών για τη διενέργεια πλήθους συναλλαγών και να συμμετέχουν σε ανοιχτές αγορές, όπως όλα τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη συνέχεια, τους δόθηκε η ευκαιρία να δημιουργήσουν τραπεζικά εργαλεία και να αναπτύξουν προϊόντα και υπηρεσίες λιανικής τραπεζικής, διευρύνοντας τους τομείς δραστηριοποίησής τους, πέραν από τις κατεξοχήν τραπεζικές εργασίες, στον ασφαλιστικό κλάδο, τη μίσθωση, την ενσωμάτωση τεχνολογικών λειτουργιών, ακόμη και τη διεύρυνση του δικτύου των καταστημάτων τους με σκοπό την εξυπηρέτηση ολοένα και περισσότερων πελατών, αλλά και την ίδρυση θυγατρικών εταιρειών εντός και εκτός Ελλάδος. Συνεπώς, στο πρώτο κεφάλαιο του παρόντος εγχειρήματος, περιγράφηκαν οι αρμοδιότητες των ελληνικών τραπεζών κατά τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, αλλά και οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν στη συνέχεια, προκειμένου να ολοκληρωθεί η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος τη δεκαετία του 1990.

Παράλληλα με τις ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν για την ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα, η Ελλάδα προσχώρησε στην ΟΝΕ το 2001, ενσωματώνοντας το ευρώ ως εθνικό νόμισμα. Το ιστορικής σημασίας για τη χώρα γεγονός αυτό βοήθησε τις εμπορικές τράπεζες να εκτοξεύσουν τα επίπεδα καταναλωτικής πίστης, αφού τους δόθηκε η δυνατότητα να συναλλάσσονται στις ευρωπαϊκές χρηματαγορές και να αντλούν άμεσα κεφάλαια. Με τα κεφάλαια αυτά αύξησαν τα ποσοστά πίστωσης που παρείχαν στους πελάτες τους σε υπερβολικό βαθμό και χρηματοδότησαν τις δραστηριότητές τους εντός και εκτός Ελλάδας, προς εξυπηρέτηση των κερδοσκοπικών τους συμφερόντων, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τα χαμηλά επίπεδα των

καταθετικών τους βάσεων. Συνεπώς, στο δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος, αναφέρθηκαν τα κριτήρια σύγκλισης της Ελλάδας, καθώς και οι θετικές και αρνητικές εκτιμήσεις για την ένταξή της στην ΟΝΕ.

Εκτός από την υποστήριξη των εργασιών τους στο εσωτερικό, οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες, έχοντας πρόσβαση στο διατραπεζικό δανεισμό, χρηματοδοτούσαν τις θυγατρικές τους στο εξωτερικό. Εκμεταλλευόμενες τη γεωγραφική εγγύτητα, αλλά και τις αναπτυσσόμενες αγορές των Βαλκανικών χωρών και της ευρύτερης Νοτιοανατολικής Ευρώπης, προχώρησαν σε πλήθος εξαγορών και συγχωνεύσεων με ξένες τράπεζες. Η επέκτασή τους αυτή είχε στρατηγικό χαρακτήρα, καθώς στόχευε στη διείσδυση στις τοπικές αγορές, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που αυτές παρείχαν, προκειμένου να διευρύνουν τις πηγές εσόδων τους και να ενισχύσουν την κερδοφορία των μητρικών τραπεζών τους (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009, p. 65). Το μέγεθος των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αντιστοιχούσε, κατά το τέλος του 2008, στο 1/5 του ελληνικού ΑΕΠ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009). Συνεπώς, στο τρίτο κεφάλαιο του παρόντος, περιγράφηκαν οι συνθήκες διεθνοποίησης των ελληνικών τραπεζών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, παραθέτοντας τα μερίδια αγοράς που καταλάμβαναν στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα.

Η ανοδική επεκτατική πορεία των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια και τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης άρχισε να μετριάζεται με την επίδραση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008. Παρά τη σημαντική κερδοφορία που απέδιδαν σε επίπεδο ομίλου, αλλά και το μέγεθος των εργασιών τους, τα ποσοστά της πιστωτικής τους επέκτασης ήταν τόσο υψηλά που επωμίστηκαν τον κίνδυνο μόχλευσης. Ως αποτέλεσμα, από το 2008 και έπειτα, η συνολική τους παρουσία αποτελούσε, πλέον, περισσότερο ένα “πρόβλημα που έχρηζε επίλυσης” για τις μητρικές τους τράπεζες στην Ελλάδα, παρά πηγή κερδοφόρων αποτελεσμάτων. Με το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης και την κρίση του δημοσιονομικού χρέους που βίωσε η χώρα, οι ελληνικές τράπεζες αδυνατούσαν να ενισχύσουν με περαιτέρω κεφάλαια τις θυγατρικές τους στο εξωτερικό. Τα πακέτα οικονομικής στήριξης που χορηγήθηκαν από τους χρηματοπιστωτικούς μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατέθηκαν για την ανακεφαλαιοποίησή τους και τη διατήρηση της ρευστότητας στο εσωτερικό τους. Έτσι, οι τράπεζες του εξωτερικού έπρεπε να ξεκινήσουν διαδικασίες αναδιαμόρφωσης, ακόμη και περικοπής, λόγω της έλλειψης οικονομικής ενίσχυσης. Συνεπώς, στο τέταρτο κεφάλαιο του παρόντος, πραγματοποιήθηκε μία σύνδεση των αποτελεσμάτων που επέφεραν οι θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια με τον κίνδυνο κατάρρευσης των μητρικών τραπεζών, λόγω της επέλασης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.

5.2: Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Λαμβάνοντας υπόψη τον προβληματισμό που εκφράστηκε, με την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας, για την περαιτέρω χρηματοδότηση των διεθνών δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών, θα ήταν εύλογο να τεθεί το ερώτημα σε τι βαθμό συνεχίστηκε η επεκτατική τους πολιτική από το 2008 και έπειτα, κατόπιν επίδρασης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Για την περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος, πρέπει να καταγραφούν τα γεγονότα που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι ελληνικές τράπεζες από το 2008 και σε τι ποσοστό αυτά επηρέασαν τη λειτουργία των θυγατρικών και των υποκαταστημάτων τους στα Βαλκάνια και την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Οι συνεχείς έλεγχοι των εσωτερικών υποθέσεων της χώρας εκ μέρους των Ευρωπαϊκών Οργανισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Τρόικα, η αποχή της Ελλάδας από τις διεθνείς αγορές, η εφαρμογή του PSI, η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών, η σωρεία συγχωνεύσεων είναι σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια και είχαν αντίκτυπο στη λειτουργία των θυγατρικών τραπεζών στις γειτονικές χώρες.

Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η αριθμητική σύγκριση του δικτύου των καταστημάτων των τραπεζών που περιγράφηκαν στην παρούσα εργασία κατά την πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας, με εκείνο όπως έχει διαμορφωθεί από το 2009 και έπειτα. Ένα ακόμη μέτρο σύγκρισης θα μπορούσε να είναι το μέγεθος της κερδοφορίας που παρουσίασαν οι ελληνικές τράπεζες του εξωτερικού μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, συγκριτικά με εκείνη που απέδωσαν τα πρώτα επτά, περίπου, χρόνια της λειτουργίας τους. Το ενδιαφέρον για τις μετρήσεις αυτές προκύπτει από την πρόθεση των ελληνικών τραπεζών να προχωρήσουν σε πώληση των συμμετοχών τους στις βαλκανικές τράπεζες, στα πλαίσια εφαρμογής των ευρωπαϊκών σχεδίων για την αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (Matrix 24, 2013).

6. Κατάσταση Πινάκων

Πίνακας 1.1: Οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα το 1980	15
Πίνακας 1.2: Οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα το 1980 και η εξέλιξη των ιδίων κεφαλαίων τους	16
Πίνακας 1.3: Συμμετοχές σε βιομηχανικές και ασφαλιστικές εταιρείες	22
Πίνακας 2.1: Εξαγορές αλλοδαπών τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες το 2006.....	38
Πίνακας 3.1: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας το 2007 .	52
Πίνακας 3.2: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Alpha Bank το 2007	54
Πίνακας 3.3: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου EFG Eurobank το 2009.....	57
Πίνακας 3.4: Η παρουσία των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στα τέλη του 2007.....	61
Πίνακας 3.5: Το προσωπικό απασχόλησης των θυγατρικών τραπεζών στα τέλη του 2007	62
Πίνακας 3.6: Τα μερίδια αγοράς των ελληνικών τραπεζών στις βαλκανικές αγορές την περίοδο 2003-2008	62
Πίνακας 3.7: Το δίκτυο των καταστημάτων και το προσωπικό απασχόλησης των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια.....	63
Πίνακας 3.8: Η συμμετοχή (σε εκατ.€) των θυγατρικών τραπεζών στους ελληνικούς Ομίλους...	65
Πίνακας 3.9: Η συμμετοχή της Αυστρίας, της Σουηδίας και της Ελλάδας στον τραπεζικό τομέα των Ευρωπαϊκών χωρών	66
Πίνακας 4.1: Τα μερίδια αγοράς βάσει χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών στις βαλκανικές χώρες το 2007	67
Πίνακας 4.2: Η σύνθεση των εργασιών των ελληνικών τραπεζών στις χώρες των Βαλκανίων την περίοδο 2002-2005	68
Πίνακας 4.3: Η σύνθεση εργασιών της Storanska Banka την περίοδο 2005-2008.....	69
Πίνακας 4.4: Η σύνθεση εργασιών της Banca Romaneasca την περίοδο 2007-2008.....	69
Πίνακας 4.5: Η σύνθεση εργασιών της United Bulgarian Bank την περίοδο 2005-2008	69
Πίνακας 4.6: Η σύνθεση εργασιών της Finansbank την περίοδο 2005-2008.....	70
Πίνακας 4.7: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της United Bulgarian Bank ανά επιχειρηματικό κλάδο την περίοδο 2006-2007	71
Πίνακας 4.8: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Romania την περίοδο 2003-2008	72
Πίνακας 4.9: Τα ποσοστά συμμετοχής της Alpha Bank Romania σε ιδιωτικές εταιρείες της Ρουμανίας την περίοδο 2003-2004.....	72
Πίνακας 4.10: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Alpha Bank Romania στους κλάδους παραγωγής της Ρουμανίας την περίοδο 2003-2004.....	73
Πίνακας 4.11: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Albania την περίοδο 2007-2008	73
Πίνακας 4.12: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Skopje την περίοδο 2004-2008	74
Πίνακας 4.13: Η σύνθεση εργασιών της Alpha Bank Srbija την περίοδο 2006-2008	74
Πίνακας 4.14: Η σύνθεση εργασιών της Banc Post την περίοδο 2007-2008.....	74
Πίνακας 4.15: Η σύνθεση εργασιών της Bulgarian Post Bank την περίοδο 2004-2008	75
Πίνακας 4.16: Η σύνθεση εργασιών της Eurobank TEKFEN την περίοδο 2006-2008	75

Πίνακας 4.17: Η σύνθεση εργασιών της Piraeus Bank Beograd την περίοδο 2005-2008.....	75
Πίνακας 4.18: Η σύνθεση εργασιών της Piraeus Bank Bulgaria την περίοδο 2006-2008	76
Πίνακας 4.19: Η σύνθεση εργασιών της Piraeus Bank Romania την περίοδο 2005-2008	76
Πίνακας 4.20: Η σύνθεση εργασιών της Tirana Bank την περίοδο 2005-2008.....	76
Πίνακας 4.21: Η κερδοφορία της Banca Romaneasca την περίοδο 2007-2008.....	78
Πίνακας 4.22: Η κερδοφορία της Stopanska Banka την περίοδο 2005-2008	78
Πίνακας 4.23: Η κερδοφορία της United Bulgarian Bank την περίοδο 2005-2008	79
Πίνακας 4.24: Η κερδοφορία της Finansbank την περίοδο 2005-2008	79
Πίνακας 4.25: Η κερδοφορία της Alpha Bank Romania την περίοδο 2003-2008	79
Πίνακας 4.26: Η κερδοφορία της Alpha Bank Albania το 2008	80
Πίνακας 4.27: Η κερδοφορία της Alpha Bank Skopje την περίοδο 2004-2008.....	80
Πίνακας 4.28: Η κερδοφορία της Alpha Bank Srbija την περίοδο 2006-2008.....	80
Πίνακας 4.29: Η κερδοφορία της Banc Post την περίοδο 2007-2008	81
Πίνακας 4.30: Η κερδοφορία της Bulgarian Post Bank την περίοδο 2004-2008.....	81
Πίνακας 4.31: Η κερδοφορία της Eurobank TEKFEN την περίοδο 2006-2008.....	81
Πίνακας 4.32: Η κερδοφορία της Piraeus Bank Beograd την περίοδο 2005-2008	81
Πίνακας 4.33: Η κερδοφορία της Piraeus Bank Bulgaria την περίοδο 2006-2008.....	81
Πίνακας 4.34: Η κερδοφορία της Piraeus Bank Romania την περίοδο 2005-2008	82
Πίνακας 4.35: Η κερδοφορία της Tirana Bank το 2008	82
Πίνακας 4.36: Σύγκριση αποτελεσμάτων Alpha Bank σε επίπεδο Ομίλου την περίοδο 2002-2004	83
Πίνακας 4.37: Σύγκριση αποτελεσμάτων Eurobank σε επίπεδο Ομίλου την περφόδο 2003-2004	84
Πίνακας 4.38: Σύγκριση καταθέσεων – χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών στις Βαλκανικές χώρες την περίοδο 2003-2007.....	85
Πίνακας 4.39: Το σύνολο των δανείων και των καταθέσεων του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας στην Ελλάδα και το εξωτερικό την περίοδο 2007-2008.....	87
Πίνακας 4.40: Τα χρηματικά ποσά εξαγοράς των θυγατρικών εξωτερικού από τους ελληνικούς τραπεζικούς Ομίλους.....	90
Πίνακας 4.41: Πιστώσεις, χρέος και συναλλαγματικά διαθέσιμα χωρών της ΝΑ Ευρώπης το 2008	91
Πίνακας 4.42: Ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό το 2008.....	91
Πίνακας 4.43: Αποτύπωση των τιμών ΑΕΠ, Πληθωρισμού και Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στις χώρες των Βαλκανίων την περίοδο 2007-2009.....	94
Πίνακας 4.44: Οι χρηματοδοτήσεις των ελληνικών τραπεζικών Ομίλων σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών	95

7. Κατάσταση Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1: Καταθέσεις της ΕΤΕ προς το σύνολο των καταθέσεων	17
Διάγραμμα 1.2: Η σχέση της καταναλωτικής πίστης με το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα την περίοδο 1961-1997	19
Διάγραμμα 1.3: Η κατανομή των κεφαλαίων της ΑΤΕ το 1988	25
Διάγραμμα 2.1: Χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων στα ελληνικά νοικοκυριά την περίοδο 2001-2010.....	37
Διάγραμμα 2.2: Ο ρυθμός πληθωρισμού της χώρας την περίοδο 1996-2000	39
Διάγραμμα 2.3: Η διακύμανση του ελληνικού χρέους την περίοδο 1990-1999	40
Διάγραμμα 2.4: Η διαμόρφωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων την περίοδο 1998-2000	41
Διάγραμμα 2.5: Η διαμόρφωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων την περίοδο 1993-2000	41
Διάγραμμα 2.6: Η διαμόρφωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας την περίοδο 1990-1999 (α)	41
Διάγραμμα 2.7: Η διαμόρφωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της Ελλάδας την περίοδο 1990-1999 (β)	42
Διάγραμμα 3.1: Η κατανομή των κρατικών ελληνικών κεφαλαίων στις χώρες των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ).....	47
Διάγραμμα 3.2: Τα μερίδια αγοράς των ξένων τραπεζών στις βαλκανικές αγορές την περίοδο 1999-2004	48
Διάγραμμα 3.3: Τα μερίδια αγοράς των κρατικών τραπεζών στις βαλκανικές αγορές την περίοδο 1999-2004	49
Διάγραμμα 3.4: Το δίκτυο καταστημάτων εξωτερικού του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς το 2008	59
Διάγραμμα 4.1: Τα ποσοστά συμμετοχής της Finansbank στους τουρκικούς τομείς παραγωγής το 2009.....	70
Διάγραμμα 4.2: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Banca Romaneasca ανά επιχειρηματικό κλάδο το 2008	71
Διάγραμμα 4.3: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Piraeus Bank Romania ανά επιχειρηματικό κλάδο το 2006	77
Διάγραμμα 4.4: Τα ποσοστά χρηματοδότησης της Piraeus Bank Romania ανά επιχειρηματικό κλάδο το 2006	77
Διάγραμμα 4.5: Ανισορροπία καταθέσεων – χορηγήσεων Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 2005-2006.....	86
Διάγραμμα 4.6: Καταθέσεις Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 2006-2007.....	86
Διάγραμμα 4.7: Χορηγήσεις Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 2006-2007	86
Διάγραμμα 4.8: Μερίδια αγοράς επί χορηγήσεων Piraeus Bank Romania την περίοδο 2004-2007	87
Διάγραμμα 4.9: Μερίδια αγοράς επί καταθέσεων Piraeus Bank Romania την περίοδο 2004-2007	87
Διάγραμμα 4.10: Η άνοδος των δανείων και των καταθέσεων του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στο εξωτερικό την περίοδο 2003-2007	88
Διάγραμμα 4.11: Τα ποσοστά των ελληνικών επιχειρηματικών επενδύσεων στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης το 2007.....	94

8. Βιβλιογραφία

Crédit Agricole Bulgaria, 2012. *Crédit Agricole Bulgaria*. [Online]
Available at: http://www.credit-agricole.bg/left_menu/id/1
[Accessed 2012].

Alpha Bank AD Skopje, 2011. *Alpha Bank AD Skopje*. [Online]
Available at: <http://www.alphabank.com.mk/Default.aspx?tabid=117&lang=en>
[Accessed 29 August 2011].

Alpha Bank Albania, 2008. *Η Alpha Bank τιμά τα 10 χρόνια παρουσίας της στην Αλβανία*, Τίρανα: Alpha Bank.

Alpha Bank Albania, 2009. *Alpha Bank Albania*. [Online]
Available at: <http://www.alphabank.al/en/profile/HISTORY/>
[Accessed 2009].

Alpha Bank Bulgaria, 2014. *Alpha Bank Bulgaria*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.alphabank.bg/display.aspx?page=3>
[Πρόσβαση 2014].

Alpha Bank Cyprus Ltd , n.d. *Alpha Bank Cyprus Ltd*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.alphabank.com.cy/bank1.shtml>

Alpha Bank Romania, 2001. *Alpha Bank Romania*. [Online]
Available at: https://www.alphabank.ro/about_us/about_us.htm
[Accessed 2001].

Alpha Bank Srbija A.D., 2010. *Alpha Bank Srbija A.D.*. [Online]
Available at:
http://www.alphabankserbia.com/about_bank/the_bank.leegdo.html?bannertrack=undefined
[Accessed 7 April 2010].

Alpha Bank, 2008. *Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 107*, Αθήνα: Alpha Bank.

Alpha Bank, 2014. *Alpha Bank*. [Online]
Available at: <http://www.alpha.gr/page/default.asp?id=2544&la=1>
[Accessed 16 March 2014].

Banca Românească, 2014. *Banca Românească Membră a Grupului National Bank of Greece*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.banca-romaneasca.ro/en/about-us/history/>

Bank Of Greece, 2008. *Τράπεζα της Ελλάδος*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Euro/Notes-coins/transition.aspx>
[Πρόσβαση 2008].

Bryant, R., Γκαργκάνας, Ν. & Ταβλάς, Γ., 2002. *Οικονομικές Επιδόσεις και Προοπτικές της Ελλάδος*. 1st επιμ. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος και The Brookings Institution 2002.

Credit Agricole Albania, 2014. *Credit Agricole Albania*. [Online]
Available at: <http://www.credit-agricole.al/about-us-2/?lang=en>
[Accessed 2014].

Credit-Agricole Bank Romania S.A., n.d. *Credit-Agricole Bank Romania S.A.*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://credit-agricole.ro/en/about-us>

Dunbar, N., 2003. Revealed: Goldman Sachs' mega-deal for Greece. *Risk.net*, 1 July, pp. 1-4.

EBRD, European Investment Bank, World Bank Group, 2011. *Final Report on the Joint IFI*, s.l.: EBRD, http://www.ebrd.com/downloads/news/Final_Report_on_Joint_IFI_Action_Plan_Feb_2011.pdf.

EFG Eurobank, 2010. *Η EBRD Χρηματοδοτεί τις Bancpost (Ρουμανία), Eurobank EFG (Βουλγαρία) και Eurobank EFG (Σερβία) για παροχή πιστώσεων στις τοπικές αγορές*, Αθήνα: EFG Eurobank, <http://www.eurobank.gr/online/home/viewNews2.aspx?id=1487&code=PRESS&lang=gr>.

e-go.gr, 2012. *Οι θυγατρικές της Emporiki Bank περνούν στην Credit Agricole*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.e-go.gr/news/article.asp?catid=17826&subid=2&pubid=129094396> [Πρόσβαση 11 Ιούλιος 2012].

Emporiki Bank - Cyprus Ltd, n.d. *Emporiki Bank - Cyprus Ltd*. [Online] Available at: <http://www.emporikicyprus.com/about-us.html>

emprosdrama, 2009. *Τα Βαλκάνια και οι Τράπεζες της Δυτ.Ευρώπης. Έκθεση της Moody's*. Δράμα: emprosdrama.blogspot.com/.

E-travel S.A., n.d. *Money Expert*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

http://www.moneyexpert.gr/gr/%CE%A7%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1/currentaccounts/%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD_AteBank

Euro2day.gr, 2007. *Οι Ελληνικές και Ξένες Τράπεζες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη*. [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.euro2day.gr/dm_documents/150207_maties_oikonomia.doc [Πρόσβαση 15 Φεβρουάριος 2007].

Euro2day, 2004. *Euro2day*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.euro2day.gr/news/enterprises/article/64066/emporiki-poyla-symmetohes-se-armenia-georgia.html>

[Πρόσβαση 28 September 2004].

Euro2day, 2008. *Απόλυτη στήριξη των τραπεζών από την ΕΕ*, Αθήνα: Euro2day,

<http://www.euro2day.gr/news/world/125/articles/381732/ArticleNewsWorld.aspx>.

Eurobank, 2000. *Ρουμανία*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=136&cod>

[Πρόσβαση 27 April 2000].

Eurobank, 2001. *Σύμφωνο Συνεργασίας μεταξύ Banc Post και EFG Eurobank Ergasias*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=154&cod>

[Πρόσβαση 21 November 2001].

Eurobank, 2003. *ALICO/CEH Balkan Holdings Ltd*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=487&cod>

[Πρόσβαση 23 December 2003].

Eurobank, 2004. *Bancpost*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=641&cod>

[Πρόσβαση 23 December 2004].

Eurobank, 2004. *Η Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias αποκτά τον πλήρη έλεγχο της BPB που εδρεύει στην*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=566&cod>
[Πρόσβαση 7 July 2004].

Eurobank, 2005. *Εξαγορά της HC Istanbul*. Istanbul: Eurobank.

Eurobank, 2007. *Επίσημη έναρξη δραστηριοτήτων στην Κύπρο*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=1091&cod>
[Πρόσβαση 31 October 2007].

Eurobank, 2007. *Ο Όμιλος Eurobank EFG συμφώνησε την εξαγορά της πλειοψηφίας του μετοχικού κεφαλαίου της*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.eurobank.gr/online/HOME/viewNews2.aspx?id=944&cod>
[Πρόσβαση 5 February 2007].

Europa.eu, 1995-2014. *European Union*. [Online]
Available at: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eib/index_en.htm

European Central Bank, 2000. *Convergence Report 2000*, Frankfurt: European Central Bank.

European Central Bank, 2001. *European Central Bank - Eurosystem*. [Online]
Available at: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.en.html>
[Accessed 2001].

European Monetary Institute, 1998. *Convergence Report March 1998*, Frankfurt: European Monetary Institute.

Gibson, H. & Tsakalotos, E., 1993. European integration and the banking sector in Southern Europe: competition, efficiency and structure. *BNL Quarter Review*, September, pp. 299-325.

In.gr, 2006. *In.gr*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://news.in.gr/economy/article/?aid=696164>
[Πρόσβαση 3 Απρίλιος 2006].

Inside Job. 2010. [Film] Directed by Charles Ferguson. United States: Sony Pictures Classics.

Karafolas, S., 2006. *Activities of Greek banks in Balkan countries: a comparative balance sheet and income analysis between affiliate banks in Balkan countries*. Volos, ERSA Annual Conference in University of Thessaly.

Kathimerini.gr, 2006. *Στρατηγική είσοδο της ATE Bank στην AIK Bank*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.kathimerini.gr/262072/article/oikonomia/epixeirhseis/strathgikh-eisodo-ths-ate-bank-sthn-aik-bank>
[Πρόσβαση 12 Σεπτέμβριος 2006].

Matrix 24, 2013. *Αμφίβολη η αποχώρηση των ελληνικών τραπεζών από τα Βαλκάνια*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<http://www.matrix24.gr/2013/10/%CE%B1%CE%BC%CF%86%CE%AF%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%B7-%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CF%81/>

Mauldin, J., 2011. *The European Banking Crisis: Assessing the Damage and a Look Ahead*. [Online]
Available at: <http://www.financialsense.com/contributors/john-mauldin/2011/10/28/the-european-banking-crisis-assessing-the-damage-and-a-look-ahead>
[Accessed Financial Sense].

Naftemporiki.gr, 2007. *Στη λιανική τραπεζική επικεντρώνεται η ATEbank Romania*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/171732/sti-lianiki-trapeziki-epikentronetai-i-atebank-romania>
[Πρόσβαση 4 Ιούνιος 2007].

National Bank of Greece / Egypt, n.d. *National Bank of Greece / Egypt*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.nbg.com.eg/en/pages/2/about_nbg_egypt

Omikron Insurance Group, 2012-2013. *Omikron Insurance Group*. [Online]
Available at: <http://www.omikroninsurance.gr/partners.html#>

Piraeus Bank AD Belgrade, 2009. *Piraeus Bank*. [Online]
Available at: <http://www2.piraeusbank.rs/index.php?lang=en>
[Accessed 2009].

Piraeus Bank Bulgaria, n.d. *Piraeus Bank Bulgaria*. [Online]
Available at: <http://www.piraeusbank.bg/ecPage.asp?id=240198&lang=2&nt=96&sid=>

Piraeus Bank Group, 2010. *Συνεργασία του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Αλβανία με την EBRD*, Αθήνα: Piraeus Bank Group,
<http://www.piraeusbankgroup.com/el/~media/C49BADCOE2784D589B07EE2A52E95300.ashx>.

Piraeus Bank Romania, 2008. *Piraeus Bank in dialogue with you*. [Online]
Available at: <http://www.piraeusbank.ro/Bank/About-us/mission-and-values.html>
[Accessed 2008].

SETimes.com, 2005. *Southeast European Times*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/setimes/articles/2005/12/12/reportage-01>
[Πρόσβαση 12 December 2005].

Stopanska Banka Ad -Skopje, 2010. *70 years on your side / Stopanska Banka Ad -Skopje - member of NBG group*. [Online]
Available at: <http://www.stb.com.mk/profile-history.nspx>

Tirana Bank, 2009. *Tirana Bank Piraeus Bank Group*. [Online]
Available at: <http://www.tiranabank.al/eng/dokumenti.asp?id=74&kujam=Overview&menu=6>
[Accessed 2009].

United Bulgarian Bank, 2011. *United Bulgarian Bank NBG Group*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://ubb.bg/en-US/the_bank

Wikipedia, 2013. *Wikipedia*. [Online]
Available at:
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%B8%CF%89%CF%83%CE%B7
[Accessed 1 April 2013].

Wikipedia, 2014. *Wikipedia*. [Online]
Available at:
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%8C%CF%81%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CE%91%CF%80%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD
[Accessed 24 March 2014].

Williams, A., 2010. *EBRD joins efforts with Alpha Bank's subsidiaries to support economy in Romania and Serbia*, s.l.: EBRD, <http://www.ebrd.com/pages/news/press/2010/101005b.shtml>.

- Αβραμίδου, Β. & Σαμαρά, Α., 2010. *Η Πορεία των Μετοχών των Ελληνικών Τραπεζών*. Θεσσαλονίκη: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.
- Αγγελόπουλος, Π., 2008. Συστήματα Πληρωμών. Στο: *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Αγορές, Προϊόντα, Κίνδυνοι)*. Αθήνα: Αθ. Σταμούλης, pp. 659-660.
- Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989. *Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος - Μια μεγάλη ελληνική τράπεζα με παράδοση και δυναμισμό που προωθεί δημιουργικά την υπόθεση της οικονομικής ανάπτυξης*. Αθήνα: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.
- Αλεξάκης, Π. και συν., 1995. *Απελευθέρωση Αγορών και Μεταχηματισμοί στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα*. Αθήνα: Παπαζήση ΑΕΒΕ.
- Αλεξάκης, Π. και συν., 1995. Οι πολιτικές προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών. Στο: *Απελευθέρωση Αγορών και Μεταχηματισμοί Στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα*. Αθήνα: ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕΒΕ, pp. 17-77.
- Αρβανιτόπουλος, Κ. & Ήφαιστος, Π., 2003. Πεδία ανταγωνισμού στις ευρωπαϊκές σχέσεις μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Στο: *Ευρωπαϊκές Σχέσεις*. Αθήνα: ΠΟΙΟΤΗΤΑ, p. 177.
- Βλιάμου, Σ. & Κυριαζής, Ν., 1993. Εισαγωγή. Στο: Σ. Βλιάμου & Ν. Κυριαζής, επιμ. *Ευρωπαϊκή Νομισματική Ολοκλήρωση: Η αποπεριφερειοποίηση των Εθνικών Τραπεζικών τομέων*. Αθήνα: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, pp. 14-16.
- Βλιάμου, Σ. & Κυριαζής, Ν., 1993. Η ελληνική εμπειρία με τις ρυθμίσεις. Στο: Σ. Βλιάμου & Ν. Κυριαζής, επιμ. *Ευρωπαϊκή Νομισματική Ολοκλήρωση : Η αποπεριφερειοποίηση των εθνικών τραπεζικών τομέων*. Αθήνα: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, pp. 77-83.
- Βλιάμου, Σ. & Κυριαζής, Ν., 1993. Η ελληνική κεφαλαιαγορά. Στο: Σ. Βλιάμου & Ν. Κυριαζής, επιμ. *Ευρωπαϊκή Νομισματική Ολοκλήρωση: Η αποπεριφερειοποίηση των εθνικών τραπεζικών τομέων*. Αθήνα: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, pp. 70-73.
- Βλιάμου, Σ. & Κυριαζής, Ν., 1993. Οι επιπτώσεις της απελευθέρωσης. Στο: Σ. Βλιάμου & Ν. Κυριαζής, επιμ. *Ευρωπαϊκή Νομισματική Ολοκλήρωση : Η αποπεριφερειοποίηση των εθνικών τραπεζικών τομέων*. Αθήνα: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, pp. 24-26.
- Γαληνού, Ε., 2011. *Η διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας στην νεώτερη Ιστορία μας*. [Ηλεκτρονικό] Available at: http://infognomonpolitics.blogspot.gr/2011/12/blog-post_7183.html#.U8KJ1rHJa_w
- Γκόρτσος, Χ., 1998. The Era Of Structural Regulations. Στο: Χ. Γκόρτσος, επιμ. *The Greek Banking System*. Αθήνα: Σάκκουλας, pp. 7-11.
- Γκόρτσος, Χ. Β., 2008. *Η επίδραση του διεθνούς και ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου στη διαμόρφωση του ελληνικού*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.
- Γολέμης, Χ. & Παπαδοπούλου, Έ., 2009. Ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια, επιπτώσεις της κρίσης και διεθνιστικό έλλειμμα. *Transform - Τεύχος 05/2009*, Μάιος.
- Δεσινιώτης, Ν., n.d. *Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα Ελλάδος*. [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.nikosnikolopoulos-anatropi.gr/?section=984&page730=8&language=el_GR&itemid730=1152&detail730=1
- Διατραπεζικά Συστήματα Α.Ε., 2012. *ΔΙΑΣ*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.dias.com.gr/> [Πρόσβαση 2012].

Δρίτσα, Μ., 2006. *Τράπεζα Εργασίας 1975-2000, Η Τράπεζα με τις "Ανοιχτές Πόρτες"*. 1st επιμ. Αθήνα: Διόνικος.

Δρίτσα, Μ., 2008. *Emboriki Bank 1907-2007 Εναλλαγές Ταυτότητας και Μετασχηματισμοί*, Αθήνα: Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε..

Δρυμπέτας, Ε. & Καλογερίδης, Ν., 2014. Η δυναμική και ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2000-2010. Στο: *Η Ελληνική Πολιτική Οικονομία 2000-2010: Από την ΟΝΕ στο Μηχανισμό Στήριξης*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη, pp. 66-93.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - Ιστορικό Αρχείο, n.d. *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - Ιστορικό Αρχείο*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://ha.nbg.gr/soc_archive.html

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου), 2007-2013. *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου)*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.nbg.com.cy/>
[Πρόσβαση 2007-2013].

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 2008. *Αποτελέσματα Ομίλου Εθνικής Τράπεζας 2007*, Αθήνα: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 2010. *Η EBRD χρηματοδοτεί τρεις θυγατρικές τράπεζες της ΕΤΕ*, Αθήνα: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, <https://www.nbg.gr/greek/the-group/press-office/press-releases/Pages/XRIMATODOTISI-THIGATRIKON-TRAPEZON.aspx>.

Ελληνική Ένωση Factoring, 1995. *Ελληνική Ένωση Factoring*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.hellenicfactors.gr/EEF_B.aspx

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2007. Προστασία Καταναλωτή Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών - Ασφαλιστική Διαμεσολάβηση. Στο: Ε. Έ. Τραπεζών, επιμ. *Απολογισμός 2006*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, pp. 48-49.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d. *Ελληνική Ένωση Τραπεζών*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=1>

Εμπέογλου, Α., 2008. *Το καλάθι των 28 δις ευρώ προς τις Ελληνικές Τράπεζες*, Αθήνα: Νομικός Οδηγός, <http://www.nomikosodigos.info/guide/anti-legal/142-28.html>.

Ένωση Ελληνικών Εταιρειών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, 2011. *Ένωση Ελληνικών Εταιρειών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
http://www.aglc.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=3
[Πρόσβαση 2011].

Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 1998. *ΕΥΡΩ : Οι προσαρμογές και Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα Από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και την Εισαγωγή του ΕΥΡΩ*. 1st επιμ. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, 1995. *Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.este.gr/index.asp>

Ζαββός, Γ., 1989. Η Χρηματοοικονομική Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στο: Ε. Ε. Τραπεζών, επιμ. *Η Τραπεζική Πολιτική της ΕΟΚ εν όψει του 1992*. Αθήνα: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, pp. 83-86.

Ζητρίδης, Α. και συν., 1992. *Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα IOBE*. 7th επιμ. Αθήνα: Ελληνική Οικονομία και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση / Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών.

Ζολώτας, Ξ., 1981. *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1980*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η Καθημερινή, 2006. *Στην Εθνική το 99,4% της Vojvodjanska*, Αθήνα: Η Καθημερινή.

Θωμόπουλος, Π., 1998. *Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Άσκηση της Νομισματικής Πολιτικής*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Καλοδούκας, Ά., 2010. *Αφορμή*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: http://www.aformi.gr/2010/11/%CE%B7-%C2%AB%CF%87%CE%B1%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7-%CE%B4%CE%B5%CE%BA%CE%B1%CE%B5%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-1980% C2%BB-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3-2/#_edn19

[Πρόσβαση 01 Νοέμβριος 2010].

Καπόπουλος, Π. & Λαζαρέτου, Σ., 2007. Η παρουσία και ο ρόλος των ξένων τραπεζών: η εμπειρία των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην περίοδο μετάβασης. Στο: *Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας Ελλάδος Τ. 29*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος, pp. 7-40.

Καραγεώργου, Έ., 2005. Η επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια. *Epistimoniko Marketing*, <http://www.epistimonikomarketing.gr/i-epektasi-ton-ellinikon-trapezon-sta-balkania/> Φεβρουάριος.

Καραμανλής, Κ., 1993. *ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ` ΑΡΙΘ. 96/1993 Περί προσαρμογής της Ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας αρ. 88/361/ΕΟΚ και της οδηγίας 92/122/ΕΟΚ σχετικά με την κίνηση κεφαλαίων*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Καρατζάς, Θ., 2001. *Ιστορικό Χρονολόγιο 1841-2001*. Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος επιμ. Αθήνα: s.n.

Κοζεντίνου, Ρ., 2011. *Economia*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.economia.gr/el/article/entry/68>

Κομίνη, Ε., 2008. Τα τρία «αγκάθια» για τις ελληνικές τράπεζες το 2009. *ΗΜΕΡΗΣΙΑ.gr*, Τόμος <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26519&subid=2&pubid=4469161>.

Κοντονίκα, Κ., 2004. *Έφυγε ο αναμορφωτής του τραπεζικού συστήματος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.kathimerini.gr/177555/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/efyge-o-anamorfwths-toy-trapezikoy-systhmatos>

[Πρόσβαση 4 Μαρτίου 2004].

Κυριαζόπουλος, Γ., Μαυρίδης, Δ., Πετρόπουλος, Δ. & Χλιάρας, Χ., 2010. *Διασυνοριακές Εξαγορές και Συγχωνεύσεις Ελληνικών Τραπεζών σε Χώρες των Βαλκανίων μετά την Εισαγωγή του Ευρώ στην Ελλάδα*. Λάρισα, Διεθνές Συνέδριο Διοίκησης & Οικονομίας στην Ελληνική Γλώσσα.

Κυριαζόπουλος, Γ., Μαυρίδης, Δ., Πετρόπουλος, Δ. & Χλιάρας, Χ., 2010. *Διασυνοριακές Εξαγορές και Συγχωνεύσεις Ελληνικών Τραπεζών σε Χώρες των Βαλκανίων μετά την Εισαγωγή του Ευρώ στην Ελλάδα*. Καβάλα, Εθνικό Συνέδριο Διοίκησης και Οικονομίας.

Κυριακόπουλος, Π., 2007. Ενίσχυση της συνεργασίας και του συντονισμού των εποπτικών αρχών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. *Δελτίο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών / Τ. 50*, Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος, pp. 15-20.

Λιδωρίκης, Α., 2005. Οι ελληνικές τράπεζες στην ευρύτερη πειροχή των Βαλκανίων και της Ν.Α. Ευρώπης. *Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών*, pp. 33-42.

Λώλος, Σ. Ε., 2007. *Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Οικονομική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Μαντζούνης, Δ., 2005. Η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. *Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών*, pp. 8-13.

Μανωλόπουλος, Ι., 2011. Τύχη Βουνό. Στο: *Το επαχθές χρέος της Ελλάδας*. Αθήνα: Μελάι, pp. 55-60.

Μανωλόπουλος, Ι., 2012. Το Ευρώ : Επιθετικό ή Αθέμιτο Πλασάρισμα;. Στο: *Το "Επαχθές" Χρέος της Ελλάδας*. Αθήνα: Μελάι, pp. 116-119.

Μελάς, Κ., 2012. *Η Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος : Ο υπηρέτης*. Αθήνα: Μελάς Κώστας.

Μηλίγγος, Σ., 2002. Το ελληνικό σχέδιο αναπτυξιακής βοήθειας στα Βαλκάνια και οι ελληνικές επιχειρήσεις. *Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, "Αγορά Χωρίς Σύνορα"*, Ιούνιος - Ιούλιος - Αύγουστος, pp. 26-38.

Μούσης, Ν., 2011. Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Στο: *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση, pp. 123-144.

Μπαρδάκα, Ι., 2000. Χρηματοπιστωτική απελευθέρωση, περιορισμοί ρευστότητας και ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα. Στο: Τ. Τ. Ελλάδος, επιμ. *Οικονομικό Δελτίο Τεχος 16*. Αθήνα: Τράπεζα Της Ελλάδος, pp. 71-76.

Μπουλούκος, Π., 2002. *Το Βήμα*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.tovima.gr/PrintArticle/?aid=146646>
[Πρόσβαση 3 11 2002].

Νοταράς, Γ., Παντελάκης, Ν. & Συνοδινός, Ζ., 2008. *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1841-2006 Ιστορικό Χρονολόγιο*. Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος επιμ. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος.

Νοταράς, Γ. & Συνοδινός, Ζ., 2001. *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - 160 Χρόνια Λειτουργίας, Ιστορικό Χρονολόγιο 1841-2001*. Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος επιμ. Αθήνα: s.n.

Παγουλάτος, Γ., 2006. 1974-2000: Επιβράδυνση, Κρίση, Εξυγίανση, Απογείωση. Στο: *Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 1940-2000*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 2006, pp. 418-421.

Παγουλάτος, Γ., 2006. Βιομηχανική πίστη, επενδυτικές τράπεζες και οι πολιτικές ανάπτυξης της κεφαλαιαγοράς. Στο: *Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940-2000*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 2006, pp. 343-353.

Παγουλάτος, Γ., 2006. Δεκαετία του '60: Η περίοδος της Εδραίωσης. Στο: *Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940-2000*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 2006, pp. 327-333.

Παγουλάτος, Γ., 2006. Πόλεμος, Κατοχή και Απελευθέρωση. Στο: *Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940-2000*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 2006, pp. 22-35.

Παγουλάτος, Γ., 2006. Το τραπεζικό σύστημα μετά τη συγχώνευση: από το "μονοπώλιο" στο δυοπώλιο. Στο: *Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940-2000*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 2006, pp. 281-285.

Παπαρηγόρης, Κ., 2009. *Αρνητικό κλίμα στα Βαλκάνια για τις ελληνικές τράπεζες*, Αθήνα: Express.gr / <http://www.larissa-chamber.gr/Uploads/Files/PA16.pdf>.

- Παπαδήμος, Λ., 2002. *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2001*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Παπαδογιάννη, Γ., 2008. *Παγώνει η επέκταση στα Βαλκάνια*, Αθήνα: Η Καθημερινή.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2008. *Η πιστωτική κρίση αναγκάζει και τις εγχώριες τράπεζες να αναπροσαρμόσουν τα σχέδια για επέκταση στο εξωτερικό*, Αθήνα: Η Καθημερινή / <http://www.kathimerini.gr/333748/article/oikonomia/epixeirhseis/h-pistwtikh-krish-anagkazei-kai-tis-egxwries-trapezes-na-anaprosarmosoun-ta-sxedia-gia-epektash-sto-ezwteriko>.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2008. *Παγώνει η επέκταση στα Βαλκάνια*, Αθήνα: Η Καθημερινή / <http://www.kathimerini.gr/340832/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/pagwnei-h-epektash-sta-valkania>.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2009. *«Κλείνει» τα σύνορα στις τράπεζες η ΤτΕ*, Αθήνα: Η Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/348168/article/oikonomia/epixeirhseis/kleinei-ta-synora-stis-trapezes-h-tte>.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2009. *Εξω, πήγαν πολύ καλά οι τράπεζες*, Αθήνα: Η Καθημερινή / <http://www.kathimerini.gr/364539/article/oikonomia/epixeirhseis/e3w-phgan-poly-kala-oi-trapezes>.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2009. *Φρένο από την ΤτΕ στον υπερδανεισμό των εμπορικών τραπεζών από την ΕΚΤ*, Αθήνα: Η Καθημερινή / <http://www.kathimerini.gr/372874/article/oikonomia/epixeirhseis/freno-apo-thn-tte-ston-yperdaneismo-twn-emporikwn-trapezwn-apo-thn-ekt>.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2011. *Οι ελληνικές τράπεζες μετρούν απώλειες στη ΝΑ Ευρώπη*, Αθήνα: Η Καθημερινή / <http://www.kathimerini.gr/423798/article/oikonomia/epixeirhseis/oi-ellhnikes-trapezes-metroyn-apwleies-sth-na-eyrwph>.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2013. *Ένας νέος υπέροχος κόσμος. Στο: Το άδοξο τέλος, Η μετέωρη πορεία, η συντριβή και η αναγέννηση των ελληνικών τραπεζών*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, pp. 52-62.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2013. *Η αθόρυβη επανάσταση. Στο: Γ. Παπαδογιάννης, επιμ. Το Άδοξο Τέλος : Η Μετέωρη Πορεία Συντριβή Και Η Αναγέννηση Των Ελληνικών Τραπεζών*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, pp. 37-41.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2013. *Η εποχή των "δεινοσαύρων"*. Στο: Γ. Παπαδογιάννης, επιμ. *Το Άδοξο Τέλος : Η Μετέωρη Πορεία, η Συντριβή Και Η Αναγέννηση Των Ελληνικών Τραπεζών*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, pp. 25-28.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2013. *Η Μεγάλη Ιδέα. Στο: Το Άδοξο Τέλος - Η Μετέωρη πορεία, η Συντριβή και η Αναγέννηση των Ελληνικών Τραπεζών*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, pp. 62-71.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2013. *Η νέα Εποχή. Στο: Γ. Παπαδογιάννης, επιμ. Το άδοξο τέλος*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2013. *Στην Εποχή των παγετώνων. Στο: Γ. Παπαδογιάννης, επιμ. Το άδοξο τέλος : Η Μετέωρη Πορεία, η Συντριβή και η Αναγέννηση των Ελληνικών Τραπεζών*. Αθήνα: Παπαδόπουλος, pp. 22-28.
- Παπαδογιάννης, Γ., 2014. *Προβλέψεις και πραγματικότητα*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<http://www.matrix24.gr/2014/03/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/>

Παπαϊωάννου, Α. & Κίτσιος, Χ., 2009. *Euro2day*, "Τράπεζες: "Κατενάτσιο" στα Βαλκάνια". [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/445277/trapezes-katenatsio-sta-valkania.html>

Παπαϊωάννου, Γ., 2006. Φλέβα κερδών στα Βαλκάνια για τις ελληνικές τράπεζες. *Το Βήμα*, Issue <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=172105>, pp. Δ10-11.

Παπαντωνίου, Γ. & Παπαδήμος, Λ., 2000. *Εθνικό Σχέδιο Εισαγωγής Τραπεζογραμματίων και Κερμάτων Ευρώ*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Πρόεδρος Δ.Σ., Σάλλας, Μ., 2007. *Ετήσια Έκθεση Τράπεζας Πειραιώς*, Αθήνα: Τράπεζα Πειραιώς.

Πρωταίου Σμυρνιώτη, Π., 2008. ΝΑ Ευρώπη: Κέρδη, προσδοκίες και σκεπτικισμός. *Banker's Review (T. 006)*, 12 Σεπτεμβρίου.

Ρουκανάς, Σ., Σκλιάς, Π. & Μαρής, Γ., 2012. Παγκοσμιοποίηση και αστάθεια των χρηματοοικονομικών αγορών. Στο: *Η Πολιτική των Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, pp. 171-186.

Σκλιάς, Π., Ρουκανάς, Σ. & Μαρής, Γ., 2012. Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση: Εισαγωγή και Εξελίξεις. Στο: *Η Πολιτική των Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, pp. 202-205.

Στούμπος, Γ. & Σικριπής, Ι., 2010. Οι ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια: κίνδυνοι και προκλήσεις. *Banker's Review (T. 016)*, 8 Ιούνιος.

Τράπεζα Πειραιώς, 2007. *Ετήσια Έκθεση 2006*, Αθήνα: Τράπεζα Πειραιώς.

Τράπεζα Πειραιώς, 2014. Η ιστορία της Τράπεζας Πειραιώς. *Winners*, Issue Τράπεζα Πειραιώς, pp. 4-5.

Τράπεζα Πειραιώς, 2014. *Τράπεζα Πειραιώς*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.piraeusbankgroup.com/el/group-profile/groups-presence/united-kingdom/piraeus-bank-london-branch> [Πρόσβαση 2014].

Τράπεζα της Ελλάδος, 2007. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9D.3601-1.8.2007-%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%AE%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B1%CF%> [Πρόσβαση 1 Αύγουστος 2007].

Τράπεζα της Ελλάδος, 2008. *Εποπτεία Πιστωτικού Συστήματος*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/default.aspx>

Τράπεζα της Ελλάδος, 2008. *Η Ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος και τα Πρώτα Χρόνια Λειτουργίας της*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/foundation.aspx>

Τράπεζα της Ελλάδος, 2009. *Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2014. 2008-2009: Η κρίση στην Ελλάδα. Στο: *Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης, Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013*. Αθήνα: Κέντρο πολιτισμού, έρευνας και τεκμηρίωσης Τράπεζα της Ελλάδος, pp. 36-45.

Τριανταφυλλόπουλος, Γ., 2011. *Για τις ελληνικές τράπεζες*, Αθήνα: <http://aristeroblog.gr/node/315>.

Τσελίκη, Α., 1998. *Bancassurance*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Τσικριπής, Ι., 2007. *Η Επέκταση των Ελληνικών Τραπεζών στη Ν.Α. Ευρώπη κατά την περίοδο της μετάβασης 1989-2006*. 1st επιμ. Αθήνα: Ph.D. Thesis, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Τσοκόπουλος, Β., 2001. *Ένας Αιώνας Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο*, Αθήνα: Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

Τυροπώλη, Μ., 2002. Περιφερειακές Συνεργασίες στη Νοτιο-ανατολική Ευρώπη. *Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, "Αγορά Χωρίς Σύνορα"*, Ιούνιος - Ιούλιος - Αύγουστος, pp. 58-78.

Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης, 2006. *Ανασυγκρότηση Νοτιοανατολικής Ευρώπης*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.mathra.gr/91_728.aspx

Ψαλιδόπουλος, Μ., 2014. Η Συμφωνία του Λονδίνου (1946) και η ίδρυση της Νομισματικής Επιτροπής. Στο: Τ. τ. Ελλάδος, επιμ. *Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος 1928-2008*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος, pp. 37-38.

